

The Aspect of Culture in the Social Inclusion of Ethnic Minorities

Evaluation of the Impact of Inclusion Policies under the
Open Method of Co-ordination in the European Union:
Assessing the Cultural Policies of Six Member States

Final Report
Estonia

An Evaluation Project under the EU's Social Protection and Social Integration Policy

By Aksel Kirch, Tarmo Tuisk and Mait Talts,
Institute for European Studies Audentes University, Tallinn, Estonia

October 2006

The Aspect of Culture in the Social Inclusion of Ethnic Minorities

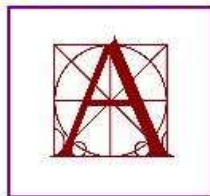
Evaluation of the Impact of Inclusion Policies under the Open Method of Co-ordination in the European Union:
Assessing the Cultural Policies of Six Member States

Final Report

Estonia

RAHVUSVAHELISE ÜLIKOOLI AUDENTES

EUROOPA INSTITUUT

**THE INSTITUTE FOR EUROPEAN
STUDIES**

AT INTERNATIONAL UNIVERSITY AUDENTES

By Aksel Kirch, Tarmo Tuisk and Mait Talts,
Institute for European Studies Audentes University, Tallinn, Estonia

October 2006

ECMI Working Paper # 30

European Centre for Minority Issues (ECMI)

Director: Dr. Marc Weller

© 2006 European Centre for Minority Issues (ECMI)

Published in March 2006 by the European Centre for Minority Issues

ISSN: 1435 - 9812

TABLE OF CONTENTS

I. Executive Summary	7
II. The main policy direction for employment enhancement and poverty reduction according to the NAP for Social Inclusion (2004-2006).....	11
III. The preconditions created by Estonia's economic growth.....	16
IV. New Risk Groups: Integration of Russian Unemployed Youth. Study in Tallinn & Harjumaa area and Ida-Virumaa county.....	21
V. Estonian Context of Bilingual Education Today.....	41
VI. Proposals for improvement of social inclusion action plan for years 2006-2008.....	47
Appendixes:	
1) Focus Group Interview: Students of Audentes University.....	59
2) Focus Group Interview: Russians.....	70
3) Interview with the representatives of Ida-Virumaa Labour Market Board 8.5.2006	77
4) Interview with the representatives of Labour Market Board of Tallinn and Harjumaa 18.5.2006.....	83
5) Interview with the leading specialists of the Ministry for Education and Research at Ministry's Tallinn Representation on 2.6. 2006.....	94
6) The questionnaire of sociological survey "Labour and unemployment 2006" (in Estonian).....	103
7) The correlation matrix of the survey of young unemployed (N=241).....	111

Foreword and Acknowledgements

This Working Paper is one in a series of country reports submitted under the ECMI project “The Aspect of Culture in the Social Inclusion of Ethnic Minorities: Assessing the Cultural Policies of six Member States of the European Union” (hereafter OMC Project). The OMC Project was conceived by the European Centre for Minority Issues (ECMI) and established with the generous support of the European Commission’s Directorate of Employment, Social Affairs and Equal Opportunities and under the European Union’s Social Protection and Social Integration Policy (Grant Agreement VS/2005/0686). The present Working Paper was researched and authored by colleagues at the Institute for Ethnic Studies, Ljubljana, Slovenia.

The OMC Project evaluates the National Action Plans (NAPs) of the Czech Republic, Estonia, Latvia, the Slovak Republic, Slovenia and Sweden under the European Union’s Open Method of Co-ordination (OMC) on Social Inclusion in terms of cultural policies and their impact on the social inclusion of ethnic minorities. The OMC Project is a twelve-month effort which began in December 2005. It focuses on three domains of social exclusion:

- Education,
- The media, and
- Public participation.

The aim of the OMC Project is to enhance cultural policies and NAPs with the overall goal to promote greater inclusion of members of ethnic minorities and Roma/Sinti groups in the socio-economic life of the European Union. The specific purpose of the OMC Project is to evaluate the effectiveness and cost-effectiveness of these policies in the six member states through the piloting of an index of Common Inter-Cultural Indicators (CICIs).

The problem of indicators has been a central part of the social policies adopted under the Lisbon Strategy (2000) including the OMC on Social Inclusion and ongoing efforts to develop and refine social indicators continue under the auspices of the European Commission. One of the main objectives of the OMC Project is to contribute constructively to this effort in the area of cultural indicators.

The parties most deserving of recognition for the contents of these Working Papers are the members of the six country research teams who are listed on the front page of each report. ECMI would like to thank every member of these teams for their hard work and continued interest and support for the OMC Project. The research teams have benefited from consultation with several external experts during the research. First and foremost, the OMC Project and the research for the country reports could never have been conceived without the unique modelling of effectiveness and cost-effectiveness as well as the personal and energetic dedication of Prof. Francois Grin, Director of the “Economics-Language-Education” Observatory at the University of Geneva, formerly Acting and Deputy Director of ECMI. At the same time, the application of Prof. Grin’s model could

not have been possible without the assistance and ever so patient didactic help of Mr. Michele Gazzola, of the "Economics-Language-Education" Observatory at the University of Geneva. ECMI owes much to these two experts on the economics of language policies. Credit also goes to Dr. Andreas Hieronymus of the Institute for Migration and Racism Research, Hamburg and Dr. Deborah Mabbett of the School of Politics and Sociology, Birkbeck College, University of London both of whom showed keen interest in seeing the OMC Project getting off the ground.

Within ECMI a number of dedicated persons who have worked with the OMC Project from the beginning deserve special thanks: Ms. Denika Blacklock, the first Project Manager and Ms. Ulrike Schmidt, the second Project Manager have both been indispensable as have the continued support of Project Co-ordinator Ms. Maj-Britt Risberg-Hansen and IT Manager Matthias Voigt. ECMI's Deputy Director Ewa Chylinski has been instrumental in both the initial phase of the project design and the implementation phases as well as in the relations to the European Commission, and Senior Research Associate and eminent expert on Roma issues, Dr. Eben Friedman has lend us extensive support in every aspect of the Project. A special thanks goes to ECMI's Librarian Wes McKinney without whose professional dedication these reports would not reach the public. Finally, a warm thanks to those individuals who seldom get recognized: the interns who have worked every bit as hard as anyone else attached to this project: Ms. Jaimee Braun, Ms. Annika Salmi, Ms. Alina Tudose and Ms. Kate Corenthal.

ECMI hopes that these Working Papers will prove useful to researchers interested in or participating in the ongoing research on the social exclusion of ethnic minorities and the development of cultural policies within the European Union. Any inquires related to these reports should be address directly to the main authors of each Working Paper who are also individually responsible for the content of the Papers. A list of contact details as well as further information about the OMC Project can be found by visiting the homepages of the OMC Project at www.ecmi-eu.org.

Dr. Tove H. Malloy
Scientific Director of the OMC Project

I: EXECUTIVE SUMMARY

The situation during preparation of this report:

The Estonian National Report on Strategies for Social Protection and Social Inclusion 2006-2008 has been prepared within the framework of EU Open Method of Co-ordination and in accordance with updated aims and principles adopted by the Council of Europe in March 2006.

On behalf of the Estonian Government, the Ministry of Social Affairs has prepared the above-mentioned national report in co-operation with other ministries and non-profit organizations. Lack of co-operation between trade unions and the Ministry of Social Affairs, and has, however, meant that trade unions have not taken part. The report is thus state centered, though the very active inclusion of several non-profit organizations (such as Caritas-Estonia etc.) has increased social acceptance of the report.

We are pleased to report very good co-operation between the OMC Project's Estonian partner and the contact person of the Ministry of Social Affairs, Mrs. Anne Rähn, which has resulted in a very profound overview of the work carried out in Estonia. Furthermore, proposals presented by the OMC Estonian partners have been taken into consideration and data regarding the integration of unemployed youth included in the national project report.

According to the treaty of the member states, social inclusion efforts should focus on three realistic aims. Estonia has chosen two priority aims for the years 2006-2008:

1. Prevention and decrease of long-time unemployment and discouragement in labour market.
2. Prevention and decrease of social discouragement and poverty among families with children

Within our analysis we focus in-depth on the topics related to unemployment, the issues related to families with children and their poverty are not handled so profoundly. Our analysis showed that active employment policy and interference in the labour market processes may have positive effects for the employment sphere.

First. The social inclusion policy ought to be viewed from a number of different aspects that influence the process. For non-Estonians the cultural integration factor plays a much more important role than was expected by researchers. The outcome of our analysis shows that in employment politics practical knowledge of the Estonian language must be considered as one of most important factors together with professional skills and training. After graduating from secondary educational institutions non-Estonian people should have opportunities for practical use of language, so that this knowledge can be developed.

Knowledge of foreign languages, combined with other skills, is an important prerequisite for obtaining employment in the modern working environment. Young people especially non-Estonians who do not know any foreign language on a satisfactory level think very often about emigration.

Modernizing of working environment should advance together with modernization of labour force skills. This process should involve all parts – employers, employees organizations and the Ministry of Social Affairs (as a state representative). The Ministry of Social Affairs holds a very liberal position about regulation of employment by agreements with employee organizations.

Second. In Estonia there are widespread attitudes about under-representation of non-Estonians in labour and the jobs-related hierarchy. These attitudes are based on misleading stereotypes about unequal possibilities of non-Estonians compared to Estonians. Study results do not show a worse position of non-Estonians or lesser satisfaction with their lives in general.

In Estonia there is indeed disparity between Estonian and non-Estonian young people's educational competences. These disparities are demonstrated in the analysis of opportunities of making professional careers for Estonians and the Russian-speaking young labour force. Language competences determine professional career sometimes more than other social and demographical factors. In addition there are visible regional differences between North-Estonia (with Tallinn) and other regions. The named disparities should be taken care of by educational (including vocational education) means. Therefore, this is rather a problem for educational institutions to solve than institutions of labour departments.

Third. The Estonian employment situation is analyzed mainly on the basis of economic aspects, using only statistical data about employment/unemployment, poverty rate etc. People's welfare situation should be analyzed also by subjective indicators. In the context of the potential labour force emigration situation perspective (concerning especially some particular specialties) it is of utmost importance to know peoples' expectations towards future job opportunities.

The European Commission orders regular Eurobarometer Studies, which give comparative data for all EU member states. These data and in addition some local sociological studies are a good basis to enrich general economical statistics with indicators of the subjective evaluation of the labour force. The social inclusion development plan for the next period should include analysis of sociological studies. This would give a better overview of the situation as well as offering more complex information for future prognosis.

The peculiarity of Estonia is shown while examining inequality in distribution of incomes. In general this indicator has remained at the same level during recent years. In 2003 the difference between the highest and lowest incomes was 7,1 times. In 2002 it was 6,0 times while EU average was 4,8 times.

In 2003, the average cost of social protection in the EU reached up to 28 per cent of GDP while the distribution of these costs has continuously increased during recent years.

Expenses on social protection in Estonia have increased in 1999-2003 when looking just at absolute numbers, but their share of GDP has decreased. While in 1999, social protection expenses made 16,4% of GDP and in 2003 this share became 13,4 % (in 2005 15%). In 2003, the biggest share of expenses to social protection was assigned to pensions and social security, 44,0% and 31,8 % respectively.

The share of social protection expenses has dropped mostly due to the high growth rate of GDP. As experts, we should also add here that in reality the expenses to social protection have increased so little in the 2000-2005 period because of general liberal attitudes. Another outcome of such a policy is that monthly social aid to unemployed persons (400 EEK/month) has not increased since it was adopted in 2001. Recently, the increase of this aid has been scheduled to increase to 1000 EEK per month in 2007. It is quite hard to survive on 400 EEK per month, as the minimum monthly living amount for an adult person in Estonia is around 800 EEK.

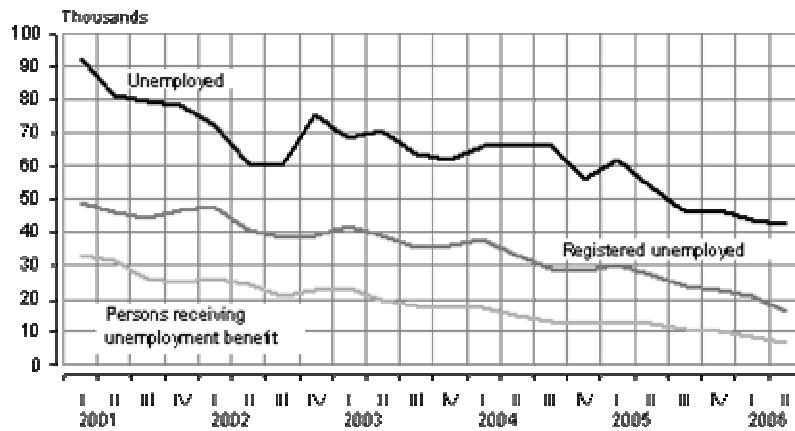
In Estonia, the unemployment rate declined by about 50% in 2005 and for the first half of 2006. The share of registered unemployed persons today is 1.9% for the entire working population. According to data from the 1st of June there was 15, 725 unemployed persons (compared to 27,500 persons a year ago).

Employment increased due to the decrease of unemployment as well as due to the decrease of inactivity. In the 2nd quarter of 2006, 356,000 people aged 15–74 were economically inactive (students, retired persons, homemakers, discouraged persons, etc.). Among inactive persons, the number of pension-aged inactive persons and discouraged persons decreased most. The unemployment rate has decreased since 2001; however, the number of discouraged persons has decreased remarkably since the end of 2005. In the 2nd quarter of 2006, 5,600 persons had lost hope to find a job, which is almost three times less than a year ago.

The unemployment rate was 6.2% in the 2nd quarter of 2006, which is smaller than in the first quarter of 2006 (6.4%) and smaller than in the second quarter of 2005 (8.1%). The unemployment rate was the highest in Northeastern Estonia (14%) and the smallest in Western Estonia (2.4%).

According to the data of the Estonian Labour Force Survey the number of unemployed persons was 43,000 in the 2nd quarter of 2006. According to the data from the Labour Market Board the number of those registered as unemployed was 16,000, while 6,500 of them were receiving unemployment benefits. (See data on Figure 6.1).

Fig 6.1 Unemployed and registered unemployed, 1st quarter 2001 – 2nd quarter 2006*

*data from the homepage of Estonian Statistical Board: compiled (23.8.2006) by Ülle Pettai.

The main reason for not registering for unemployment is due to the opinion by those unemployed that a suitable job is not available in the Labour Market Board. In 2005, 42% of unemployed and not registered in the Labour Market Board named it as a main reason for not registering. Often these unemployed people who are not entitled to unemployment benefit by not registering. Usually a job can be found without the help of Labour Market Board, mainly through friends and relatives (38%).

But it can be stated that a new social innovation process in labour has emerged in Estonia in the last 2-3 years: the activation of employment of Russian young people has been significant. There were two important factors that fostered the process. One of these was the Unemployment Act, which was renewed (became effective in 2006). Second, was the creation of activation centres for unemployed persons. This was focused on the unemployed Russian-speaking people amongst others. In 2004, training centers were established for unemployed people in Tallinna and Jõhvi, which are regions with a notable non-Estonian population.

During these years, a network for social integration of non-Estonian unemployed young people was created. The training courses consisted of extra state language studies as well as working practice in companies. Due to these training courses, Russian-speaking young people had the opportunity to update their working skills and to practice the state language.

State support for training of a new profession has been carried out through funding from the European Structural Funds. All this activity has changed employers' attitudes towards newly trained young people. Those who have passed the Labour Department training courses now have high positions within the labour market. Altogether, adaptation to labour market needs, improvement of the knowledge of the state language, offering stable working positions – these have been the positive effects of the EU Social Policy.

II: THE MAIN POLICY DIRECTION FOR EMPLOYMENT ENHANCEMENT AND POVERTY REDUCTION ACCORDING TO THE NAP FOR SOCIAL INCLUSION (2004 – 2006)

Social exclusion is understood as a process by which some people are forced to the margins of society, where they are unable to fully participate in the social life. The exclusion can be caused by poverty, low levels of education, ill health and other social and cultural factors. The situation where a substantial proportion of the society experiences social exclusion in their daily life has negative consequences both for the individual as well for the society at large.

First question: What should be asked is how many people in Estonia live under the poverty line and what is their ethnic origin? During the last years, there some comparative statistical data has been gathered (known as Laeken indicators), which enable us to follow the social trends in Estonia compared with other EU member states.

According to the most commonly used methodology in Europe (which is also used by Eurostat) people whose net income is less than 60% of the country's median income are officially considered to be poor. This limit is known as the line of poverty risk. At the same time there are two different approaches in income calculation – monthly based and annual calculation. The first of them, the household based monthly income calculation, has established traditions in Estonia and therefore it is natural that further comparisons are made on the basis of monthly incomes.

In Estonia, 18,3% of the total population lives on or under the poverty line, while the same indicator for Czech Republic, Hungary or Slovenia is only about 8%. At the same time the income differences in some 'old' member states are much larger – e.g. 19% or more of the total population in Greece, Ireland, Portugal and Italy live under the poverty line, but these countries are in general much more highly developed compared to Estonia as a whole.

The results of the analysis of Estonian Social Survey 2004 (ESU2004) conducted by Estonian Statistical Board

The present report deals with up-to-date methodology, which is taken into account by Eurostat, especially during the EU-SILC comprehensive study. Through the initiative of European Commission and according to the programme EU-SILC, the Estonian Statistical Board organised the Estonian Social Survey 2004 (Eesti Sotsiaaluuring 2004, official abbreviation in Estonian -ESU2004). During this survey the living conditions of more than 8700 households were under investigation. The results of that comprehensive survey were published in a book entitled "Income and Living Conditions in Estonia" ("Sissetulek ja elamistingimused", Tallinn 2005).

This survey established the annual income of 23,303 EEK or about 2000 EEK (128 EUR) montly per household member as the poverty line according to the annual

equivalent net income in 2003 (SYE 2006. p 128). According to these criteria, 20.2% of Estonia's population was living under the poverty line (at-risk-of-poverty) in the mentioned year (2003). The same methodology was used in 2005 when the Estonian Statistical Board conducted a follow-up survey, but the results of this survey will not be available before October 2006.

According to the Estonian Social Survey of 2004, children under the age of 15 were in the worst position. The poverty risk for these age groups was 23%.

However, the most important result of the Estonian Social Survey of 2004 was the well-known fact that the permanent employment and corresponding regular income were the most important ways of coping with poverty. This was in part approved by the sociological fact that the poverty risk was the lowest among the people with a permanent job (9%), at the same time when 57% of the unemployed had an income, which forced them to live under the poverty line.

The closer focus on the unemployed population of 2004 in Estonia revealed that quite a large portion of people with permanent jobs (30%) belonged to the 45-54 age group. However, the survey also revealed that 41% of those unemployed were non-Estonians. At the same time, the non-Estonian population amounted to only 31% of Estonia's total population according to the census conducted in 2000. The share of non-Estonians among the unemployed was larger than the total share of non-Estonians in Estonia.

The secondary analysis conducted by the working group of the Institute for European Studies indicated that in 2004 there were only 28% of non-Estonians and 44% of ethnic Estonians who felt satisfied by the level of their income. **Concerning the second indicator –contentment with life in general –51% of non-Estonians and 61% of ethnic Estonians replied that they are content with the country's general direction. At the same time this analysis proves that the sentiments related to their personal incomes are important and affect people's perceived contentment with life in general.**

The Estonian Social Survey of 2004 also revealed the fact that the average income of Russians and other non-Estonians is slightly lower compared to the ethnic Estonians. At the same time, this tendency was not visible elsewhere in Estonia except for the Northern part of the country (capital Tallinn and its surroundings). The average annual income of the households of ethnic Estonians living in Northern Estonia was 73,380 EEK, at the same time when the same indicator for non-Estonian households in the same area was 50,597 EEK. But this was the only region where such discrepancies were found during the observed survey. Even in the Ida-Virumaa country where the Russian population has a majority there was not a substantial difference in the income levels of the local Russians and the local ethnic Estonians. As we know, the region of Ida-Virumaa has been quite a significant target area for investments for years, which have most likely helped to balance the social environment of that region along with the alleviation of differences in the income structure by ethnicity.

In order to understand the very essence of the project (the influence of cultural factors to the process of social inclusion), one has to describe briefly the population dynamics that have been characteristic for Estonia before and after the restoration of independence in 1991.

Approximately 32% of the population of Estonia is of non-Estonian origin (table 1.1), the majority (approx. 55%) of whom do not speak Estonian and because of this are not fully integrated into mainstream Estonian political, social and cultural life.

Table 1.1. The largest ethnic groups in Estonia 1934 – 2000 (censuses, percentage)

Ethnic group	1934	1989	2000
Estonian	88.0	61.5	67.9
Russian	8.2	30.3	25.6
German	1.5	0.2	0.1
Swedish	0.7	-	-
Ukrainian	-	3.1	2.1
Belorussian	-	1.8	1.3
Total (numbers)	1.126.413	1.565.662	1.370.052

One of the characteristic features of the main population - ethnic Estonians – is their remarkable stability in terms of migration. At the same time, approximately one third of the non-Estonian (mostly Russian-speaking) population can be characterised as extremely mobile. However, this applies mostly to the elderly generation and goes back to the years spanning 1940-1970, when the vast majority of Russians came from other parts of at that time the Soviet Union to the territory of the occupied country – now the Republic of Estonia. During that period, more than 500,000 Russians and other Slavic people came and settled in Estonia. They were coming from the territory of present day Russia, the Ukraine and Belarus, as well as from other areas inhabited by Russians (i.e. from Siberia, Central Asia, etc.). Along with the Russian population, came some representatives of other ethnic groups, such as Germans from Kazahstan etc. By now the latter ethnic groups have almost entirely left Estonia and settled down in Germany.

Since the restoration of Estonia's independence, one of the crucial recognised preconditions of the integration of non-Estonians into Estonian society has been the achievement of minimal levels of adaptation in term of language, culture and politics, which could enable Estonians and non-Estonians to cooperate within Estonia's cultural environment. One can say that during the last ten years such minimal levels have been attained. The loyalty of the non-Estonian population towards the Republic of Estonia has been steadily increasing and there are quite a large number of non-Estonians among Estonian citizenry already. As is known, Estonia has followed a very conservative citizenship policy according to the principles of restitution and therefore, a large number

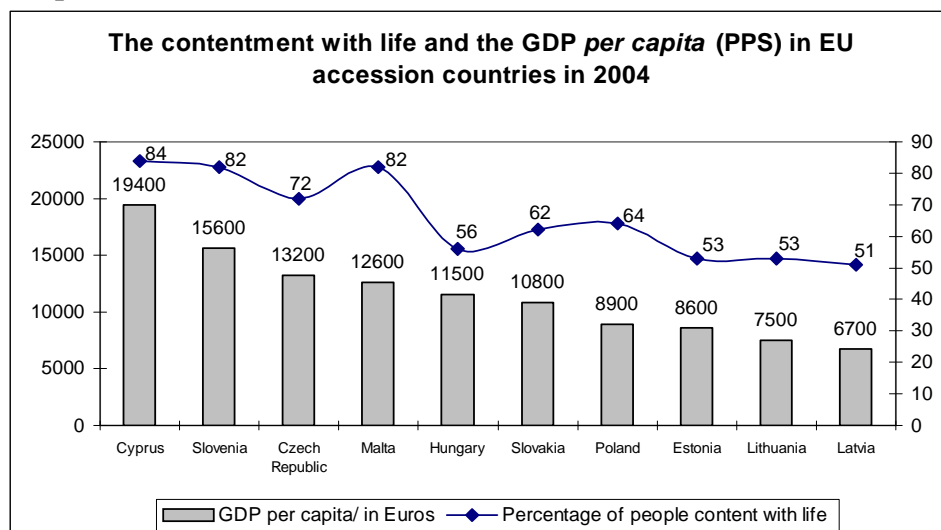
of those who immigrated to Estonia during the Soviet occupation have not yet received citizenship.

Why is it so important to know the trends of change in regards to the Estonian population's ethnic composition from the viewpoint of social inclusion? A clearly fixed database could provide us with good comparative data and an additional opportunity to plan new employment policies (including measures for labour market activation of the youngest job seekers who have difficulties in integrating into the labour market mostly due to the poor knowledge of language).

The analysis of the dynamics of welfare and poverty indicators let us assume that these are quite important indicators, which describe the social reality and its changes in Estonia. Without following the dynamics of these indicators, it would be difficult to design social policy and evaluate its effectiveness and cost-effectiveness. Unfortunately, the Estonian NAP for Social Inclusion for 2004-2006 does not pay enough attention to the field of contentment/discontentment with life. At the same time, the sociological data on contentment/discontentment has been gathered during the *Eurobarometer* surveys arranged by the initiative of European Commission already for decades. In Estonia, the questions concerning contentment have been included in the questionnaires from 2003 forward. Thus, we have an additional indicator for the evaluation of the outcome of the economic and social policy measures and due to the *Eurobarometer*-type public opinion surveys, we have a relevant time-series.

According to the data from 2003, Estonia's indicators of economic growth and contentment with life are among the lowest compared to the other new accession countries (see Figure 1.1). However, during the last couple of years, Estonia's position

Figure 1.1. Estonia's total GDP per capita and contentment with life in 2003 compared with the same indicators of other EU new member states

* Data from book "Estonia on the way to Europe. Developing economic environment and changing identities" (in Estonian) Tallinn, 2004), p.14.

has improved significantly and the country's GDP per capita exceeds Poland, Slovakia and Hungary (as forecast to 2007).

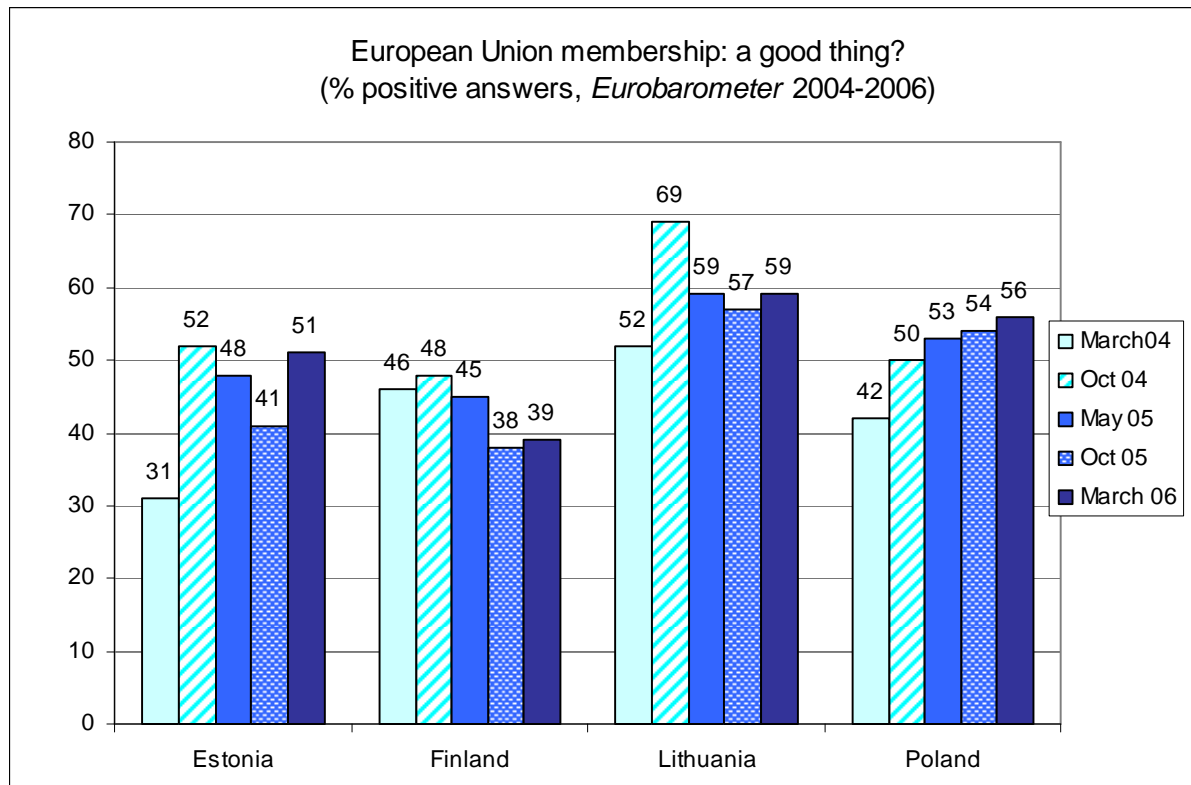
During the last three years, contentment with life in Estonia has grown significantly: in the fall of 2003, 53% of inhabitants were content with their life. The follow-up survey conducted in the spring of 2005 within the framework of the *Eurobarometer* indicated that this number had already grown to 70%. The Estonian Social Survey of 2004 obtained similar results. The contentment with life was relatively high (58%) among Estonia's population. But at the same time, the attitudes of ethnic Estonians and non-Estonians differed substantially. While the percentage of Estonians content with life in Estonia was 61%, the same indicator among non-Estonians was 50%.

When Estonian society was facing the EU-referendum in September 2003, the share of those who voted in favour of the European Union was 66.8 %, while the percentage of those who voted against the membership was 33.2 %. The overall participation rate in Estonia was 64.1 % (*Estonian National Electoral Committee, 2003*).

Public support for the European Union in Estonia increased from 48% in 2003 (people who answered "definitely support" and "rather support") to 68% in September 2006. The proportion of opponents to the EU clearly diminished: from 44% in June 2003 to 26% in 2006 (*EMOR, EL Seire*)

During the debate, which took place the first year after Estonia joined the EU, the majority of citizens realised that EU membership provided new possibilities for defining the country's position on Europe's political and cultural map. *Eurobarometer* Studies data clearly shows willingness with regards to the EU in Estonia. *Eurobarometer* Studies 62 and 63 reported that the proportion of Estonian people who answered that the "EU is a good thing" had grown as was the case in Estonia's neighbour countries in Lithuania and Poland. In March 2004, it was 31%, in October-November 2004 - 52%, but in October-November 2005 - 41% and in March 2006 - 51% (according *Eurobarometer* Study on Figure 1.2).

Fig. 1. 2. EU Eurobarometer Study “EU is a good thing”

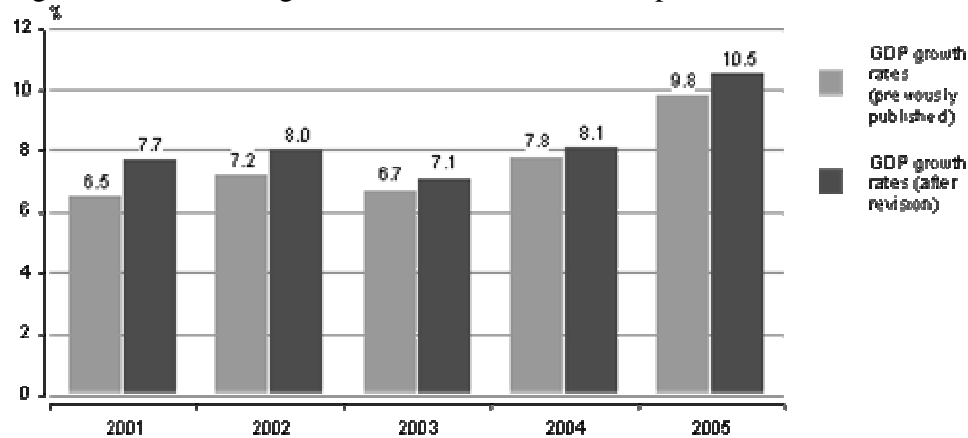
Source: Eurobarometer Studies 61, 62, 63, 64 and 65

III. THE PRECONDITIONS CREATED BY ESTONIA’S ECONOMIC GROWTH

During the years from 2004-2005, Estonia has gained relatively good results in country’s general economic development. According to statistics, by preliminary estimations the economic growth in Estonia was 11.6% in the 1st quarter of 2006 compared to the same period a year earlier. Statistics Estonia has revised the accounting methodology used in calculating the Gross Domestic Product (GDP) since 2000 to match the updated methodology. As a result, the economic growth increased compared to the previously published data.

Supply and use tables (SUT) form a coordinative framework for the regular GDP accounting according to the European Union requirements. In relation to this, Statistics Estonia has updated the GDP accounting methodology according to the SUT system. GDP annual growth rates calculated according to the updated methodology increased by 0.3–1.2 percentage points in constant prices in 2001–2005 compared to the previously published data, while quarterly growth rates for 2001–2006 have changed from –1.1 percentage points to +2.0 percentage points (see Figure 2.1).

Fig. 2.1. GDP annual growth rates in 2000 constant prices, 2001–2005

This process has created good preconditions for the increase of the welfare of ordinary people. At the same time the average standard of living of the inhabitants of Estonia still remains quite modest compared to the average of other EU member states (and is in most cases lower than compared to other states that joined the EU in 2004). Rapid economic growth creates good preconditions for social integration into society.

The employment trends in 2001-2005

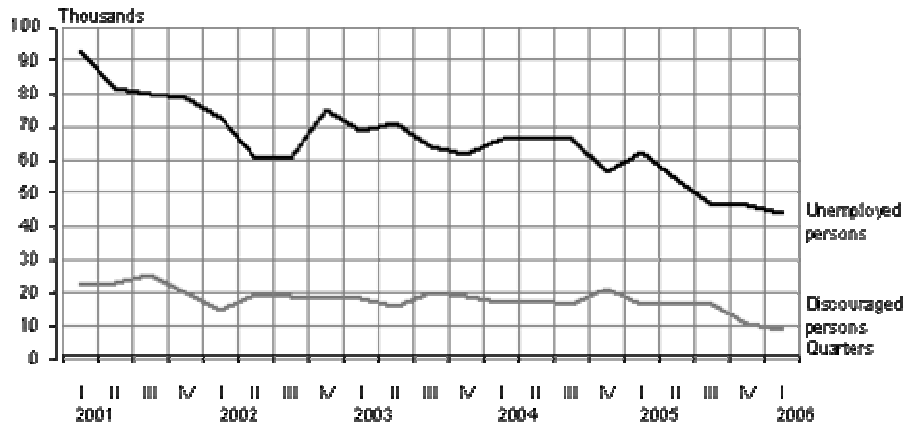
Employment policy is one of the key issues of the Estonian National Action Plan on Social Inclusion. At the same time it needs to be emphasised that the results and the outcomes of the present period must be carefully analysed and the new indicators implemented when designing the new policy measures for 2007-2008.

Positive trends in unemployment reduction during the last couple of years in Estonia are presented below (Figure 2.2). Corresponding time-series describes the decrease to the total number of unemployed and the dynamics of so-called discouraged job seekers.

There were 40,000 more people employed in the first quarter of 2006 compared to the situation in Estonia one year earlier. The unemployment rate has fallen to 6.4%. This is a tendency of unemployment reduction characteristic in Estonia for the last five years, which appears to be continuing. The employment rate is correspondingly increasing, especially during the last quarters of 2005 and the first quarter of 2006. While the employment rate grew by 2% during the year of 2005, the total number of employed by the end of the first quarter of 2006 was already 6.8% higher compared to the situation a year earlier. The employment has grown everywhere in Estonia, especially in the Southern part of the country. Even in Northeast Estonia, which is well known as the area of with the highest unemployment, the employment rate grew by 7.5% during one year.

Figure 2.2. The changes of the total number of unemployed and discouraged job seekers in Estonia for the period from first quarter of 2001 to first quarter of 2006 *

Unemployed and discouraged persons, 1st quarter 2001– 1st quarter 2006

* Data from the homepage of Estonian Statistical Board: compiled (29.4.2006) by Ülle Pettai.

NATIONAL ACTION PLAN of social inclusion for 2004 -2006

The Estonian National Action Plan for 2004-2006 is compiled for all states and concerns mainly the aspects related to employment. In this plan, the special segments of society (age groups, regional diversity, ethnic and linguistic origin etc) are not specifically considered. For Estonia, this approach is understandable because the Minister of Population Affairs is responsible for the integration process. There is also a special long-term State Plan for the integration of non-Estonians into society.

It should be examined more closely to what extent the goals of employment increase set for the years 2004-2006 by the National Action Plan are met. In brief one can claim that all of the long-term goals set by the action plan are achieved at least in a satisfactory manner.

First, Estonia has achieved a general increase of employment among people of the best working age. For example, the employment rate for the age group of 15-64 was 62.6% in 2003, but that number had grown to 64.5% by the end of 2005 (1.7% annual growth). This is modest but steady employment growth. Altogether, by the end of the first quarter of 2006, the number of employed people between the ages of 15-74 was 635,000.

Second, positive shifts in the number of people who have been unemployed long-term, can be seen. This has been a major problem in Estonia since 1999. For example, in Ida-Virumaa county (with mainly a Russian-speaking population) there were 10,600 registered as unemployed (mostly long-time unemployed) in March 2005. During one year, that number has decreased by more than 4000 (or 43% of the total number). In March 2006, the number of registered as unemployed in Ida-Virumaa was as low as 6000

people. The data from the local labour market boards confirm that the general number of those unemployed has decreased at least by one third during the same period.

This is an extremely positive trend in the decrease of the unemployment rate among the youngest population. While the decrease of unemployment for the age group of 15-24, has fallen by one third during the year 2005 (generally in Estonia, the number of young unemployed for Ida-Virumaa County alone decreased more than 50% during the same time). According to the data of Ida-Virumaa labour market board, the number of registered young, unemployed people (aged 16-24) was as low as 826 on May 1 2006. This is the lowest number for the past decade and it is a clear indicator of positive developments.

Third, at the same time, the unemployment rate has decreased since 2001 (but only from 2005 is it possible to see obvious breakthroughs), the number of the main risk group – discouraged job seekers - has decreased significantly only during the last quarters of 2005 and the first quarter of 2006. By the end of the first quarter of 2006, the total number of discouraged job seekers was 8400, which is two times less than one year ago.

The assistance to the long term unemployed and people who have been excluded from labour market has been quite effective. These results have been achieved by the implementation of new organisational measures, such as the creation of the activation centres of unemployed in four Estonian counties. Implementing these and other social policy measures, the Estonian labour market institutions used effectively significant contributions from ESF and other EU structural funds. For example in Ida-Virumaa county the local labour market board in cooperation with other organisations (employers unions, training centres etc.) spent more than 120 million Estonian kroons during the period of 2004-2006.

Fourth, the increase of general employment and the decrease of unemployment, especially among younger age groups have been attained mostly due to the creation of effective networks between employers and the local labour market boards.

Analysing these four activation measures the obvious growth phase of Estonian economy, it must be taken into account that economic growth itself without proper employment policy measures would not have given such results. This indicates that the labour market of Estonia has left the previous phase of jobless growth.

Since 2005 Estonia has entered a new phase of job creation. One of the most characteristic features of this phase is the fact that during just the last year the total number of employed has grown by 40 000 people. At the moment there is already such a shortage of qualified labour force that the need to import labour force from abroad has been a part of public debate. First of all, it concerns the qualified employers in industry. The most visible is the case of qualified welders; industry (mostly shipping yards) needs at least 1000 qualified workers. This has created an odd situation when employers demand from government the alleviation of immigration policy, at the same time when

all graduates of Estonian vocational schools are not guaranteed jobs, often due to their poor knowledge of the official state language.

The shortage in the labour force is partly caused by the fact that other EU member states, which initially introduced some restrictions, have opened their labour market to Estonian labour force (in most cases after May 1, 2006). By now only a quite insignificant part of the labour force between the ages of 15-64 has left Estonia. According to the international conference on labour related migration between Estonia and Finland held on April 20, 2006 in Tallinn the total number of people who have permanently or temporarily left Estonia has reached 20 000 people, which means 3% on the labour force of the best working age.

The prognoses of the labour force dynamics made by the Estonian Statistical Board

The main question for the strategic development of the Estonian labour market is how to compensate the labour force loss caused by the above-mentioned demographic crisis in such a manner that it will not slow down overall economic growth. The population of Estonia is aging and decreasing in number and therefore, the local labour force can be characterised as an exhaustible resource. It is obvious that in the situation of a demographic crisis all potentially active people living in Estonia should be included in the work force. From the viewpoint of a potential migration risk, one has to consider the possibility that quite a large part of the working-age labour migrants (among them significant a share of non-Estonians) will most probably be able to find a job in the Nordic countries. As unemployment has been higher in some particular regions (North-East, South-East) this problem is related mostly to regional development. The fact that mainly Russian-speaking non-Estonians inhabit many northeastern cities makes employment policy for this region more specific.

However, the trends related to the Estonian labour market have been predominantly positive. Mihkel Servinski from the Estonian Statistical Board has made a prognosis which concerns Estonia's estimated time schedule of the achievement of the main goal of the Lisbon strategy which is to raise the employment rate of the population aged 15-64 to the point of 70%. However, according to the *NAP for Growth*, Estonia is striving to reach that goal in 2014, instead of 2010 as was agreed upon by Lisbon strategy. Making this decision in October 2005, the Estonian government assumed that the large number of those that were unemployed long term in Estonia as well as the inactive population would be unable to find employment.

Therefore, in order to design a new set of measures for employment policy for the period 2006-2008, we need to provide answers to the following questions: how significant is the additional labour force resource required for the achievement of employment rate of 70% of the working age population, and, second, will this additional resource be sufficient for the achievement of the final goals as assumed by Estonian government?

The forecast of the head of the analytical department of the Estonian Statistical Board notes that if the present quite positive demographic trends continue at least for next decade, the total number of employed will fall below the level of the 70% not earlier than

2015. After 2015 Estonia will definitely lack the resources to keep its total number of the labour force on the level of 2005.

The analysis of the working group of the current project shows that there are still some inner resources unused to enhance employment level. **The inner resources are related to the re-training of Estonia's own young labour force, especially young non-Estonians.** The implementation of such an accelerated strategy will undoubtedly be complicated, but according to our understanding its social 'cost' will be much lower compared to its alternative – the import of labour force from abroad. The present prognoses related to the labour force import do not pay enough attention on the infrastructure expenditures, which appear sometimes years later.

The analysis indicates that the continuation of present trends in economic growth, labour market activation, use of inner resources and use of the experience of other countries could guarantee quite good results for Estonia's sustainable development. Ida-Virumaa (North-East Estonia) is also focusing on teaching Estonian, as in these areas unemployment among Russian youth is continuously higher.

IV. NEW RISK GROUPS: INTEGRATION OF ESTONIAN AND RUSSIAN UNEMPLOYED YOUTH: STUDY IN TALLINN AND HARJU REGION AREA AND IDA-VIRU COUNTY.

General thesis

The study in Tallinn and Harju area and the Ida-Virumaa county was carried out a by project team specifically concerned with the purposes and hypothesis of the current project.

During recent years several social groups have emerged (social strata) in Estonian society, which could be called the *new risk groups of the social inclusion process*. What is this about? Let us examine first the indicators of education of all the population. Estonia leads among other EU member states because among the age group 25-64 only 12 % do not have a basic education. This represents the success of society as a whole. However at the same time, the labour mobility of young Russians depends on their knowledge of Estonian (in case they have no knowledge of Estonian, then it is based on their eagerness to learn the language).

Below we will expand upon integration into the labour market of jobless Estonians and Russians by taking into consideration various socio-cultural and ethno-psychological aspects. The purpose of this is to handle more precisely the aspects of social inclusion of unemployed people by trying to create a situation in which knowledge of the language has no role in the formation of social stratification.

Two main obstacles in integration into stable labour environment

The Estonian team was mainly focused on the two issues when studying socio-cultural inclusion: *The integration of unemployed youth into a stable working environment and the integration into the social world as a whole.*

First. An increase in employment in Estonia takes place due to the improvement in teaching the state language (Estonian) and updating vocational education by upgrading professional levels. This takes place more and more in vocational schools and in vocational secondary schools including regional vocational training centres. The regions such as Harju (surrounding the capital city of Tallinn) and Ida-Viru (North-East Estonia) are also focusing more on teaching Estonian because it is in these areas that unemployment among Russian youth is continuously higher.

The reasons why many Russian youth cannot find permanent jobs were analysed. It became evident that their knowledge of Estonian was insufficient. At the same time it is clear that in addition to the so-called language factor another reason they have become unemployed is due to a lack of work experience and low level of professional skills because the Estonian vocational education system is not able to fully prepare professional workers for the workplace. Here we can notice that the worst “cumulative effect” takes place when both factors (poor knowledge of Estonian and low level of in professional education) are applied to the same person.

Second. In Estonia there are widespread attitudes about under-representation of non-Estonians in labour and job related hierarchy. These kinds of attitudes are based on misleading stereotypes about the unequal possibilities of non-Estonians compared to Estonians. Here it is important to ascertain how and in which direction the social world has changed together with job relations and possibilities for finding a new job during fast economic development.

In order to check validity of the above-mentioned misleading attitudes, we carried out focus group interviews with Estonian and Russian speaking university students on the 20th and 25th of April 2006. Transcribed texts of focus group interviews can be found in Appendix 1 and Appendix 2 of this report. The program of interviews and method of research was based on the results of surveys carried out by the Estonian Department of Statistics in 2004 within the framework of the EU-SILC project, where the main focus was on possible ethnic differentiation of labour and educational spheres in Estonia. It became evident after analyzing the answers of 1700 Russian respondents that there appears to exist certain barriers pertaining to the “national colour” in formation of social stratification regarding education and jobs.

Equal Career Opportunities Index (ECOI) of Russians and other non-Estonians was formed and calculated by the authors of this report based on the above-mentioned data from the Estonian Social Survey 2004. Four indicators were used for this index. The original question asked from all respondents was worded as follows:

Do you estimate that non-Estonians with the same preconditions (i.e. both are citizens, same age, equal educational level, language command, experience) have equal possibilities to gain the following targets compared to Estonians?

Table 3.1. Distribution of the Equal Career Opportunities Index (ECOI)

		Mostly yes	Often yes	Often not	Mostly not
1	To get a job according to his/her specialty	4	3	1	1
2	To get a leading position	4	3	1	1
3	To get higher education	4	3	1	1
4	To get the same salary for the same job	4	3	1	1

The index reflects the education and career possibilities of non-Estonians. ECOI values are analyzed both for Estonian and non-Estonian respondents (see distribution of values in Table 3.2). The distribution of the index shows the socio-cultural differentiation. There appears to be a significant variation regarding the differentiation process among Estonian and Russian respondents.

Table 3.2. Distribution of the ECOI among Estonians and Russians based on data from Estonian Social Survey 2004 (%)

		Estonians	Russians	Total
1	Those who think there is no barriers in Estonia	59	25	50
2	Those who think there are little barriers	26	26	26
3	Those who think there are relevant barriers	8	25	12
4	Those who think there are high ethnical barriers concerning the working career	7	24	12
		100	100	100

Most Estonians believe that there are no barriers for non-Estonians within the labour market and regarding their careers (59%). Only 15% of Estonians can see such barriers to a smaller or lesser degree. However, Russian responses represent a different attitude about equal possibilities. Only 25% of them believed there exists no barriers and 59% said that there are barriers.

The results indicated here are essential when describing social differentiation in Estonia common to society based on the principles of the market economy. These results will be used in the students' survey that was carried out in the next stage of the project.

The methodology of the focus group interviews was built upon two measures, both complementing each other significantly. The first measure: based on the social findings described above, the students were asked to comment on this assertion. The second measure: an answer written by a member of the focus group was discussed by participants of this focus group in order to find out the reasons behind why such an answer was written.

The social assertion that was a starting point of the students' discussion was worded as follows:

The results of a recent social study show that there exists an essential distinction among Estonian and Russian respondents in estimations about possibilities of educational and working career. Those distinctions in attitudes give us a reason to assert that there exists noticeable ethnic differentiation in estimation of educational and labour related opportunities.

Do you agree with this conclusion?.....

Please explain the background for your opinion

.....
.....

What is causing this differentiation – please, point out one of the main reasons

.....
.....

Short summary of interviews of Estonian and Russian students on 20th and 25th April 2006

(See full text of interviews in Estonian in Annex 1 and Annex 2)

1. The fact that socio-cultural and linguistic differentiation causes obstacles (in Estonian society) in regards to labour mobility, was accepted by more than half of those who were interviewed (8 of 13 students, i.e. 60 per cent).

2. Social outcomes of such a differentiation were observed when more than half of Estonian students did not agree that this differentiation causes very significant outcomes to people's labour career and equal possibilities. Contrary to Estonian students, Russian students mostly claim that ethnic differentiation takes place in Estonia and the main factor of this process is the special status of Estonian language as of national language (i.e. symbolic meaning).

3. We can see that there is a clear difference of opinions. The current educational situation is beneficial for (ethnic) Estonians. Estonians think that linguistic differentiations do not have a fatal influence and knowledge of Estonian depends on eagerness of a particular person himself. But most of the Russian-speaking students who participated in the interviews believe career possibilities are decent and their opinions about gaining higher education in Estonia are pessimistic.

4. During the interview of Russian students it became evident that some interviewees had hostility towards Estonia and rather clearly expressed negativistic chauvinist (obviously Russia-generated) attitudes about Estonia's inner policy measures and about decisions made in regard of national policy carried out after the restoration of Estonian independence. It was possible to feel unfriendliness and little solidarity towards Estonia

as they spoke about ethnic discrimination. Although one can feel about fall back of anti-Estonia attitudes in general, still there are present some young people among students who "have caught the infection of chauvinism." This hysterical attitude concerning Estonia's contemporary history was very well expressed by a female student. We present it exactly as she wrote it down during the interview:

"For many Estonian Russians there was the impression that after the collapse of the Soviet Union they had been persecuted and there exists a big discrimination, that really took place, but for the current moment the schisms have weakened. For the current moment discrimination has weakened a little bit, but it still exists."

Here we would like to produce an evident as a fact about "positive discrimination". Students in the groups with Estonian language of instruction pay 10 per cent more for tuition fees compared to Russian students. So, there does not exist direct financial discrimination, and probably there will not be, and for Russian students their "diploma costs" are noticeably less compared to the students who have Estonian or English as language of instruction.

5. In summary, "ethnic discrimination" and possible outcome of it, such as under-representation in the social structure is related to knowledge of Estonian language as the state language. Most Russian-speaking students have an exaggerated belief in the key role of Estonian language in formation of Estonia's social structure.

At the same time one of the Russian-speaking interviewees - Vladimir (who has committed some exams during his university studies in Estonian) - says that Estonian as a state language has a significantly wider meaning as a factor of Estonian statehood, economy and political life. Vladimir writes in his comments about differentiation barriers the following: "In our society there arise no barriers. It just depends on a person. We live in a capitalist society, where everybody does everything to become rich. We all have equal possibilities. In fact, in our country knowledge of Estonian or Russian also is not necessary right now. The majority of employers are Germans, Finns and Englishmen."

As we can notice from the student interviews there are some young Russians among others who do overestimate in Estonian fast developing and balanced society the possible negative influence of national values, including the influence of Estonian as state language and as a carrier of culture. But still there were among young students questioned at Audentes University those who had a clearly rational opinion. It is also evident that at the psychological level innovative changes are very slow, but still we can hope that Estonian economic achievements "melt" incredulity about Estonians as a culturally balanced nation. The main reason for interethnic misunderstandings and possible conflicts are probably based on the fact that in the schools with Russian as language of instruction the teaching of Estonian history is still permanently on the "very modest level."

Here we raise the following question about the Estonian school system: should it be divided into two parts on the basis of language of instruction – in Estonian and Russian?

Real school reform is expected next school-year (2007 is deadline for start) i.e. transition from Russian instruction language to Estonian instruction language in certain subjects.

Within the framework of the OMC project there were also carried out **two in-depth interviews with leading officials and specialists of Estonian Labour Market Board in Harju county and Ida-Virumaa county**. The interview in Ida-Virumaa took place in Jõhvi (8 May, 2006) and the second interview with Tallinn and Harju county leading officials was carried out in Tallinn (18 May, 2006). Transcription is provided in Appendix 3 and 4.

Our investigation of unemployed youth demonstrated that the Tallinn and Jõhvi leading officials presume that there is no significant difference in the level of educational potential among majority and minority nationality, but at the same time the indicators of linguistic competence differ. This determines possibilities to enter the labour market in general. In addition, regional differences are clearly noticeable.

In depth-interview with the Head of National Minorities Department of Estonian Ministry of Education (transcription provided in Appendix 5) took place on 2 June 2006.

Here we asked the question about the Estonian school system as a whole. Should it still be divided into two on the base of the language of instruction - Estonian and Russian? When we should expect real school reform in Russian-language i.e. transition into Estonian language in certain subjects.

An amazing matter of fact became evident in this interview. The contemporary Russian younger generation can expect to receive an Estonia-centered, Estonian taught history course in Russian Gymnasiums in four to five years! The reason is that there is a shortage of Estonian-speaking history teachers in Estonia. In addition, Estonian history textbooks (prepared especially for Russian schools) have not been published as yet. At the same time the step-by-step transition into Estonian language can not be referred to as educational reform, it should more correctly be labeled a five-year transition plan.

Summary of results of sociological research carried out in May 2006

Within the OMC Project a profound sociological survey in Tallinn and Ida-Virumaa was carried out in May 2006. The research programme and survey instrument (the questionnaire) including 36 questions were prepared. The full instrument is provided in Estonian and Russian in Appendix 6 of the Report.

The field work areas corresponded to those towns and regions which were populated by Russians. Capital Tallinn with neighboring Harju county and in Northeast Estonia Ida-Virumaa big cities as Narva, Narva-Jõesuu and Kohtla-Järve, Sillamäe and Jõhvi. Altogether the survey captured 220 young jobless people aged 17-24. In addition 27 students (of Audentes University) were questioned as reference group. This way the number the total number of respondents - 247 - was gained.

In order to characterize the data set of respondents the socio-demographic indicators (gender, age, education, municipality etc.) were first observed. There were 120 male and 126 female respondents questioned. By region the respondents were distributed as follows: 125 from Tallinn and Harjumaa and 122 respondents from 4 largest cities of Ida-Virumaa county (Narva and Narva-Jõesuu - 44, Kohtla-Järve - 46, Jõhvi -22 and Sillamäe 10).

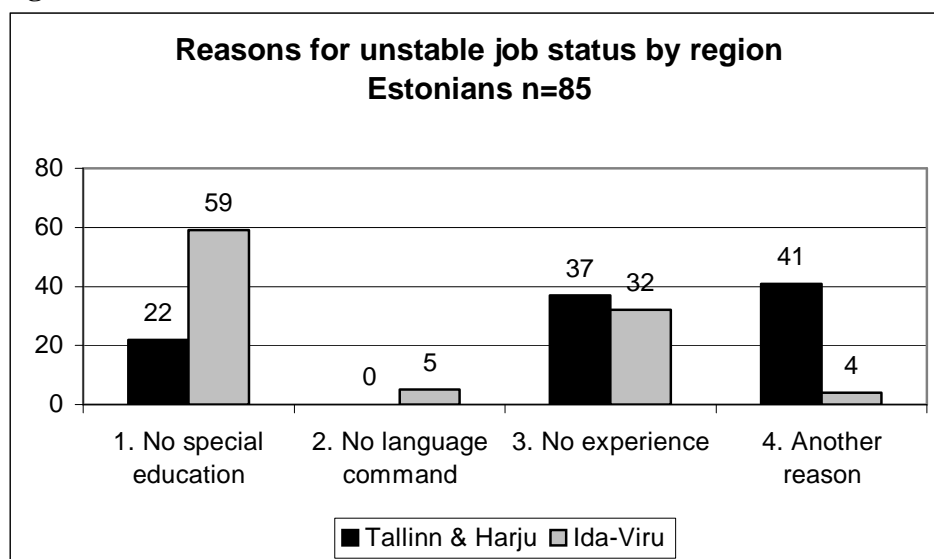
As the first hypothesis when investigating unemployed youth we would postulate: There is no significant difference on the level of educational potential among the majority and minority nationality, but at the same time the indicators of linguistic competence differ, which determine possibilities to labour career at large and regional differences are clearly noticeable.

From the viewpoint of our topic several indicators with socio-cultural content are significant - command of Estonian among Russians and command of Russian among Estonians. Also English and other languages are important, and in addition multiplicity of social and linguistic contacts, frequency of linguistic communication in a particular language, existence of ethnic stereotypes and some others.

In order to discover the reasons which form social status of jobless we analyzed respondent's self-estimation. We share an understanding that it is not complicated for a long-term unemployed person to determine the reason why he/she became jobless. This kind of jobless person has several times talked about it with a Labour Market Board's consultant or with his/her case manager (new position name instead of Consultant since January 2006).

Figure 3.3 shows the main reasons why a young person has not found a stable job. Based on this figure we can confirm that the reasons why the youth became unemployed are related to vocational training and education and knowledge of language i.e. command of a foreign language that is necessary in a particular environment.

Figure 3.3

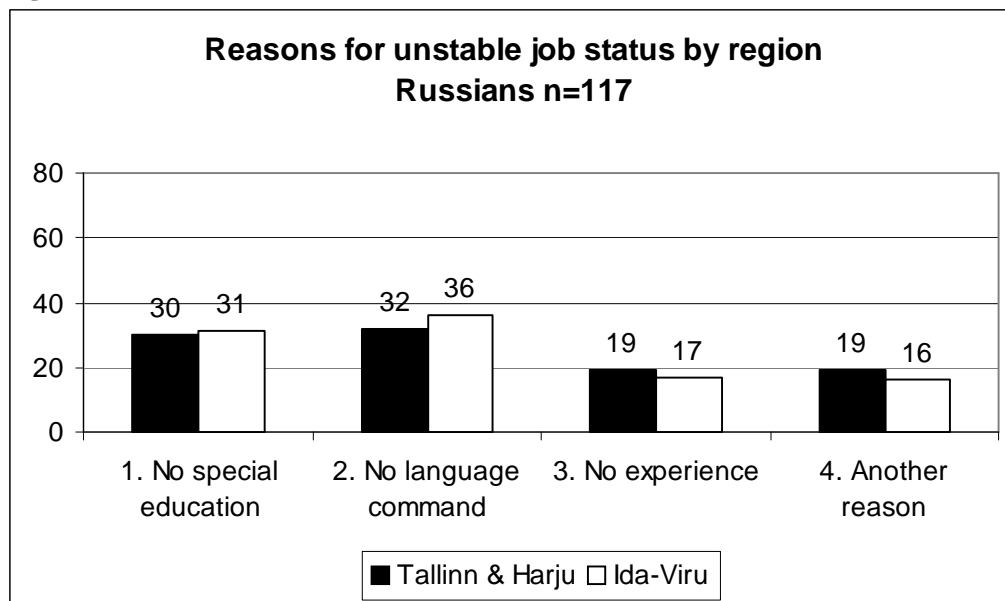

Professional preparation of Estonians and Russians could be rather similar in the case of formal observation. Almost 60% of Estonians in Ida-Virumaa think that they are unemployed because they do not have special professional training to get a job while in Tallinn only every fifth person believes this is the reason. Knowledge of the language does not matter at all for Tallinn Estonians, and only 5% of Ida-Viru Estonians see this as a reason. About 1/3 of Estonians, believe that preceding experience is necessary.

Figure 3.4 shows that approximately 1/3 of jobless Russians' claims that the lack of professional training is a reason, regardless of whether they settled in Ida-Viru cities or in the Tallinn area. Command of the language has also played a very important role among Russians as about 1/3 said this is a reason. A young Russian without knowledge of Estonian has to take into account that he/she can be "endangered" with jobless status.

For both Estonians and Russians previous experience has become rather dominant. This can be explained by the fact that in our survey we had rather young respondents. Also, "another reason" was often mentioned that profession requires spell work, but it is not possible to study when you have such a job. Also, women with small children cannot manage with schedules of spell work.

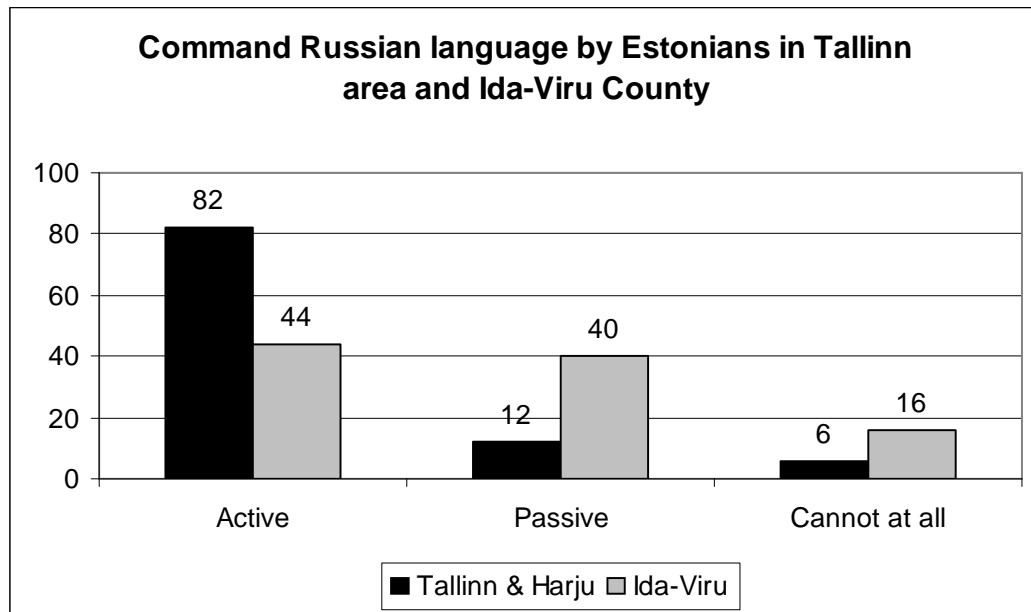
Figure 3.4

There exists a very strong relationship regarding knowledge of foreign languages. In the case of Estonians it is Russian and another third communication language and for Russians this language is Estonian and another third language.

Figures 3.5 and 3.6 present levels of "the second language" as a main communication language (the aspects of active, passive and no command of the respective language).

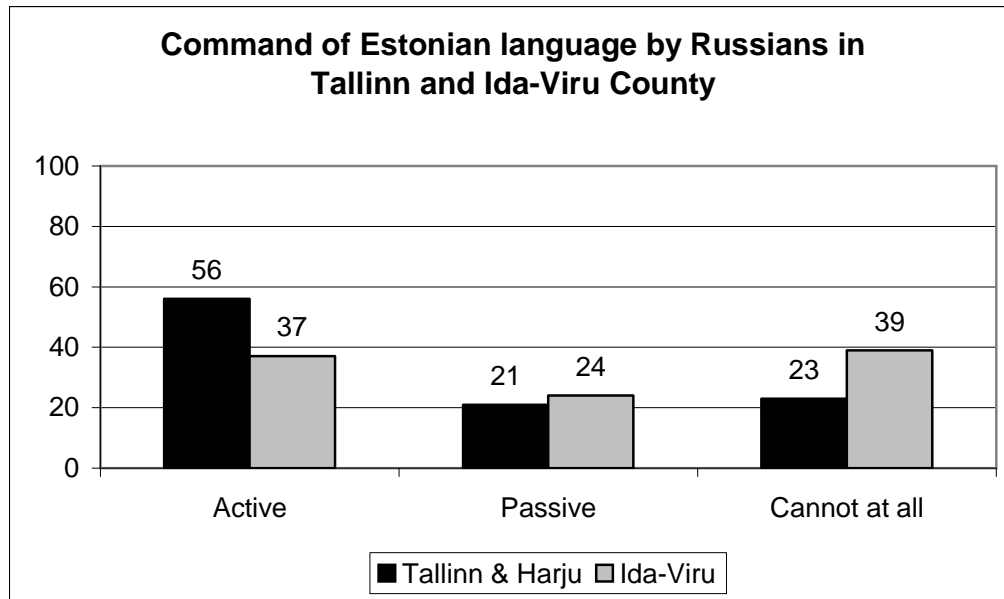
Figure 5

Active command of the language means that a person is capable of communicating and expressing one's self both written and orally. Passive command means an ability to express one's self orally or capable of understanding the language, but not able to speak.

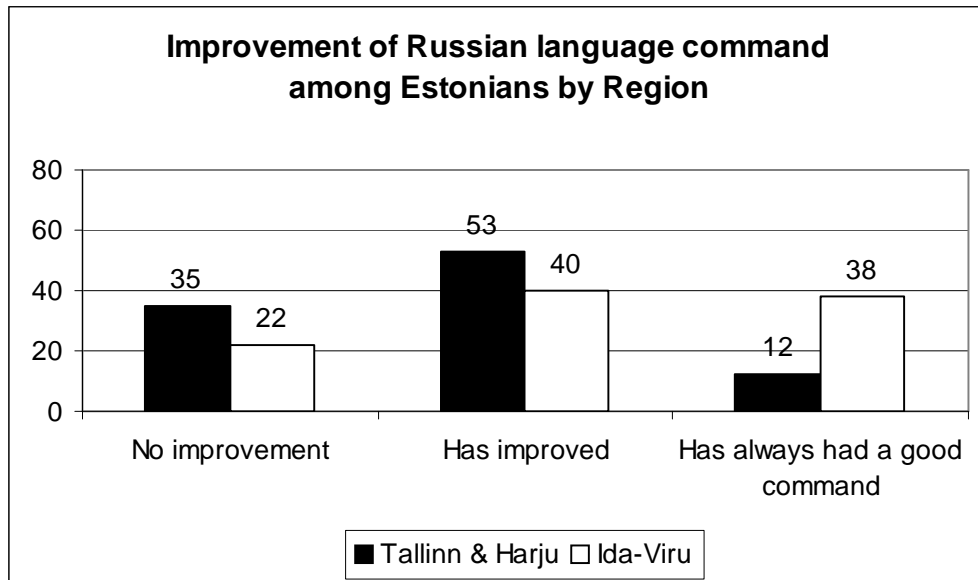
We notice that for both Estonians and Russians the active command of the Russian/Estonian languages is rather symmetrical in the Ida-Viru region. But in Tallinn among young Estonians active command of Russian (82%) exceeds about 1/3 the command of Estonian among Russians (56 %). This lowers Russians' competitiveness within the labour market significantly and can be considered as a negative factor of formation expected labour stratification among Russians in general.

Figure 3.6

During recent years, we can notice some improvement both in Tallinn and in Ida-Viru as the Russians' answers reflect a positive change in regards to their knowledge of Estonian.

Figure 3.7

Data from Figure 3.8 show a positive trend, but at the same time, more than a half (52%) of Ida-Viru youth say that there is no improvement in their command of the Estonian language. One of the main reasons behind such data is the fact that 95% of the inhabitants in the cities (Narva and Sillamäe) are non-Estonians. This is why it is not possible to expect language improvement via everyday practice.

Figure 3.8

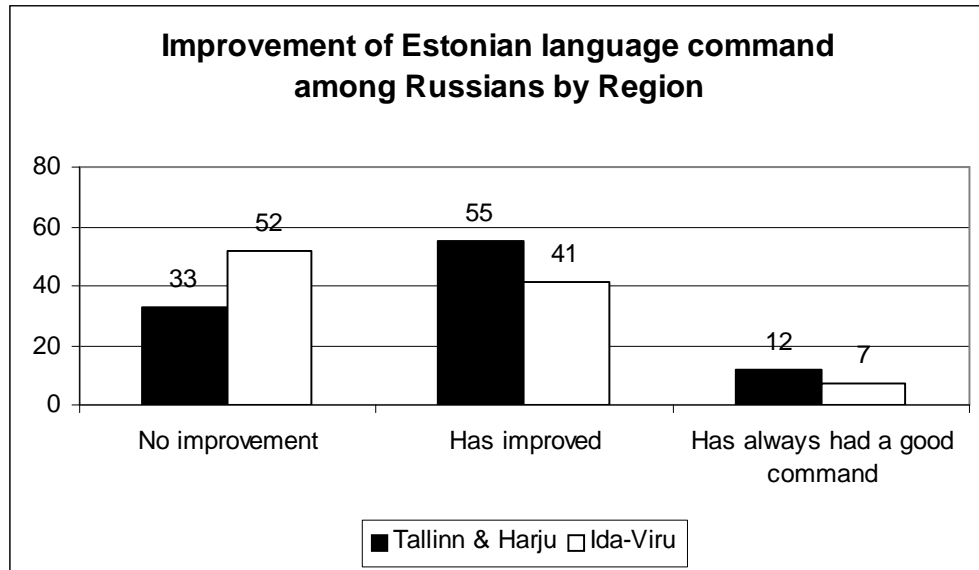

Figure 3.9 presents a chart of Russian respondents' answers about the relationship and closeness of the two main cultures. Unemployed Russians clearly perceive this closeness. This closeness of cultures is stronger in Tallinn where 72% of Russian youth share the opinion that the Estonian culture is very close or rather close to their own Russian culture.

Figure 3.9

Why is the closeness significantly lower in Ida-Virumaa? Only 47 % of respondents said, "it is very close or rather close" (compared to responses from Tallinn).

Studies of culture and public opinion in Estonia show that the main factor that is causing this difference in Ida-Virumaa is the heritage of contemporary history. From 1945-1990, the Soviet occupation "succeeded" by sovietization (founding of heavy industry and importing a labour force from Soviet Russia). This process changed Ida-Virumaa to such a degree that the previous Estonian language area became an Estonian-Russian mixed area. This is noticeable today in all of the cities of the Ida-Virumaa county (however, significantly less in rural areas).

Here we would like to give a wider viewpoint about the possible changes of social identity during recent years where all representatives of different cultures and languages have been taken along. Positive changes have taken place in attitudes concerning the European Union and about Estonia's accession into this transnational organization.

Data in Figures 3.10 and 3.11 show that the Russian youth questioned in the survey have a rather high support for the European Union in Tallinn (62%) and rather low (35%) in Ida-Virumaa (compared to Estonians in the respective areas). We can also notice rather high number of those who answer, "cannot say" in Ida-Viru (37% Estonians and 49% Russians). This shows their distance from current issues and debates within society (e.g. debate on EU membership). It is important to highlight that this attitude applies to both ethnic groups of Ida-Viru.

Figure 3.10

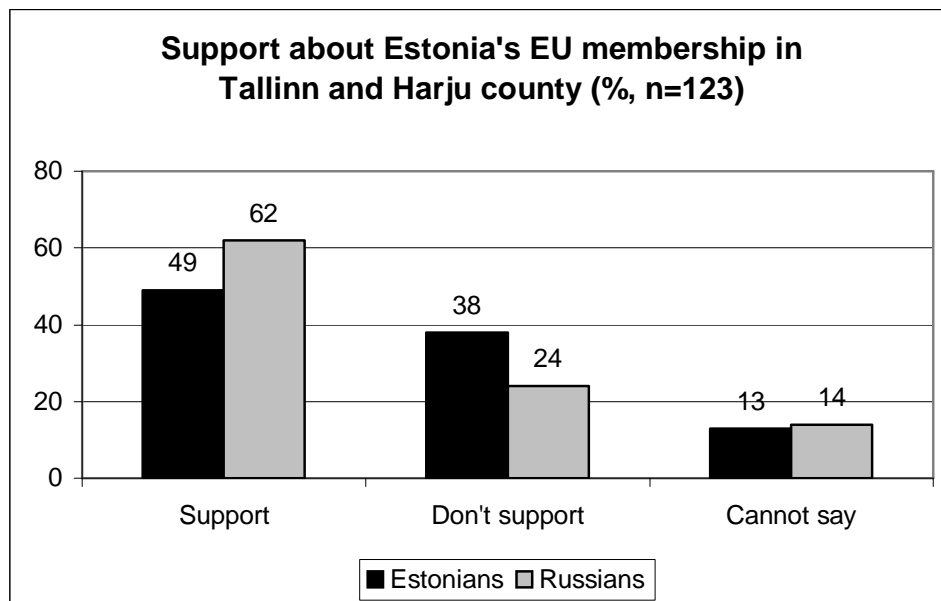
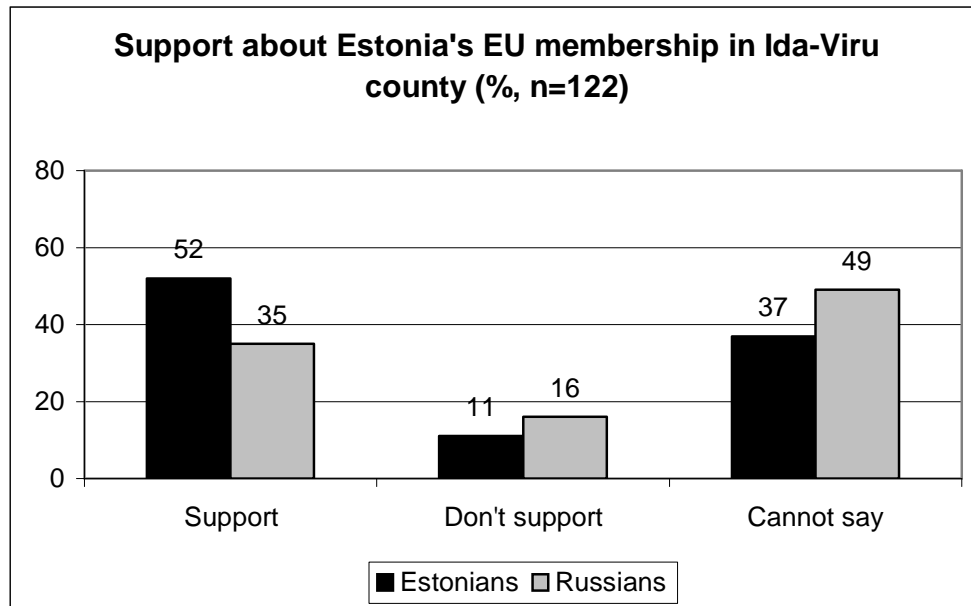

Figure 3.11

At the same time we can also notice that Figures 3.12 and 3.13 show contradicting attitudes of unemployed Estonians and Russians questioned in the survey. Support of the EU of unemployed youth in Ida-Virumaa is very low - only every third expresses his/her support. But in Tallinn the number is 64 %.

It was surprising that most unemployed Estonians in Tallinn have negative attitudes about accession (49%) and only 33% express their support while in Ida-Viru, the support among this group is 52%. This difference shows that the satisfaction with their economic status among Tallinn Estonians is lower despite their income compared to Ida-Viru Estonians, which has a similar wage distribution (Figures 3.14 and 3.15). One can assume that the cost of living is higher in Tallinn and this has an indirect influence on the attitudes regarding the European Union. The survey also shows that dissatisfaction with unemployment is higher among Estonians than Russians.

Figure 3.12

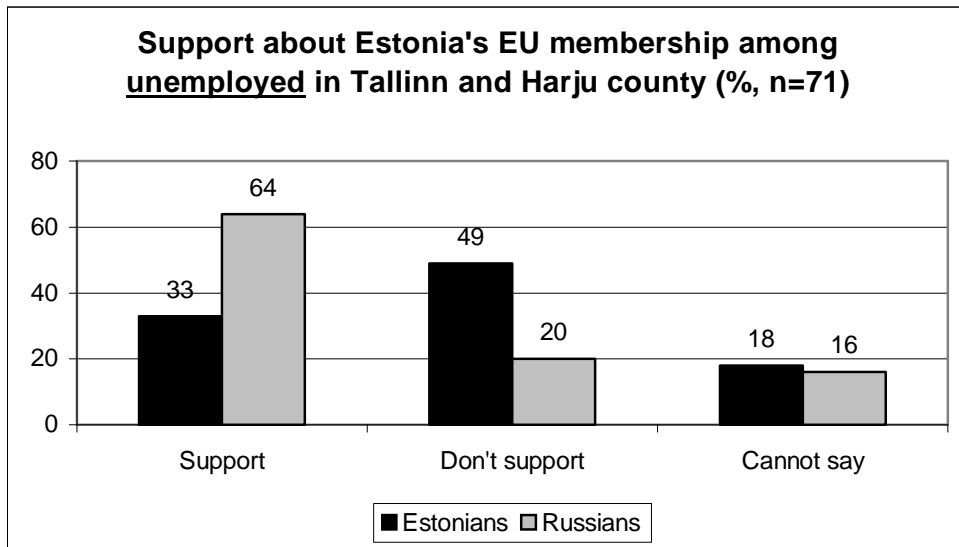

Figure 3.13

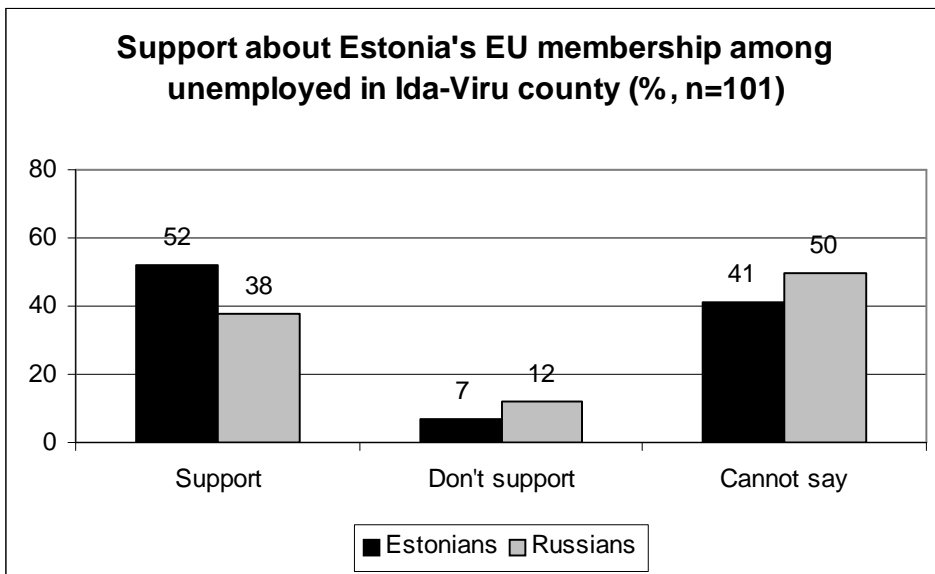

Figure 3.14

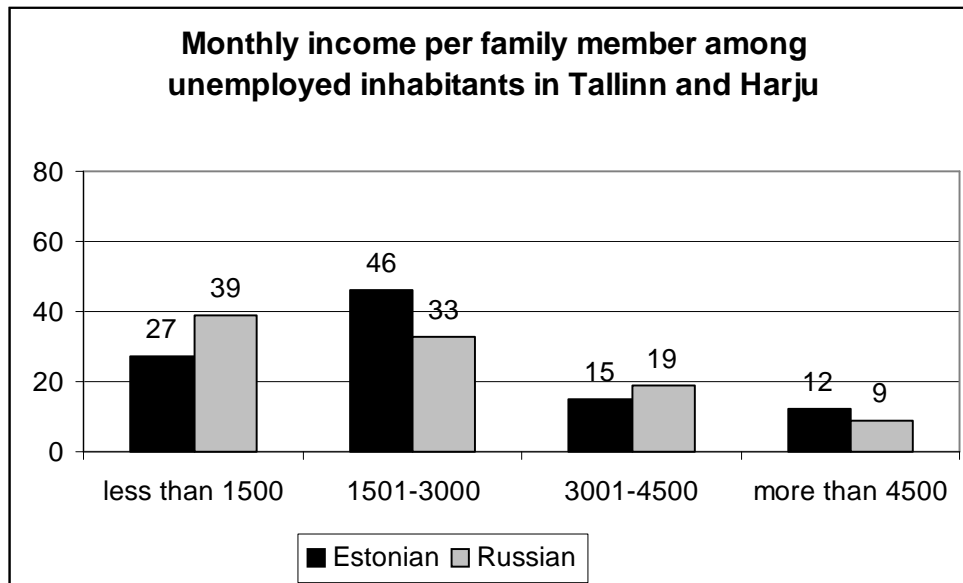
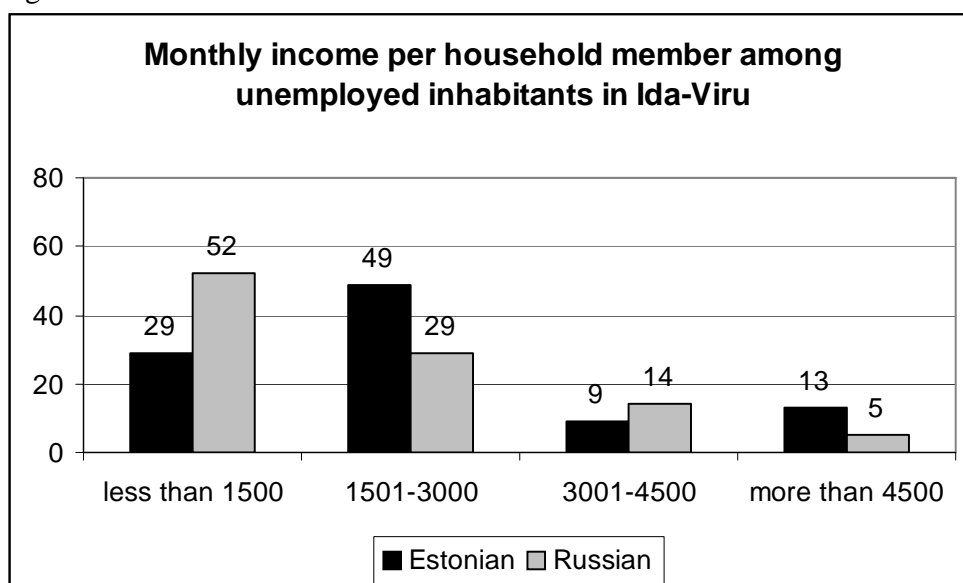

Figure 3.15

We have to highlight one finding where despite rather low support for the European Union, the Russian unemployed group has a positive orientation in the field of interethnic relations. Most of the respondents see positive changes in the near future.

But, we have also noticed that no clear vision exists among Estonians regarding stable interethnic relations and unpleasant changes cannot be expected. Unexpectedly - more than a third (38%) of the Estonian youth questioned in Tallinn and Harju believe relations between Estonians and Russians may worsen (Figure 3.16).

It is clear that we have contradicting data. The Russian youth (of Tallinn and Harju) questioned in May expressed clearly positive attitudes about Estonia's EU-accession and expected improvement of the ethno-political situation (Figure 3.17) while Estonians show some skepticism. An active debate started on 9 May in Tallinn regarding the status of the "Bronze Soldier" (a war monument from the Second World War in the centre of Tallinn) and since then, the relations between the ethnic groups have become more tense.

Figure 3.16

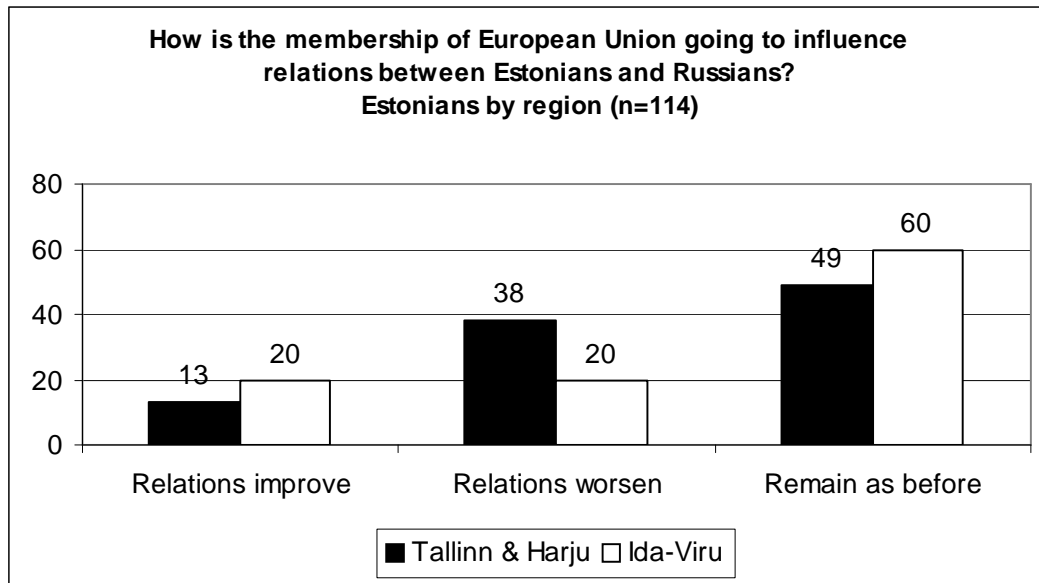
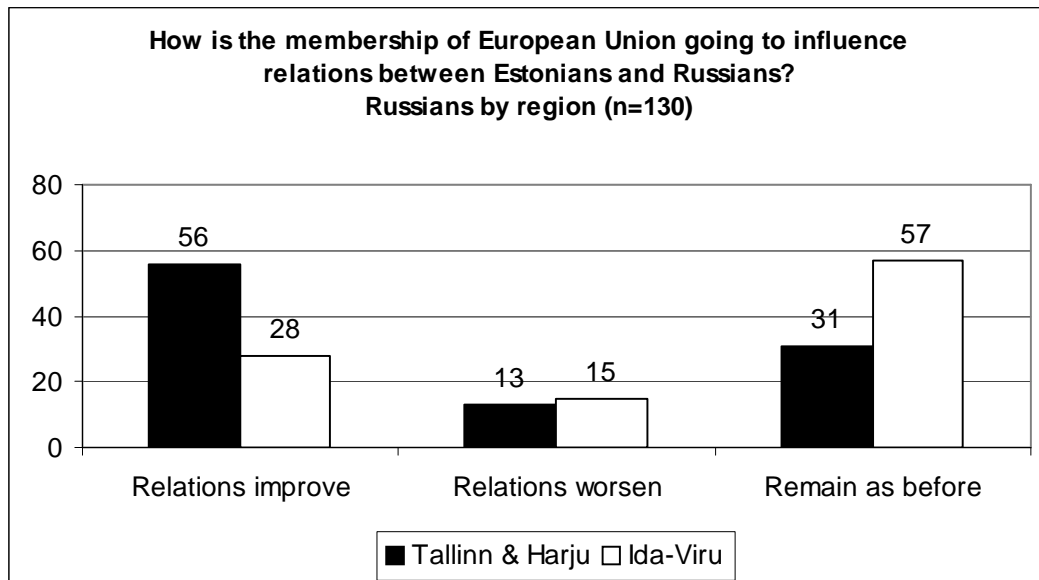
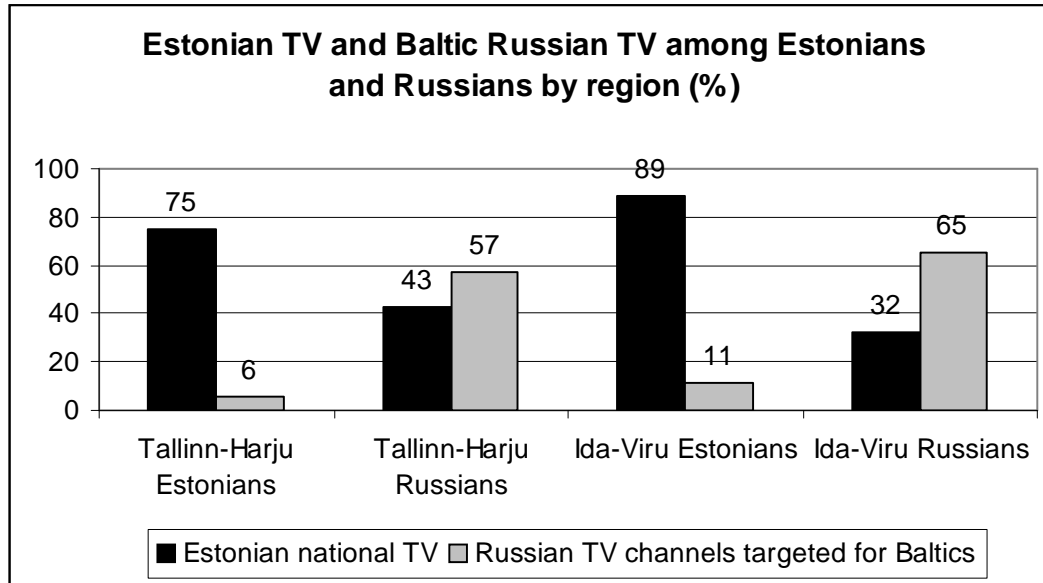

Figure 3.17

The attitudes regarding EU membership among the Russian population (and Russian youth among them) is still mostly shaped by TV channels launched from Russia. The results of our analysis are presented on the Figure 3.18.

Figure 3.18

Our survey shows that Russian youth in Tallinn get their new about Estonia first, from the Russian channels (Pervyi Pribaltiiskij Kanal and ORT Balt – 57%) and second from Estonian national TV (43%).

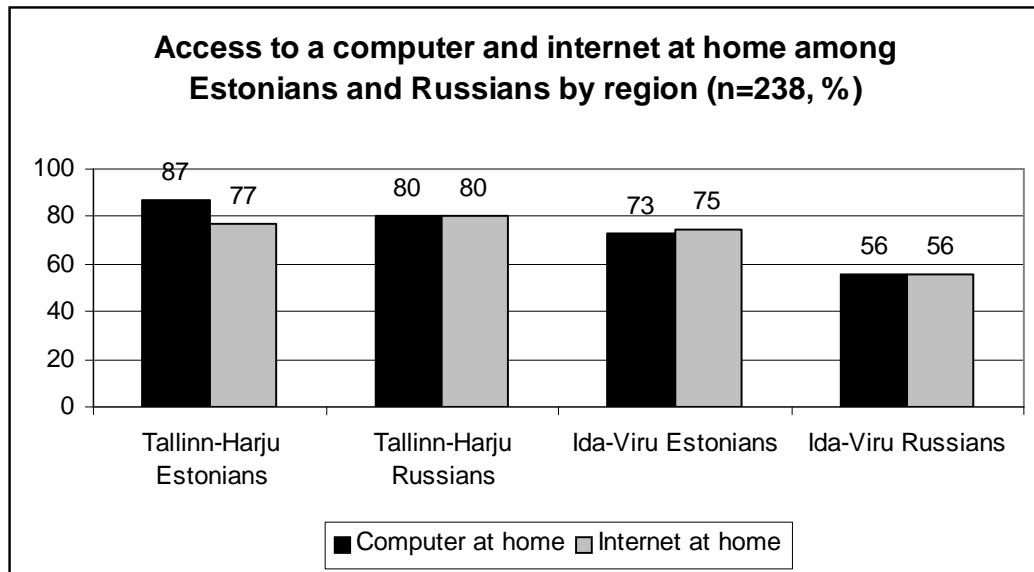
32% of Ida-Viru Russians follow Estonian national TV (and in addition two commercial Estonian channels TV3 and Kanal 2), but there 65% of all Russian youth questioned get Estonian news via Russia's TV channels (Pervyi Pribaltiiskij Kanal and ORT Balt). We can conclude that the Russian youth in Ida-Viru do not form a cohesive group of "outsiders" in regards to the Estonian media environment.

We can see that they watch more and more Estonian TV and hopefully in coming years there will be no difference between the Tallinn and Ida-Viru media consumption.

In addition to the lower consumption of Estonian language media among Ida-Viru Russians there exist deeper reasons i.e. social factors and mechanisms, which should guide a certain formation process of Estonian Russians as to a group of multicultural population also in Ida-Virumaa. Unfortunately this process that is very essential to Estonia's future still remains in the starting phase.

It is very important to underline here that domestic interfaces (computer and broadband internet connection) are present among 80 per cent of Tallinn respondents and more than 60 per cent of Ida-Viru respondents. See Figure 3.19.

Figure 19

Summary of correlation analysis of the survey

What is the economic situation of unemployed people and what changes have taken place? The sociological survey opened us up to several independent facts, but there is a need to analyse relations in order to make a generalization of gathered data.

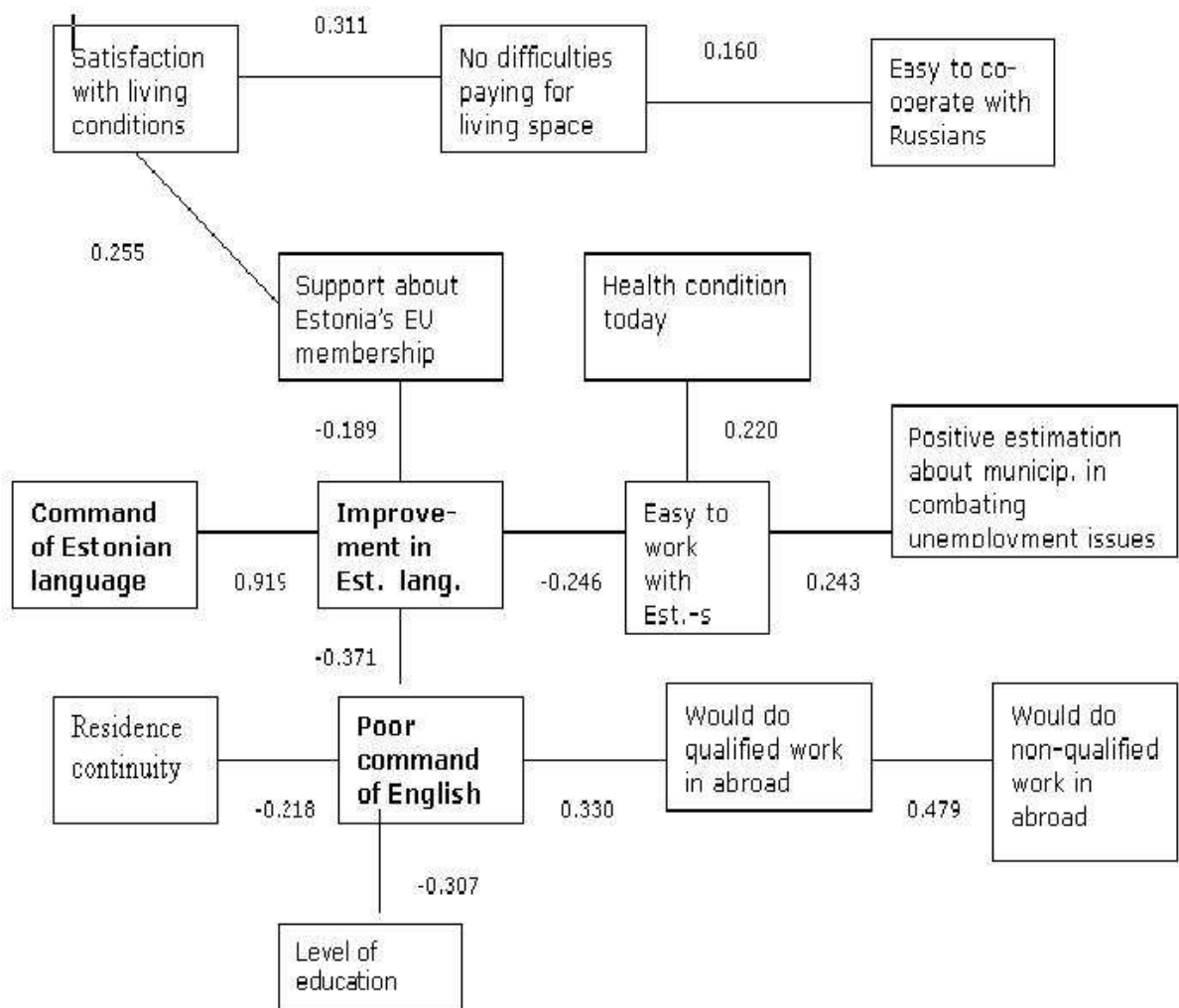
As we mentioned above the purpose of sociological survey was to analyse those social and cultural aspects facilitating formation of a more consistent labour world where the knowledge of the language had no direct influence to social stratification.

It is evident that for some time now the Estonian language as the state language preserves its significant status. Knowledge of Estonian plays a clear-cut symbolic role.

At the same time the role of the English language has very significantly increased in Estonian economic life and as a communication language in the field of culture. This result was achieved by correlation analysis where the most important attitudes about social environment, mobility and language command dynamics were analyzed. (See Graph 3.1)

Graph 3.1

Social environment, language command and mobility
Russian unemployed youth in May 2006 (n=114)

The correlation graph of language command and welfare relations confirmed that a differentiation exists among Russian unemployed youth. This is visible via the orientation in two possible directions:

First. A good command of English grants social mobility that leads to the possibility of getting a proper job outside of Estonia.

Second. Acquiescence with modest possibilities to increase one's welfare accompanied with Estonia-centricity and Russian language labour environment.

Knowledge of foreign languages grants job positions and creates a modern social environment in Estonia. If one cannot gain benefits in Estonia, then the next option is to

leave the country. Our survey data confirms this fact as those Russians who have a good knowledge of English think about leaving Estonia (see Figures 3.20 and 3.21). Among Estonians who have a good knowledge of English the number of those who would leave for work for a longer period of time is 12 % while among Russians the number is 30% of all respondents with an active command of English. This is a major problem because Estonia already has a shortage of professionals in the labour force. What could be an effective solution in this regard?

Estonian social policy that is targeted at the employment and activation of the labour market should set up goals for turning youth into Estonian patriots through the modernisation of the labour environment.

Figure 3.20

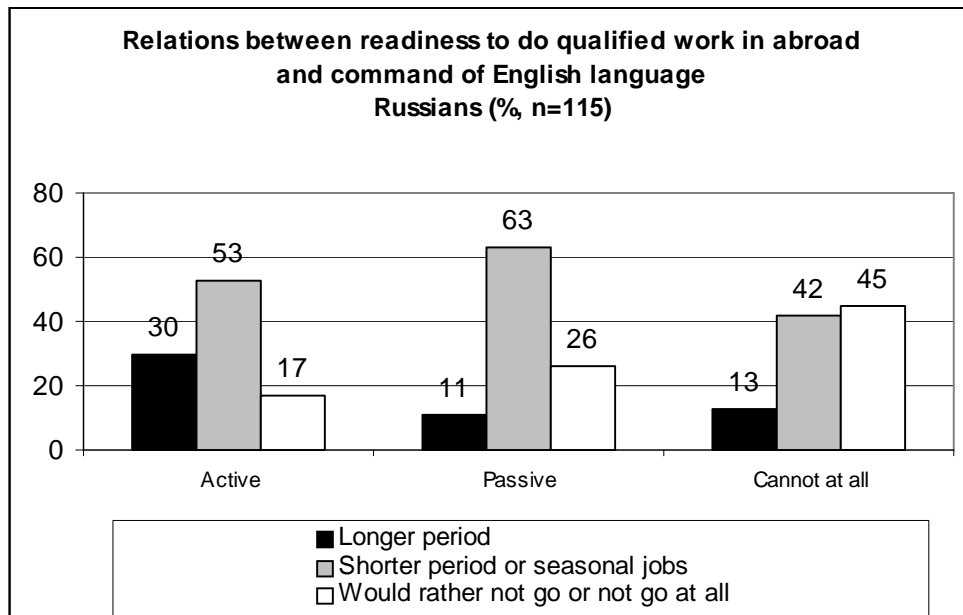
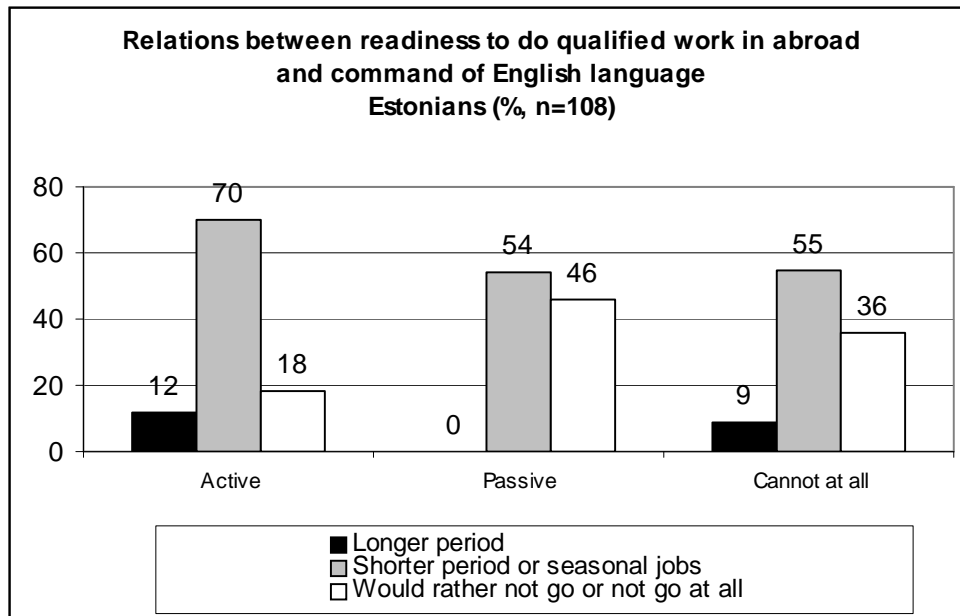

Figure 3.21

V: THE ESTONIAN CONTEXT OF BILINGUAL EDUCATION

Approximately 32% of the population of Estonia is of non-Estonian origin, the majority (approx. 55%) of those do not speak Estonian and because of this they have not been fully integrated into the mainstream of Estonian political, social and cultural life.

Fluency in the national language is considered a prerequisite for the political, economic, social and cultural integration of non-Estonians living in Estonia. Due to poor Estonian language skills, many Russian-speakers currently lack a sufficient outlet to the rest of society. Not speaking Estonian is a major impediment to non-Estonian integration in employment, culture and political life.

Despite the Estonian language being a compulsory subject in Estonia, Russian schools have a significant number of unilingual Russian-speaking children who do not have the skills necessary to compete in the job and educational markets, as reflected by their markedly higher unemployment rates.

The citizenship issue is another important aspect of social and national integration. After the re-establishment of the Estonian Republic many Soviet era immigrants applied for citizenship from the Russian Federation and today there are about 90,000 Russian citizens living permanently in Estonia. However, a vast majority of Russian-speakers either applied for Estonian citizenship or remained permanent residents of Estonia with undetermined citizenship status. The number of the latter group has been diminishing within the last few years; however, they still constitute around 9% of the population. Acquisition of Estonian citizenship by these people is also one of the objectives of the social integration policy in Estonia.

The problem of social integration was recognised by the Government in the late 1990's. In the year 2000, the Estonian Government adopted the State Programme "Integration in Estonian Society 2000-2007" which is a framework plan for the governmental agencies and other institutions. Currently, a process has been started for the preparation of a new State Integration Programme (SIP) for the years 2008-2013.

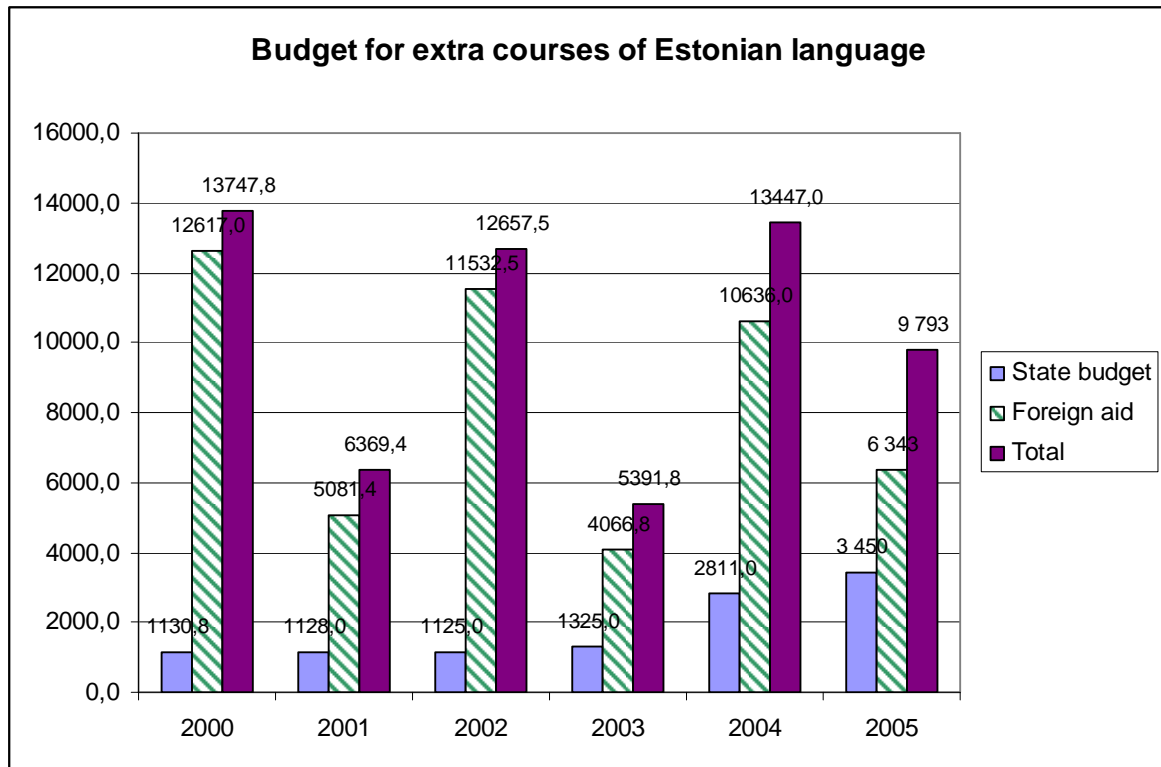
The expression of the integration process supported through the programme is an Estonian model for a multicultural society that is characterised by the principles of cultural pluralism, the preservation and development of the Estonian cultural space, and a strong set of things in common. There are two processes that shape the nature of the integration of Estonian society: the social adaptation on the basis of knowledge of the Estonian language, and the preservation of ethnic differences and the cultural rights of ethnic minorities.

The State Programme "Integration in Estonian society 2000-2007" consists of four sub-programmes:

- I. Sub-Programme "Education"
- II. Sub-Programme "The education and culture of ethnic minorities"
- III. Sub-Programme "The teaching of Estonian to adults"
- IV. Sub-Programme "Social competence"

It is rather difficult to estimate the effect of the expenditures made in field of the language integration policy. Although, there have been several audits, which give us the opportunity to compare data from several reports. Unfortunately, this comparison is relative concerning the research methodology and particular methods. The following data (approx. 61,000,000 Estonians Kroons) was picked up from the control audit for the expenditure of the language courses made by the State Audit Office "Integration Programme 2000-2007".

Chart 4. 1 Expenditure for language courses made by State Audit Office “Integration Programme 2000-2007” in 2000-2005*

* ca 61,000,000 Estonians Kroons (3,905.000 EUR)

According to this data (Chart 4.1), the share of the state budget assigned to Estonian language courses for non-Estonians has increased since 2000 by about three times. At the same time, survey data shows some improvement of language knowledge only in the groups of young Russian-speakers (who study Estonian at school anyway). Among people from the ages 30-49, 49 % do not speak Estonian at all. It is also important to mention that many people estimate their knowledge of Estonian more critically than earlier. People who declared that they knew some Estonian now say that they do not know the state language.

With the re-establishment of independence in 1991, Estonian became the official language of the country and the curriculum of Russian-language schools was harmonised with that of Estonian-language schools.

In accordance with the Basic Schools and Upper Schools Act, Estonian is the language of instruction at the upper secondary school level. Russian-language upper secondary schools must begin the transition to Estonian-language instruction during the academic year 2007/2008. “Language of instruction” is defined as the language that is used to deliver at least 60% of the curriculum. In grades one to nine, any language may be used for instruction.

Russian-speaking parents are worried that the standard second language classes may not give their children a sufficient command of the Estonian language to be competitive in the job market or to continue studies in institutions of higher learning. Consequently, Russian-speaking parents are increasingly seeking opportunities to help their children become bilingual, but are concerned that their children maintain their cultural identity. Many parents prefer to have part of the curriculum taught in Estonian and part in Russian.

The start of the Program in 1998/1999 was based on the Canadian language immersion model. An Estonian-Canadian project was launched in March 2000 to support the establishment of the Immersion Centre and to prepare for program delivery.

Schools were invited to apply to host the program, based on an advertised criteria established in conjunction with the Ministry of Education. In September of 2000, four schools introduced the Estonian-language immersion program in grade one to 134 students in a total of five classes (in Tartu, Tallinn and Aseri).

Today, 17 kindergartens and 31 schools are participating with 2,552 pupils in the Estonian immersion program. (In 2006/2007 year – 3400).

There are currently three possible points of entry into the program – for early immersion the last two years of kindergarten or grade one, and for late immersion grade six. Participation is strictly voluntary. Student selection is based primarily on a first come, first served basis.

In the early immersion program, 100% of the instruction takes place in Estonian until the second semester of grade two where a Russian-language arts class is introduced into the curriculum. Instruction through the medium of Russian is steadily increasing from grade to grade. By grade six, it constitutes 44% of the program. At that point, 12% of the instructional time is devoted to a third language (English).

In the late immersion program, the grade six year of entry is viewed as a period of transition, during which only 33% of instruction is delivered through the medium of Estonian. In grades seven and eight, 76% of instruction is delivered in Estonian. The remaining 24% consists of learning a third language and the Russian-language. In grade nine, the share of instruction through the medium of Estonian will drop to 60% of the curriculum.

According to this vision of the immersion program these graduates should be able to integrate successfully into Estonian society while maintaining their cultural identity. The immersion program is still in the application phase and there are no students who have fully passed the program. We can calculate the finances spent on the program, but we are not able to estimate the final result of economic efficiency.

The indicators for the cost efficiency analysis:

Inputs - the amount of money spent on the immersion program in the Estonian minority schools.

Outputs - *statistics on the teachers* having received the education and training.

The outcomes - the variation of the knowledge of Estonian among the young Russians since beginning of implementation of the reform.

The total amount of money spent on the training of the state language competence of Russians and other non-Estonians is as follows.

Language immersion programs during years 2000-2005 cost 61 million Estonian kroons (ca 3,941 million EUR). This sum includes money that was spent on immersion programs by Estonian Government - 12 270 000 EEK (784 500 EUR).

About 49 million kroons (4/5 of the total amount) was spent on teaching materials and immersion methodology. These materials included, for example, 95 large print readers translated into Estonian from English and French for kindergartens and grades 1-3; 12 large print readers developed for kindergartens; 12 student textbooks and workbooks for grades 1-3 filed tested and published; 1000 worksheets created for kindergartens and grades 1-4; 2250 worksheets for grades 6-9.

In Estonia, 900 people (teachers, school administrators, university lecturers and parents) have received a total 55 000 person hours of professional development. Estonia now delivers 100% of training offered in Estonia. In the Estonian Language Immersion Centre hired 7 immersion program trainers and a researcher. The late language immersion program was preceded by a preparatory year (grade 6) where 33% of the instruction was delivered in Estonian. In grade seven, 76% instruction was delivered in Estonian.

Within the framework of the research study late language immersion students took tests in Russian language, arts, mathematics and history. A comparison of grade seven subject-area test results with those of the control groups demonstrated expected trends. Immersion students were learning at the same rate in Russian-language arts and mathematics as the students in the control groups.

Several researchers tested the improvement of the knowledge of the Estonian-language. The following table shows the results of three different studies. The last study (young unemployed Russians in 2006) was specifically made for the purpose of this current project.

Therefore, the gathered data in table 4.2 shows that the integration program of the Russian population was implemented successfully in Estonia. Knowledge of Estonian is higher among young people and this appears to be growing. The share of those people who do not know Estonian at all is growing too because today people are more critical about their language knowledge than some years ago.

Table 4. 2. Knowledge of Estonian language (%) by different sociological studies

	Russians in Dec. 2002 (Population sample)	Russians in Jan 2005 (Population sample)	Russians in May 2006 (group of 17-26 years old unemployed people)
Active knowledge	29	42	46
Passive knowledge	59	33	23
Don't know Estonian	13	25	32

It must be taken into account that the Estonian language has been taught in Estonian-Russian schools since the last World War. After restoration of the Estonian Republic, teaching of Estonian has been more intensive, although, reforms concerning teaching will begin in 2007. According to this reform, Russian schools will implement Estonian as a study language to some extent from school year 2007. The purpose of this reform is to get 60% of all school subjects to be taught in Estonian to Russian-speaking students.

The language learning courses (Estonian language as a subject for Russian schools) have been a compulsory subject for a long time. Today, according to the national curriculum, 696 school hours are spent teaching the Estonian language (as a second language). This subject is compulsory for Russian schools throughout secondary school (12 grades). Schools are subsidised by the Ministry of Education and Research as a lump sum for every school. It is difficult to calculate how much money is earmarked specifically to particular courses or subjects (for example for teaching Estonian).

Only certain programs are geared towards immersion and therefore the flow of money could only be counted for these programs.

About effectiveness

In Table 2, the data presented shows a general picture of language knowledge and use among Estonian Russians. This trend of increased knowledge is visible also in everyday life, although, it is extremely complicated to give estimations about effectiveness of money spent. As it is mentioned before, only finances of the immersion program are countable. And even those are too general to measure concrete effectiveness of the program.

According to the mentioned immersion program, 2552 students learned Estonian under the special immersion methodology. Some of these students have been in immersion classes for four years, while some of them have just started. No one has graduated from the school under the program yet.

Our estimation is as follows:

About 1000 students have completed at least half of the program (4 years) and 61 million Estonian kroons (3 900 000 EUR) were spent on the program. At the moment (because the learning process is not finished) about 30000-40000 kroons were spent per student (2200 EUR). Teachers of the schools receive their salary through a general lump sum given to the schools by the Ministry. Because the schools belong to a local municipality, other expenses come from local budget.

VI. PROPOSALS FOR IMPROVEMENT OF SOCIAL INCLUSION ACTION PLAN FOR YEARS 2006 – 2008

The situation during preparation of this report

The Estonian National Report on Strategies for the Social Protection and Social Inclusion of 2006-2008 has been prepared within the framework of the EU open method of co-ordination and in accordance with the updated aims and principles adopted by the Council of Europe in March 2006.

On behalf of the Estonian Government Ministry of Social Affairs, they have prepared the above-mentioned national report in co-operation with other ministries and non-profit organizations, but without the involvement of trade union organizations because co-operation between trade unions and the ministry of social affairs did not take place. This is why the report is state-centered; however, active inclusion of several non-profit organizations (like Caritas-Estonia etc.) has increased the social acceptance of the report. It should be mentioned here that a good co-operation took place between the OMC Project's Estonian partner and the contact person of the Ministry of Social Affairs Mrs. Anne Rähn. The OMC Project has received a very profound overview about the activities carried out in Estonia. Furthermore, all proposals presented by us, have been taken into account.

According to the treaty of the member states, the main focus concerning social inclusion will be comprised of three realist aims. Estonia has chosen two priority aims for years 2006-2008:

- Prevention and decrease of long-term unemployment and discouragement in the labour market;
- Prevention and decrease of social exclusion and poverty among families with children.

Within our analysis, we focused in-depth on the topics related to unemployment, while the issues related to families with children and their poverty are not adequately handled.

The peculiarity of Estonia is demonstrated especially while examining inequality in distribution of incomes. In general, this indicator has remained at the same level during recent years. In 2003, the difference between the highest and lowest incomes was 7.1 times. In 2002, it was six times while the EU average was 4.8 times.

In 2003 average costs of social security in the EU attained up to 28 per cent of GDP while the distribution of these costs has continuously increased during recent years. Expenses on social protection in Estonia have increased in 1999-2003 when looking just at absolute numbers, but their share among the GDP has decreased. While in 1999 social protection expenses made 16,4% of GDP then in 2003 this share was 13,4 % (in 2005 15%). In 2003 the biggest share of expenses to social protection was assigned to pensions and social security, 44,0% and 31,8 % respectively.

The share of social protection expenses has dropped mostly due to the high growth pace of GDP. As experts we should also add here that in reality the expenses to social protection have increased so little in 2000-2005 because there rule overall liberal attitudes. Another outcome of such policy is that monthly social aid of jobless person (400 EEK) has not increased since it was adopted in 2001. Just now the increase of this aid has been planned to increase to 1000 EEK starting from year 2007. Besides, it is very hard to survive with 400 EEK a month, as monthly living minimum sum of an adult person in Estonia is around 800 EEK during last years.

Ageing takes place also among the Estonian population. While in 1990 the share of those who were more than 65 years old was 11,5% among all the population, for today this share is more than 16% and according to some prognoses it will reach 27% by the year 2050. Due to low birth rate and rise of average life expectancy also the share of employed people and retired people worsens. In 1992 there were 2 working persons corresponding to 1 retired person in Estonia. For today this relation has dropped to 1.8. According to prognosis there will be for each retired person only 1.27 working persons in Estonia in 2050.

Estonia's current situation can be interpreted from the viewpoint of welfare dualistically. When looking at Estonia from global viewpoint we can see rather higher welfare society level than a low level. From regional viewpoint (i.e. Estonia within Northern European context) we can see a country at low welfare level. At the same time the indicators that measure Estonia's future potential (e.g. indicator of economic competitiveness) are significantly higher on an international comparative scale than Estonian welfare indicators.

1. STRATEGY OF MODERNISATION OF SOCIAL PROTECTION AND SOCIAL INCLUSION POLICIES

1.1. Strategic start points

The precondition of economic and social subsistence is competitive education, proper job and good health. When social risks (diseases, ageing, unemployment, inability to work etc.) become evident the social subsistence should be granted by social security system. The above-mentioned concepts are key areas to increase social security and social inclusion in Estonia, which will be under main focus in the current 2006-2008 development plan.

In addition, the strategic action directions are:

- Increase of work ability, prevention of long-time unemployment and inactivity;
- Application of effective measures for social security together with work-supporting incentives and services;
- Formation of equal possibilities for acquisition of high-quality education corresponding to one's abilities
- Improvement of health indicators and elongation of high standard life-expectancy;
- Improvement of high-quality medical aid and caretaking together with providing better access to these public benefits.

The directions of social security and inclusion are supported by the national budget strategy for years 2007-2013 that presents measurable aims and actions to achieve these aims according to the priorities.

1.2 Conformity of the strategy to EU common aims

(a) To promote social cohesion, equality between women and men and equal possibilities for everyone by adequate, accessible, financially sustainable, adaptable and effective social security system and social inclusion policies.

• Social security

Estonia has built up a social security system that grants protection against traditional social risks, special needs and dearth. The development of the social security system based on the principle that remunerations and subsidies should grant sufficient income to those who cannot earn their income due to illness, age, inability to work or inability to find suitable work. Subsidies should meet the level of income in order to avoid poverty in the case when social risks occur.

At the same time the system of subsidies should not create a situation where persons who are able to work when getting the subsidies get also the same or higher level of life standard when working which will decrease their motivation to go to work. Together with granting adequate level of pensions the government has had another priority – prevention of poverty in families with children by increasing special family subsidies and there has been launched also parent's remuneration to cover parent's part of income she/he did not get due to involvement in child's bring-up.

In order to increase effectiveness of remuneration and subsidies system, it has been planned to make amendments where appropriate, also elaboration of the mechanism of incentives increasing working interest, also in regard of labour market and caretaking services.

In the field of health care services and medical insurance the government's strategy is to preserve financial stability of the system, but at the same time grant to all people proper health care services. Financing of the health care system and thereby accessibility of

medical care can be improved by increasing the tax base (increasing minimum sum of social tax) and in longer perspective widening of the circles of persons who should be assigned to pay social tax. In order to grant medical care in the correct time period, the government considers possibilities to cover also those parts of the population (6%) with medical insurance that do not have insurance.

- Education

The main purpose of the Estonian education policy is creation of equal possibilities for acquisition of high-quality education according one's abilities in a school located in home neighborhood. Priority fields are improvement of study quality and flexibility together with possibilities for life-long learning, also improvement of quality and accessibility of work with youth. Also a priority is individualization of teaching and notification of special education needs of pupils already at pre-school age. Success of inclusion of a pupil depends on successful application of consulting and supporting systems in his/her individual development.

- Work

Expected total employment of all working age population has been one of the priorities of the government's common economic policy, but this has also an essential role in extenuation of poverty and social exclusion and in increasing of social cohesion in the society. The increase employment and facilitation of long-time and inactive unemployed people to re-enter the labour market has to be made by raising their qualification. This way also their ability to manage with competition is improved. Other measures include enhancement of existing active labour market measures, widening the target groups and also further development about how to offer individual aid to those who have been excluded from labour market. As the main principles case arrangement and networking are used. The most important principle here is still a requirement about active search for a job by the person himself.

In addition to above mentioned the government wants to reform labour relations regulations and to change the mechanisms of labour market more flexible and transparent¹, thereby contributing to an increase in employment in general.

Social inclusion of disabled people

The purpose is to develop services supporting independent subsistence, and other measures for children and people with special needs to facilitate their social inclusion and improvement of life standard. One possibility here is to bring disabled people to the labour market by offering necessary services for this purpose such as rehabilitation in work and profession; assisted working; secured working environment; personal assistant; support person; transport possibilities. This can be seen as a measure to combat the

¹ Government's broader employment strategy and actions are presented in National Action Plan on Economic Growth and Employment 2005-2007

shortage of labour force that has taken place due to rapid economic growth and ageing of population. This measure has been used in an efficient way already.

- Gender equality

In order to improve gender equality there will be applied special measures targeted to women or men together with an in-depth application strategy of gender equality. These measures will be applied through information exchange, target groups training and elaboration of instructions. As an output, the necessary administration capabilities in gender related issues would be improved.

- Integration of non-Estonians

The government wants to enhance non-Estonians' integration through different policy measures, but this should take place in a co-ordinated way. An integration program for years 2008-2013 is under preparation. This program is more targeted to socio-economic integration. Until today the main of focus of the integration programs has been on secondary education and Estonian language training. This time, in addition to the support of the language training, also large-scale support to non-Estonians has been planned in decreasing their unemployment and prevention of HIV/AIDS among this group of population. Special focus will be on Ida-Virumaa (North-East Estonia) where support to improvement of Estonian language environment is planned. Also the plans foresee to apply more labour force exchange programs in different regions of Estonia, to form tolerant attitudes towards different ethnic groups and their culture among all population groups (but especially among youth). Based on experiences of European countries from last 50 years with new immigrants, in Estonia adaptation programmes will be elaborated to be used in solving of social problems resulted by labour force immigration.

(b) To support Lisbon aims – greater economic growth, more and better work places and larger social cohesion – executive mutual influence and tight relations to EU sustainable development strategy.

The Estonian National Action Plan on Economic Growth and Employment 2005-2007 handles profoundly Estonian strategy and actions which are targeted with a meaning that pension reform, health care, caretaking and social inclusion measures support economic growth and employment, and vice versa. Below we analyse the mutual influence of the policies, and limit our analysis with two contradictory examples on work-life prolonging versus innovative development. However we share the opinion that Estonia's future model is still innovative progress.

The pension reform of 1994 changed the overall pensioning age to older and together with full pension application to those who still work after pensioning age it led us to the situation where employment of men aged 60 years and older with women aged 55 years and older has increased. This longer working life has been motivated by the fact that pension depends on duration of working career and salary, also the possibility to postpone retirement age that increases the pension sum according to the number of

months (0.9% of income for each month). At the same time it is not sufficient to motivate elderly people to work just by postponing retirement date and using financial motivation. There can be also other restrictions like health condition, decreased productivity and out-of-date qualification when keeping elderly people employed. However, we see that the measures which support employment of elderly people make a contribution towards flexibility in work regulations and forms, development of life-long learning, career consulting and labour market training.

It is known that Estonia's GDP *per capita* does not exceed 57% compared to EU-average when taking into account PPS (based on current estimation of Eurostat 2006). In general Estonian industry and economy can be characterised as rather low added value that is based on a low share of high-tech production and a high share of low level technology (60%) within GDP (Eurostat, 2004; Varblane, 2005). Here we can see a strong contradiction between educational level of professionals and the reality. 35% of the labour force has secondary education and 25% has university education (Yearbook of Statistics 2006, 219).

At the same time we can notice some slowing down in innovative developments in Estonia that has been marked by our position within a group of EU member states that has fallen behind (Innobarometer 2005). The research has shown that the influx of foreign capital has not significantly improved the influx of new technological know-how and raised the pace in the growth of added value (Vahter, 2005). We have some examples of successful high tech businesses in Estonia such as *Skype*, *Playtech*, *Microlink*, *Regio* etc. But unfortunately in those examples the business models of foreign owners have been more successful than business conceptions of domestic entrepreneurs. This fact brings up a question of innovativeness of Estonian enterprises and of Estonian society at large. This innovativeness can exist only together with learning ability that exist both on the level of enterprise and on the level of single person.

Here we should ask how we can manage to translate the Lisbon strategy instructions to reality, and within such a short period (only three years!). This is why we should know the development ability of all society – on the one hand – to merge a new developmental ideas mechanism into the social life and on the other hand to improve the ability of all society members to learn and train self continuously as professionals (life long learning).

(c) Strengthening administration capability, transparency and inclusion of all respective circles into policy formation, application and monitoring

The government takes the position that social security and inclusion should be enhanced by using measures of different policy areas (like economy, education, employment, social security, health care and living space) through mutual association, co-ordinated application together with co-operation of different institutions on local and national level.

2. SOCIAL INCLUSION

2.1 Main challenges, priority aims, expected results

The many challenges associated with poverty and social exclusion are multi-faceted and thus concern various areas of life, but in Estonia long-term unemployment has over the years been one of the most significant and negative of these. While the number of households living in poverty has decreased during the last years, the poverty indicators among unemployed do not show any significant change: about half of unemployed has income that is below the poverty line and among households where none of the members works the share of those under the poverty line is 62%.

In the case of non-Estonians the main restriction for integration to the labour market is lack of fluency of Estonian language, but also a fact that their settlement is first of all in Ida-Virumaa where overall level of unemployment is high. Also, the main contingent of non-Estonians was employed in large all-Union enterprises before Estonia's re-independence (1991). Due to the major changes in Estonian economy these factories and plants became not competitive and were closed down.

With relation to high economic inactivity, the number of economically inactive people has started to drop, but an in-depth look at the numbers shows that high inactivity is present among disabled people and of long-lasting disease (in 2002 it made 88,500 people, but in 2006 – only 40,500 people). The number of inactive people among Estonian youth is higher than in other member states of the EU. In 2004 the share of inactive youth in Estonia was 65.3 per cent and in EU average was 54.9 per cent. Still we have to mention that the most of youth inactivity is related to studying (88 % in 2004), which in Estonia, about 40 000 students in the cohort of 20-29 (from total 135 thousand people).

Next to unemployment there exists the second serious problem – poverty concerns continuously a great number of children. The poverty rate among families with children is significantly higher when compared to families with no children. On the other hand, although poverty has decreased among families with children, the share of children under poverty line is noticeably higher than the share of poor households or single persons. Data from 2004 indicate that the difference in poverty ratio was 8.3 per cent between adults and children.

Families with single parent have a higher probability to remain below the poverty line in regard to income levels. While in the beginning of 21st century poverty endangered more families with many children, at present there are no such an evident relations between the number of children and poverty risk. In relative poverty Estonia has 19.2 per cent of single child families and 20.5 per cent of families with three or more children.

Based on above-mentioned we have to underline that in order to facilitate prevention of poverty and exclusion, it remains as a serious challenge to avoid shakeout from primary school. In the school year 2004/2005 14 per cent of all youth aged 18-24 were so-called

'early leavers' (Statistical Yearbook of Estonia 2006, 133). Discontinuation of the education path endangers mostly families with economic difficulties, but also children who due to special needs or other various reasons would need a more individual approach and flexible learning possibilities.

Taking into account the facts presented above, first priority tasks of Estonia for the years 2006-2008 are:

- Decrease and prevention of long-term unemployment and exclusion from labour market, and
- Prevention and placation of poverty and exclusion of families with children.

2.2 Decrease and prevention of long-term unemployment and exclusion from the labour market

On January 1st, 2006 the new (previously piloted) services and principles were adopted by a Law of Labour Market Services and Subsidies. Six new services were added. Work practice and work training were both designed to more usefully adapt long-term young unemployed people into the labour world. The aim of work practice is to help an unemployed person through acquisition of work experience to receive a stable job and also provide an employer with a suitable employee. In addition to young and long-term unemployed, this service has also been successfully provided to disabled people and to elderly unemployed persons. There exist four more services for disabled people (in addition to work practice and work training). These services are: assistance during the job interview, working with support people, adaptation of work space and equipment and the provision of technical equipment free of charge to facilitate the performing of work procedures.

Also accessibility of active measures was improved. This was achieved by the raising of stipends of those who participate in training and practice, also by increasing transportation and accommodation subsidies and the granting of medical care insurance to the participants.

As a new work method the preparation of individual job-seeking plans was adopted. These job-seeking plans are going to be prepared in co-operation with the unemployed individuals and the regional consultant of the Labour Market Board. The plan consists of necessary actions and preparations to find a job until the start of the work.

In order to help to find jobs for the risk groups there will be carried out training on applying case management among Labour Market Board's regional consultants. The task of the consultants will be to find out the problems related with getting a job, prepare an action plan in co-operation with the job-seeker and co-ordinate and monitor fulfillment of the action plan in network co-operation with other institutions and the local municipality. As the application of these new labour market measures and consulting of job seekers is in the beginning stage, it is hard to estimate the results of existing measures or prognose how to change this existing system. The amount of most of the employment services has increased, but the number of participants in active employment measures is still low

when compared to the total number of unemployed people. Among all active employment measures mostly labour market training and career consultancy were provided in 2005 (for 13-14 per cent of unemployed)².

In 2005 there was spent to effectuation of labour market policy 201.3 million Estonian kroons in total (0.12 % of GDP). Expenditures with regards to active labour force measures increased only 42.4 million kroons compared to the year 2004. Expenditures in relation to passive labour market measures were 52.7 million kroons in 2005 (0.03 % of GDP), which is 11.8 million kroons less than in 2004³.

Critically we have to add that the above mentioned small sums (only 0.12 % of GDP, since over the last years that share has not increased) show bureaucratization as a “leading trend” in Estonia. There is a very small number of active measures directed towards employment and by their essence these are first of all making cosmetic changes to the situation. Yet at this point we still do underline that a huge assistance to application of employment services and to other active measures has come through the provision of European Social Fund resources.

For the year 2006 there has been planned to use together with foreign help for active employment measures 319.8 million kroons (among this sum 189.9 mill. kroons from European Social Fund). For year 2007 there has been planned to use together with foreign help for active employment measures 268.4 million kroons (among this sum 138.8 million kroons from European Social Fund), while the share of Estonian national budget remains at the same level when compared to year 2006. The responsible authorities for implementation of this measure are the Ministry of Social Affairs together with the Labour Market Board. The responsible institution for handling collective redundancy issues is the Estonian Unemployment Insurance Fund.

New and additional measures in 2006-2008

During the coming years, besides implementation of existing measures and their development there is a need to focus first of all on prevention of unemployment and inactivity. Below we focus on measures which are most directly associated with long-term unemployment and prevention of exclusion from labour market.

- Motivation and support of job seekers

According to the new law on employment services and subsidies there has been created a possibility to require from unemployed more efforts to find a job. In order to balance better unemployed person's rights and obligations there has been planned to raise jobless monthly aid from 400 kroons to 1,000 kroons starting from the year 2007. Also from the year 2007 medical care insurance will be granted to all registred unemployed. This concerns mainly those individuals who have lost medical care insurance validity due to long-term unemployment.

² Labour Market Board

³ Overview of work tasks 2005, Ministry of Social Affairs

In 2006 national budget there has been planned 100.4 million kroons for passive employment measures. This sum does not include unemployment insurance remunerations. According to current plans in 2007 there has been intended to use 130.5 million kroons, not including unemployment insurance remunerations. Responsible institutions for the implementation of the measure are the Ministry of Social Affairs, Labour Market Board and Estonian Unemployment Insurance Fund.

- Establishment of life long learning system

In order to prevent unemployment and inactivity it is necessary to preserve job related ability of competitiveness during all his/her working career. This is why an employee has to improve his qualifications continuously. It is essential to implement life long learning principles and develop training and retraining possibilities also for employed persons. It is planned to establish supplementary and retraining systems that create possibilities for professional supplementary training. In addition, the principles of financing will be worked out for life long learning. In order to grant accessibility to relevant information for supplementary learners and for those who want to participate in retraining the intention is to establish a profession and career consultancy system in co-operation with Ministry of Education and Science. The responsible institution for implementation of this measure is the Ministry of Education and Science.

- Benefits of flexible work arrangements

In order to increase employment it is necessary also to pay attention to improvement of accessibility of flexible work arrangements. This applies first of all to employment possibilities of those who are not able to keep regular work schedules (elderly people, disabled persons, parents of little children, families with care taking obligations and students). In addition flexible work schedules facilitate the preservation of the employee's qualifications, while minimizing the risk of becoming unemployed. For faster implementation of flexible work arrangements legal acts concerning employment relationships will be analysed and relevant amendments made where necessary. It is also planned to propagate overall knowledge on flexible work arrangements and knowledge about necessary arrangements, also by forming favorable attitudes among employers and employees. The responsible institution for this measure is the Ministry of Social Affairs.

- Making working environment friendlier

In order to avoid a decrease in those individuals making up the labour force and to increase active life expectancy it is necessary to grant also minimization of risks based on working environment. To make working environment more worker friendly all actions intended to enhance the working environment's quality need to be reconsidered. A special focus should be turned to enforcement and actions related to awareness. The main focus of working environment enforcement will be changed from inspective enforcement to consulting enforcement. The responsible authorities for these measures are the Ministry of Social Affairs and its sub institution – the Estonian Labour Inspectorate.

- Making more efficient use of information and communication technology

The development of information systems of the Labour Market Board, the Labour Inspectorate, the National Institute of Health Development, the Health Protection Inspectorate and the Ministry of Social Affairs is essential as well as for the clients to provide better services, but also for reasons to use data from different operative data bases for policy analyses and in policy making. More efforts should be put in development and implementation of information system of employment policy, which should provide in the future possibilities to perform in-depth policy analyses, to estimate the influence of particular policy and also access to monitoring to follow implementation of current policy.

Estonia has not gained necessary professional level, as there is no training in this field in the higher education institutions of Estonia (some specialists have been prepared, but they alone have not been able to carry out a significant turn in formation of employment policy). Thus Workbarometer (etc.) surveys have been carried out on regular basis (1998, 2002 and 2005), but the results are rather superficial. The surveys were carried out by people with a competence in public opinion polls.

2.3 Prevention and alleviation of poverty and exclusion of families with children

From the viewpoint of prevention and alleviation of poverty and exclusion of families with children all measures that support employment of their parents and which were handled within task 2.2 are essential. In addition, financial support as a significant role and other measures supporting the raising of children and school training together with measures taking into account further special needs.

New and supplementary measures for 2006-2008

Providing financial support and (needs-based) care services to families with children. Starting 1 July 2007 monthly child subsidies from the third child of family will be raised from 300 kroons to 900 kroons. At the same time the quarterly subsidies for families with three or more children will be discontinued. As a result the scheme of paying family subsidies is going to be simplified and subsidies to families with three or more children will increase.

In co-operation with local municipalities accessibility of consultancy and supporting services for families with subsistence difficulties and social aid demand will be improved. For this purpose a regional network of consulting and rehabilitation centres will be formed.

Improvement of living conditions of families with children

The purpose of living space service is the granting of living space to individuals depending on his or her particular needs. In co-operation with the Ministry of Economics and Communications there will be developed 'Living Space Strategy 2007-2013' this year. One measure of this strategy is to increase municipal living space capacities, expanding of network of shelters and low-cost rent flats, adaptation of living space etc.

Those actions which grant accessibility to living space, sustainability of living space and enhancement of quality of living space are necessary in the first phase.

Equal possibilities for acquisition of good education

The possibilities to participate in preschool a year before entering school will be created. Also, assistance will be provided to find out about children with special needs, implementation of intervention pedagogics, inclusion to pre-school.

Via family aid system all children acquiring general education are supported not depending on their form of study. From 1 September 2007 the circle of those allowed to apply for children subsidies is going to be expanded. According to the current law every child up to age 16 has right to get child's subsidy and children 16-19 in the case they are acquiring secondary education in daily form of study. Family subsidies are paid to studying persons who acquire secondary education in another form of study (evening study or part-time). With some derogations family aid can be continued to studying persons not depending their form of study, this enables them to make flexible decisions about how to continue their studies.

Financial aid for free school meals for forms 1-9 will be granted. Also subsidies to dormitory accommodation if necessary have been adopted. Free school meals are also now given to those in vocational schools starting in 2006.

The study arrangement in secondary schools takes into account individuality of student together with smooth transfers to next forms. Specific measures are already described in development plan of secondary education; these will be implemented in coming years.

Since September 2007 it is planned to start in non-Estonian state and municipal gymnasiums with smooth transfer to partial programme with Estonian as a language of instruction. For this purpose Estonian language teaching of subjects is expanded, also teaching of Estonian in non-Estonian schools is expanded. Teachers will be prepared for implementation of bilingual tuition; curricula and instructions are under preparation.

APPENDICES:

APPENDIX 1: FOCUS GROUP INTERVIEWS WITH STUDENTS OF AUDENTES UNIVERSITY

Interviews of Estonian and Russian students of Audentes University (20th and 25th April 2006).

Interview of Estonian students: 20 April 2006

Place of venue: Audentes University, Tondi Street 84, Tallinn

Participants: Business Administration 1st year students (total 9): Priit (20); Kristjan (19); Liane (20); Heli (20); Vladimir (20); Lennard (19); Anneli (32); Katrin (26) and Kaspar (20).

Interview of Russian students: 25 April 2006

Place of venue: Audentes University, Tondi Street 84, Tallinn

Participants: Business administration 1st year students – nick names: 1. Vasja; 2. Kristina; 3. Ira; 4. Anja; 5. Irina ja 6. Deniss.

Summary of interviews of Estonian and Russian students

1. The fact that socio-cultural and linguistic differentiation cause obstacles (in Estonian society) in labour mobility, was accepted by more than an half of those who were interviewed (8 of 13 students, i.e. 60 per cent).

2. Social outcomes of such a differentiation were observed when 4 of 7 Estonian students did not agree that this differentiation causes very significant outcomes to people's labour career and equal possibilities. On the contrary to the Estonian students, the Russian students (5 of 6) claim that ethnic differentiation takes place in Estonia and the main factor of this process is the special status of Estonian language as of national language (i.e. symbolic meaning).

3. We can see that there is a clear difference of opinion. The current educational situation is beneficial for (ethnic) Estonians. Estonians think that linguistic differentiations do not have a significant influence; according to them, knowledge of Estonian depends on the eagerness of a particular person himself. But most of the Russian-speaking students who participated in the interviews believe career possibilities are decent and their opinions about gaining higher education in Estonia are pessimistic.

4. During the interview of Russian students it became evident that the Estonia-hostility of some interviewees was rather clearly expressed; observed as well were (Russia-generated) negativistic chauvinist attitudes about Estonia's domestic policy measures and about decisions made in regard of national policy after re-independence. It was possible to feel unfriendliness and little solidarity towards Estonia as they spoke about ethnic discrimination. Although one meets a drop in anti-Estonia attitudes in general, still there

are present some young people among students who "have caught the infection of chauvinism." This hysterical attitude concerning Estonia's contemporary history was very well expressed by a female student. We present it exactly as she written it down during the interview:

"For many Estonian Russians there was formed an impression that after collapse of the Soviet Union they have been persecuted and there exists a big discrimination, that really took place, but for the current moment the schisms have weakened. For the current moment discrimination has weakened a little bit, but still exists."

Here we would like to produce as evidence a fact about "positive discrimination". Students in the groups with Estonian language of instruction pay 10 per cent more for tuition fees compared to Russian students. So, there does not exist direct financial discrimination, and probably there will not be, and for Russian students their "diploma costs" are noticeably less compared to the students who have Estonian or English as language of instruction.

5. To sum it up - "ethnic discrimination" and possible outcome of it - under representation in social structure is related to knowledge of Estonian language as the state language. Most Russian-speaking students exaggerate by believing in the key role of Estonian language in the formation of Estonia's social structure. At the same time one of the Russian-speaking interviewees - Vladimir (who has taken some exams during his university studies in Estonian) - says that Estonian as a state language has a significantly wider meaning as a factor of Estonian statehood, economy and political life.

Vladimir writes in his comments about differentiation barriers the following:

"In our society there arise no barriers. It just depends on a person. We live in a capitalist society, where everybody does everything to become rich. We all have equal possibilities. In fact, in our country knowledge of Estonian or Russian also is not necessary right now. The majority of employers are Germans, Finns and Englishmen."

As we can notice from the student interviews there are some young Russians among others who do overestimate (in the Estonian fast developing and balanced society) possible negative influence of national values (including the influence of Estonian as state language and as a carrier of culture).

But still there were among young students (questioned at Audentes University in May) those who had clearly rational opinions.

Audentese üliõpilaste grupp: intervjuu 20. aprillil 2006 (eestlased) – lisa 1
ja 25. aprillil (venelased) – lisa 2

Igale osavõtjale esitati intervjuu alguses kirjalik tekst edasitöötamiseks

Sotsiaalne fakt

Ühe hiljutise sotsiaaluuringu tulemuste alusel ilmnis eestlaste ja venelaste grupis oluline lahkumine haridusliku ja tööalase karjääri võimaluste hinnangutes. Selle järgi hindas valdav osa eestlastest (59%) eri rahvusest inimeste võimalusi sarnasteks ning suuremaid või vähemaid barjääre nägi 15% küsitletud eestlastest.

Samal ajal olid venelastest küsitletute arvamused tunduvalt teised, sest sarnasteks hindas võimalusi ainult 25% küsitletud venelastest ja seejuures takistusi nägi 59% küsitletutest.

Need eristumised hoiakutes lubavad väita, et Eesti ühiskonnas esineb haridusliku ja tööalase mobiilsuse võimaluste hindamisel tuntav etniline eristumine.

Kas olete selle järeldusega nõus

Palun põhjendage oma arvamust.....
.....
.....

Mis tekitab seda eristumist – tooge välja üks peamine põhjus
.....

Transcription of Estonian students interview at Audentes University: 20 April 2006

Participants: Business Administration 1st year students (total 9): Priit (20); Kristjan (19); Liane (20); Heli (20); Vladimir (20); Lennard (19); Anneli (32); Katrin (26) and Kaspar (20).

Moderator: Aksel Kirch (edaspidi AK) tutvustab kirjaliku teksti küsimusi, pärast kirjalikku testitaitmist aga esitab kokkuvõtlikud üldküsimused (kolmes blokis).

A. osa Kirjalik probleemteema *kokku 20 min*

Leida üldiselt enamlevinud vastused küsimusele: millised kultuurilised näitajad (näiteks võõrkeelte oskus) ja muud sotsiaalsed tegurid aitavad kaasa *tööalaste võimaluste ja haridusliku mobiilsuse suurenemisele*, tervikuna Eesti ühiskonna sotsiaalse kaasatuse protsessi laienemisele.

B. osa I Probleemideblokk: Võimalikud etnokultuurilised erisused Eestis ja kuidas vähendada nende negatiivset mõju. On selge, et täielik ühtlustamine pole hea ega võimalik. Samas aga kes peab muutuma – kas nemad keskkonna järgi või ülejäänud keskkond nende järgi?

Vladimir: Ma ei ole nõus selle väitega. Me praegu elame kapitalistlikus ühiskonnas ja see tähendab, et inimestel tekivad barjäärid. Lihtsalt, et saada rikkaks peab oskama keeli ja peab olema haritud. Kui ei oska vene keelt on võimalus leida tööandjaid, kes on sakslased, inglased, soomlased ja inimene võib leida endale just sellise töökoha mida ta ise tahab. Ei pea minema firmasse tööle kus tööandjaks on venelane. Inimestel in valikuvõimalused, aga samas peab ise ka olema aktiivne.

AK: Kas keegi oskab öelda, mida eestlased arvavad antud situatsioonist. Kas tunnete mingeid raskusi seoses sellega, et venelased meil tööd ei saa?

Katrin: Otseselt ei saa öelda, et inimesed nagu ei saaks tööd. Mina vestlesin ühe personalijuhiga ja tema ütles, et tegelikult see keelebarjäär saab otsustavaks. Kui inimest peaks panema ametikohale, kus peab suhtlema ja kahjuks, kui inimesel on mingi keele algtase ja ei vasta nõuetele, peab ta selle inimese välja praakima, sest ta ei saa teda tööandjale pakkuda. Samal ajal on ka firmasid, kus rahvusvaheline keel on inglise keel, siis seal ei määra eesti keel nii suurt rolli, kus igapäevane töö on suhtlustasandil.

AK: Eestlased võtavad küll oma töökeskkonda venelasi, kellel on suhteliselt sorav eesti keel nii et ettemääratust siin ei ole.

Kristjan: Olen nõus et barjäärid on kuid midagi ei ole ju ette määratletud – on valikud.
Vladimir: Iga inimene on oma õnne sepp!

Anneli: Kõik sõltub igast inimesest eraldi - et ise peab olema tubli ja üritama edasi minna. Ma tean perekonda, kellele ei anta enam kätte nii lihtsalt kõike kui omal ajal, kui kõigil olid võrdsed võimalused ja kellelgi ei lastud kõrgemale tõusta, kõik pidid võrdsed olema ja kedagi ei jäetud maha, aga nüüd kui seda kätteandmist tasuta ja odavalt enam ei ole ja töökohad ei ole kõigile garanteeritud, siis nad tunnevadki, et neid diskrimineeritakse. Tegelikul aga ei sõltu see su rahvusest vaid ikka sinust endast. Nii nagu amet on õpitav, võid sa leida omale sellise töökoha, kus ei ole keel kõige määravam - kui sa keeleteadja ei ole.

Andekus kapitalistlikus ühiskonnas määrab oluliselt palju.

I blokk küsimustest.

AK: Võimaliku etnokultuurilised erisused Eestis ja kuidas vähendada nende negatiivset mõju. Mida arvate, kas Eesti Euroopa Liidus olles erijooned eestlaste ja venelaste vahel vähenevad või suurenevad?

Kristjan: Eestlaste-venelaste vahelised erijooned pigem vähenevad. Kuna venelased on Eestis nüüd rahvusvähemus ja nad ei ole võimul, siis nad tunnetavad neid barjääre rohkem seal kus neid tegelikult ei ole. Eestlastel on nüüd ehk just võimalus tööalase diskrimineerimise kaudu ajaloo eest ära teha venelastele tagasi.

AK: Kas keegi oskab vastu vaielda, et mis põhjustel selline stereotüüp siiski levib?

Anneli: See toimib ka teiste suurte rahvuste seas.

AK: 2004 aasta uuringule toetudes on see sotsioloogiline fakt, sest küsitletud inimeste arvates sellised eristumised on olemas.

Katrin: Tõesti võivad olla mingid üksikud. Firmad lähtuvad endi huvidest ja vaevalt nad hakkavad mingisugust jonnit ajama et tahaks kellelegi ära teha. Eelkõige on need hoiakud. Eestlased tegelikult ju ei tea ja ei näe venelaste olukorda. Nemad näevad ühtemoodi. Siit

tulebki välja, et näevad erinevalt, eestlased ei näe neid barjääre aga venelased näevad, sest nemad on kokkupuutunud nendega. See ongi nii et mina ei tea asju, mida venelased teavad, et mida nemad on kogenud.

AK: Euroopa Liidus on juhtmõte – luua suhteliselt võrdsed võimalused kõikidele, kes tahavad tööd teha. Ja te arvate, EL-is tänu nende juhtmõtete elluviimisele olemasolevad barjäärid, kui need on – vähenevad.

Kristjan: Prantsusmaa on EL asutaja-liige ja mis seal toimus vähemustega praegu? Firmadel on andmebaasid, kust nad vaatavad inimeste päritolu.

AK: see ei ole igal EL-riigil nagu aktsioon - vastupidi firmad on väga ettevaatlikuks muutunud, nad kasutavad andmebaase omale uute töötajate otsimisel. Eestis sellist ettevaatlikust ilmselt ei ole, ma sain teist nii aru. Kui kusagil on olemas see äratagemise tendents see ilmselt ei paista silma.

Mida tuleks ette võtta etnokultuurilise eristumise ühtlustumiseks, et tasakaalustada eristumist töökohtade saamisel, et meil ei tekiks Prantsuse kompleks? Et meil personalijuht ei läheks enne valiku tegemist nahavärvi fikseerimise juurde. Mida oleks vaja teha.

Kristjan: Peab olema hea haridus.

Anneli: Kui nad tahavad ära keelata selle vene keelse alghariduse on minu arust tobe, sest inimene õpib oma emakeeles ikkagi kõige paremini. See et ta peab hakkama geograafiat või ajalugu õppima temale võõras keeles, siis haridus kannatab.

Katrin: Võiks põhikooli tuua selliseid eestikeelseid õppeaineid, kus noored omandavad selle algtasemelgi. Osad peavad ikka aru saama et kui elavad Eesti riigis, siis laps peab oskama eesti keelt, kohe peab viima lasteaeda kust ta saab juba algtaseme. Võin tuua näite: koos minu lapsega käib lasteaias kolm vene last: raske on venelasest lapsel, sest kui lasteaed toetab eesti keelt, aga kodus mitte kumbki vanem eesti keelt ei räägi, siis pole sellel mõtet. Vanem peab toetama selle õppimist, laps on antud juhul väga raskes olukorras. Vanemad sellest aru ei saa, toovad lapse eestikeelsesse lasteaeda, samal ajal ise mitte midagi tegemata. Ta peaks samal ajal lapsega ise koos õppima.

AK: On toimunud lasteaedade kultuuriline sarnastumine, mu lapselaps eelmisel aastal lõpetas lasteaia, tema rühmas oli 50% mitteeestlasi. 6 rahvust kes elavad peale eestlaste Lasnamäel, olid esindatud. Ka oli üks mustlane ja ta oli kõige aktiivsem. Kui assimileerimine on vabatahtlik siis see peab olema teatud mõttes kaasaaitamisega-keeleõpe, lapsevanem peab kaasa minema keelelise vabatahtliku assimileerimisega. Mitte nii, et ta saadab oma lapse lasteaeda ja võtab ta õhtul jälle vastu aga räägib temaga ikka vene keelt. Laps on asetatud raskesse sundseisu, kui vanemad teda ei suuda abistada eesti keele selgekssaamisel.

Anneli: Minu abikaasa on venelane ja läks eesti kooli kui ta oli 5 klassis ja õpetajad kiusasid teda.

AK: Millal see võis olla 14 aastat tagasi, siis oli teine aeg.

Liane: Mul oli sama lugu, läksin peale 8 klassi gümnaasiumi, eesti keele õpetaja ütles enne oli sul 4 nüüd 3.

A. Rahvuslik rassism lõi selles õpetajas välja. Tsehhis mõnitatakse niimoodi mustlasi, nendega ei arvestata kui võrdväärsetega. Koolis lastel, kes tulevad vabatahtliku assimilatsiooni kaudu kerge ei ole. Elavad tihtipeale mittesõbralikus keelekeskkonnas.

Liane: Ega ma ei olnud ainuke venelane ja see oli Lasnamäel - Tallinna Laagna gümnaasiumis. Et kui oli vene nimi said ka halvemaid hindeid, minul näiteks ema on eestlane ja isa venelane. ^

A: Te annate signaali kirjutada sellest et me peaksime eestlased olema väga ettevaatlikud et mitte seda tasakaalu, mis ühiskonnas on tekkinud seda välja viia jällegi tasakaalust mingisse kaosesse, mis võib tekkida hoolimatu suhtumisega koos teist rahvust solvavate lähenemistega.

II blokk: Millised võimalused on tööhõive suurendamise alal ja noorte töötuse vähendamisel Eestis?

AK: millised peavad olema tingimused, et noored tahaks Eestis töötada? Tundub et töötus noorte hulgas on suhteliselt suur ja paljud noored mõtlevad Eestist lahkuda.

Vladimir: 44% on neid vene noori, kes Eestist tahavad ära minna.

AK: Ma olen kuulnud et Ida-Virumaa noorte kohta. Kas sa oskad öelda kas nendest 44%-st näiteks 50% on kes tahaksid alaliselt ära minna ja teine 50% arvab et töötab kusagil mujal mõned aastad ja tulevad siis Eestisse tagasi?

Vladimir: See 44 % on need noored, kes alaliselt tahavad lahkuda.

A: Mida te arvate kas see % vastab tõele

Kristjan: Ei usu, et see % nii suur on, seda on palju.

Katrin: Need on ainult mõtted, iseasi kas need need teoks saavad?

Anneli: Need kes on läinud mujale on ringiga tagasi juba. Näiteks ma olin 4 aastat ära ja olen tagasi. Kui ma läksin ära, siis ma mõtlesin ka et vaatan mis seal toimub, aga mingil hetkel tekkis selline koduigatsuse tunne ja tulin tagasi.

A: Mis riigis sa olid?

Anneli: Ma olin Kreekas ja Tais.

A: Mis hoiaks Eestis inimesi kinni? Milline see palk peaks olema, kas praegune palgaolukord ma mõtlen just teid, kes mõne aasta pärast lõpetate kooli – rahuldab? Tahaksite te ära minna, kuna ei saa tööd?

Kristjan: Pigem jääksin siia

AK: Kristjani arvamus on, et pigem jääda siia ja maksku mis maksab kehtestada end Eestis.

Anneli: Palga seisukohalt on parem välismaal. Seal on sissetulekud suuremad ja saadud raha eest saad endale rohkem lubada, sest hinnad on rohkem tasakaalus.

Kaspar: Rikkaks võib ka siin saada, aga mina arvan et EL-s on paremad võimalused võrreldes Eestiga.

AK: Põhjenda palun, miks see nii on.

Kaspar: Me oleme liiga vähe olnud iseseisvad ja meil ei ole veel välja kujunenud süsteemi.

AK: Ütleks nii, et palk ei motiveeri. Anneli ütleb et Eestisse tõmbab tagasi. Millega ta tõmbab tagasi? Kas sellega et on kodune?

Anneli: Eesti on kodu. Ja varem või hiljem kisub ikka tagasi.

Liane: Palgad on tõesti väikesed võrreldes teiste riikidega, me ei saa endale palju lubada, sest kõik on nii kallis. Me võtame laenu, et kodu rajada ja terve elu maksame pankadele laenu tagasi.

Anneli: Ega mujal riikides võetakse ka kodu rajamiseks laenu ega seal ka midagi ei kingita.

Liane: Seal on aga rohkem võimalusi olemas, saad rohkem palka, toit ei ole nii kallis ja saad endale rohkem lubada.

Katrin: Palga ja elatustase on erinev sellest mis siin.

Anneli: Seal pead samamoodi võitlema kõige eest et oma tulevikku kindlustada.

Kaspar: Konkurents on igal pool.

AK: Elu on alati seal parem kus meid ei ole, aga vaadake meil on 2 inimest ära tulnud sealt kus oli hea. Ongi hea võrdlus vaielda, natuke nooremal inimesel 20 aastasel ja 30 aastasel tuleb suur vahe sisse küll. Kui sa oled ikkagi kümnekond aastat seda elukogemust saanud siis juba nagu aitab ka. Elukogemust väljaspool Eestit on vaja koguda, ilma selleta ei teki võrdlusbaasi. Me arvame et siin on halb, aga me lähme Soome ja ega seal väga kaua ei kannata küll, sest mul on pidevalt mees mu kodu.

Anneli: Soome on lähedal seal kultuurisokk on peaaegu olematu, aga kui minna kuskile kaugemale siis inimese mõttemaailm muutub ja seal näed siis ära, kui hea meil tegelikult siin on.

AK: Teie, kes te ei ole Eestist ära olnud, tunnete et siin on tuttavad raskused. Laenuraskused, mis raskused veel on?

Kristjan: Proportsioonist väljas on kaupade ja hindade suhe, mis saaks sa oma 100 krooni eest siin ja mis saaksid sa saja rahaühiku eest välismaal. Vaatad et EL-s ei olegi palju kallimad. Meil on hinnad tasakaalust väljas.

Anneli: Elu tahetakse viia maailma- El-i tasemele, aga palgad ju tegelikult ei ole.

AK: Oskate veel midagi öelda mis meil on meeldivat, midagi ebameeldivat, mis nagu lükkab Eestist noori ära. 1 maist piir avaneb, Rootsi ja mõned teised on juba avanud. Me järk-järgult avame EL-i piire tööjõuliikumise mõttes.

Anneli: Alati tasub minna juba kogemuste mõttes, sest siis hakkad asju nägema juba teisest küljest, kui kodus näed. Aga kui sa oled seal koha peal olnud ja ka nendele kitsaskohti saad näidata. Lõuna Euroopas ei ole üldse sotsiaalhooldust. Meil on natukenegi. Ei ole alati nii et meil on halb ja mujal on hea.

Katrin: Kõigil on võimalus vabalt liikuda, aga neid võimalusi on Tallinnas rohkem, paraku kõik inimesed ei mahu Tallinnasse. Vaadake neid noori, kes on jäänud kuskile väikelinnadesse, neil on väga vähe kogemusi. Mina ise tulen Viljandist, see protsent mis jäi lõpetajatest Viljandisse (meid oli 2 klassi) ma arvan, et võin kahel käel ära lugeda. Ma näen neid nii Tartus kui Tallinnas. Nii toimib see ka igal pool mujal, ka Ida-Virumaal. Isegi kui sa saad mingi töö, siis sa ei saa nagu kasvada selles sfääris ja siis tuleb piir ette ning kui sa tahad edasi minna, siis ei saa, jääb ainus võimalus ära tulla siia Tallinnasse, sest siit on võimalus edasi liikuda.

2. Mida tuleb ette võtta noorte töötuse vähendamiseks, näiteks Tallinnas ja Ida-Virumaal?

AK: Mida tuleks teha töötuse vähendamiseks, jutt on nagu rohkem eestlastest, näiteks Viljandis, Pärnus või Kohtla-Järvel. Transpordisüsteem, mis meil on arendatud ei soodusta seda, et näiteks noored saaksid tulla Kohtla-Järvelt või Narvast Tallinna tööle. Tapalt ehk veel saaksid ja ka käiakse Tallinnas tööle. Kuidas suurendada noorte stardipositsioone? Kui õpid eesti keele ikka hästi selgeks, siis ei ole sul raske tulla Narvast Tallinnasse tööle, kas või hakata käima, näiteks käia Keilast Tallinnasse tööle kuigi sa oled Keila vene rahvusest inimene. Mida veel oleks vaja parandada, et noored leiaks (jutt on vene noortest) töökoha. Näitks Tallinna kui meil on töökohti rohkem ja tuleksid teistest maakondadest inimesed siia tööle, aga elukoht oleks neil ikka mujal. Need ei tuleks siia elama, aga saaksid siin tööd.

Anneli: Oleks vaja suuremat riigi toetust. Paljudel on töökohad kodust kaugel. Eks paljud tuleksid, kuid küsimus jääb transpordi taha kinni, bussiliine pidevalt suletakse ja mõnest kohast sõidab näiteks rong üks kord päevas. Samas ka kütuse hind kogu aeg kallineb. Nii ongi, et teenitud rahast suurem osa läheb sõidukuludeks.

Katrin: Kui võrrelda muu maailmaga, siis meil on need vahemaad ikkagi väga väikesed, mujal maailmas käiakse ju nii tööle, ei ole mingi ime sõita 100 km. tööle. Aga meil on see probleem, et kui kogu oma palga maha sõidad ei ole sel ajal ju suurt mõtet. Sa pead ära kalkuleerima kas tasub. Käiakse küll Tallinna lähedalt ja kaugemalt ka. Tean inimesi kes käisid Türitl rongiga Tallinna tööle. See muidugi kerge ei ole. Ajakulu on meeletu, mis sa maha sõidad.

Heli: On noori kes käivad Paidest Tallinnasse tööle.

Katrin: Nii sõidab inimene suure osa omast palgast maha. Kuigi meil vahemaad on väikesed, piletihinnad on aga küllalt soolase hinnaga võrreldes palgatasemega.

Kristjan: Jaapanis ei ole 200 km mingi probleem, seal käivad kiirrongid poole tunniga ja oled kohal.

Anneli: Kokkuvõttes on võimalus üürida elamispiind, mis tuleb odavam.

AK: Mida peaks koolis tegema teisiti, et oleks konkurentsivõimekam? Eesti koolis peaks ilmselt olema ka vene keel. Tallinnas on eesti – vene keelseid (kahekeelseid) töökollektiive. Eestlane ei saa klientidega vestelda kui üldse vene keelt ei oska, nii

mõnigi ametikoht lausa nõuab seda. Mis te sellest arvate? Kas on vaja vene keelt eesti koolides?

Liane: Loomulikult on vaja, meie kõrval on suur Vene riik. Ja kui temaga suhelda tahetakse, on keel loomulikult vajalik.

Anneli: Meie ühiskonnas on vajalik teada vene keelt. See on kasuks töökoha saamisel.

Kaspar: Näiteks Liane oskab kahte keelt, eest- ja vene keelt. Tööle minekul on tal suuremad eelised kui minul. Neil inimestel on palju rohkem võimalusi, nendega arvestatakse ja võetakse tõsiselt. Nad suudavad rääkida kahes keeles soravalt ja hästi ja loomulikult ka kirjakeeles.

AK: Koolidel on võimalik stardipositsiooni ikkagi suurendada keeleõppe kaudu päris oluliselt.

Liane: Koolides ei võeta tõsiselt vene keelt, sama on ka venelastega, nad saavad aru et on Eesti riik, et nad peavad oskama eesti keelt ja nad õpivad, aga pealiskaudselt. Hiljem saavad nad aru ja kahetsevad et nad ei õppinud seda korralikult.

Vladimir: Koolides tuleb teha mõlemad keelte klassid.

Liane: Keele kümblusklassid, need on populaarsed.

AK: mida võiks koolis teha veel et seda konkurensi tõsta- jutt on inglise keelest, seda õpivad kõik, vene koolide õpilased õpivad seda erilise huiviga. Vladimir on sul inglise keel selge?

Vladimir: Natuke selge..

AK: Kas inglise keel oli tähtsusele peale matemaatikat ja füüsikat...

Vladimir: Ei olnud

A: Ma olen kuulnud et vene koolides on inglise keel oluliselt tähtsamale kohale tõstetud. See on nagu elu garantii.

Liane: On küll meie koolis oli 3 korda nädalas,

Kaspar: Mul oli vene keel koolis 5, aga seda ei olnud raske saada ja praegu tunnen end küll väga ebakindlalt vene keeles. Ma ei suhtle vene keeles ja paraku see ei jää külge.

Anneli: Kui kooli ajal natuke oskasid siis nüüdseks on peaaegu vene keel ununenud, sest ma ei tarvita seda, Samamoodi ei saa venelased ka eesti keele oskust, kui nad seda ei kasuta. Nad võivad seda õppida 5-le paberil peal. Keele oskused nõuavad praktilist kasutamist.

Vladimir: On spordiklubid ja teisi vabaaja veetmise kohti, kus inimesed saavad kokku (erinevad rahvused) ja suhtlevad omavahel. Kui inimestel on võrdsed huvid, siis tekib ka suhtlus ja nad hakkavad omavahel vestlema. Kuid spordiklubid ja vabaaja veetmise kohad on väga kallid.

Kristjan: Vaba aja veetmise kohad on kallid ja kogu see asi taandub palga peale välja lõpuks ja inimesed lihtsalt ei käi seal sellepärast. Ei jõua maksta.

Vladimir: Kui 13 aastat tagasi sai 25 krooni eest kuus käia 3-4 korda nädalas spordisaalis, siis nüüd sama raha eest 1-2 korda nädalas.

A: Kahjuks osavad ärimed näevad siin (spordis) rikastumise allikaid. See on väga valus neie noorte suhtlemise arendamisel.

Liane: Noortekeskusi peaks rohkem arendama, seal käib nii vene-, eesti kui ka teistest rahvustest noori. Seal noored suhtlevad omavahel vabalt, organiseerivad üritusi, teevad näiteringi. See kõik toob aga noori erinevatest rahvustest üksteisele lähemale.

Katrin: Noortekeskusi on juurde tulnud, ma ise olen kuu aega töötanud Tabasalu noorte keskuses, aga seal ei ole ühtki venelast.

Liane: Lasnamäe vabaajakeskuses tehakse väga palju üritusi lastele ja nad tulevad mõnuga, seal on väga palju erinevaid ringe, millest saab osa võtta.

III blokk.

AK: kuidas te näete meie tulevikku? Kas lähevad ära andekamad noored Eestist või nad jäävad siia. Need kes hästi keeli opskavad on andekamad ja keel tõmbab nad ära. Ma toon Leedu näite, Leedul on järsult suurenenud mõne viimase aasta jooksul noorema kõige andekama inimrse ära minek. Nagu doktorikraadiga inimene oskab hästi inglise keelt nii ta läheb doktorantuurist ära, ta astub doktorantuuri aga ta kaob kohe. Seda nimetatakse ajude äravooliks, Leedus on see eriti hull. Ei olegi varsti enam võimalik teadust teha, sest andekad inimesed on Leedust äräläinud. Kas see oht on ka meil praegu – ajude äravool?

Kristjan: Lähevad küll ära, seda ei oska öelda kas tagasi tulevad.

AK: Kristjan kui sa läheksid, kas tuleksid Eestisse tagasi?

Kristjan: Ma ei vasta praegu sellele.

AK: Leedu häda on selles, et nad lähevad päriselt ära, nad ei mõtle selle peale et nad saavad kogemusi, raha aga nad lähevad päriselt. Leedu on ju mitu miljonit suurem aga viimasel aastal oli miinus 10 000, hakkas -3000ga aga nüüd on -10000 aasta kohta, kus on äraminevate arv suurem kui Leedu tulevate inimeste arv.

Just 26 –30 aastane on see kes ära läheb. Kas meil minnakse Soome ära või mis te arvate.

Juku. Iirimaale minnakse tööle.

AK: Iirimaal käiakse tööle, kuid seal töötingimused on nii jubedad, et sealt tahetakse varsti juba ära tulla.

Kristjan: Saksamaale minnakse....

AK: Saksamaale lähevad arvutipoisid, arvutitöö on palju meeldivam, sakslased on väga võõravaenulikud.

Anneli: Soomes on samamoodi raske, sest ega võõras kultuuris ikka ei võeta avasüli vastu. Sa pead ise väga tugevalt töötama ja ennast tõestama ja erinevates kultuurides on see omamoodi, Inglismaal on väga raske end tõestada nad suhtlevad sinuga ikka nagu välismaalasega. Tegelikult on väga raske, sest sa pead end kogu aeg tõestama. Ma töötasin Soome firmas kolmanda maailma (Tais) maas. Mulle öeldi ühel momendil soolaste endi poolt, et meil Soomes palju töötuid, et mida sina siin maal teed?

A: Mida peaks Eesti tegema, et ei mindaks ära, et kui minnakse siis ka tagasi tulla.

Katrin: Võib-olla need noored, kes riiklikus õppes õpivad ja riik tegelikult ju maksab nende eest, peaks kehtestama aja, kus nad peavad peale ülikooli lõpetamist töötama Eestis. Kuna riik on maksnud nende õpingute eest, riik koolitab neid inimesi Eesti jaoks. Aga see inimene n.ö. kes on omandanud hariduse ja eesti riigi poolt antud raha eest võtab kätte ja läheb minema siit, andmata ise midagi riigile vastu. Iseasi kas see toimiks.

Anneli: Teine võimalus on küsida raha tagasi, kinni hoida inimest ei saa, aga riigipoolt makstud õppemaks tuleb tagasi maksta.

Katrin: Siis tekib moment, et noored ei lähe riiklikusse ülikooli, sest tekib oht et tema vabadusi piiratakse.

AK: Kas sellepärast on vene noored tasulistest ülikoolides, et neil ei teki sunnismaisust selle riikliku kooliga

Vladimir: Kes kuhu tahab minna, mina tahtsin ärikorraldust õppida ja sellepärast tulin siia.

AK: Sa riigiülikooli ei läinud?

Vladimir: Ei läinud, lihtsalt ei tahtnud. Ma ei teinud inglise keele eksamit riigikoolis ära. See oli väga raske.

AK: Te arvate et meil seda ohtu ei ole, et Eesti ei pea kramplikult kinni hoidma oma Vladimiritest, jutt on sellest, et kui need tublid vene noored lähevad ära, me oleme neid ju koolitanud riigirahaga 11 aastat vähemalt, me toidame Soomet, toidame ju Saksa ettevõtjaid sellega, et nad saavad veel rikkamaks. Nad ei ole ju panustanud väljaõppe jaoks.

Liane: Kindlasti mingi protsent läheb ja tagasi ei tule. Sõltub sellest, kui tugevasti on juured Eestis.

Katrin: Ma ei ütleks, et just vene noored siit ära lähevad. On palju vene noori, kes on eestistunud ja peavad oma kodumaaks Eestit.

AK: Vaatamata kõigele nad ei lähe või vaatamata raskustele ikka lähevad?

Liane : Ikka lähevad, mingi osa kindlasti läheb.

Kaspar: 5 % kindlasti

AK: 200 000 noort on vanuses 15 –30 - 5% -10 000, aga kui see oleks 30 %. Leedus on see oht, et kui iga aasta läheb ära 10-20 000 ja see kestab veel 5 aastat vähemasti, siis on 100 000, Välisleedulased tulevad sisse aga leedus on suur migratsioon. Aga lünk tuleb aga sisse, et ei ole enam sellist tööjõudu olemas nagu 30-ne –40-ne aastased.

Anneli: Ei ole lapsi tulevikus. Pereplaneerimist lükatakse edasi ja sünnitatakse esimesi lapsi alles üle 30.vanusest.

AK: Pere moodustamise ja laste saamise raskused on töörase kõrval väga paralleelne raskusjoon. Ei ole ainult hea töökohta saamise probleem, 80-sal on omane et ei saa stabiilselt täistöökohta, oleme pisikeste poolikute ja veerandite peal, terve põlvkond on poolikute kohtade, ebastabiilsete töökohtade peal ja see mõjub juba niivõrd raskelt tervele ühiskonnale. Inimestel ei ole stabiilsust ei ole head töökohta millega olla väga rahul, et see on stabiilselt olemas. Kas meil tuleb see ka või ei tule? Näiteks et inimesed ei saa 5 aastat olla ühel ametikohal, et ta peab vahetma iga aasta, selles mõttes stabiilne. Iga aasta sa ei suuda ümber õppida erinevaid asju, töömoraal on väga erinev siiski. Kuidas Tais oli, Anneli ?

Anneli: Seal oli 90 % eraettevõtjaid, igäüks käib oma käruga ringi ja müüb midagi. Firmasid on vähe ja need on hiinlaste käes.

AK: Millest te praegu tunnete puudust kõige rohkem, kas sellest et võõrkeel ei ole teil väga selge või teil ei ole tulevik väga selge.

Liane: Kindlust tuleviku ees ei ole.

Heli: Kõigepealt ehitan karjääriredeli ja alles siis tulevikus pean mõtlema laste peale. Miks ma peaks lapse sünnitama, kui mul ei ole talle midagi pakkuda.

Katrin: Mina nii ei mõtle asju nii, saab paralleelselt ka – omada lapsi ja samal ajal oma karjääri ehitada.

Oleneb mida ma nagu taotlen, kas ma tahan meeletult rikkusi või ma tahan ennast realiseerida ja kasvada sisemiselt ja pakkuda seda ka oma lapsele, et see mida ma tahan pakkuda ei ole kindlasti ilus maja ja raha vaid ma tahan talle pakkuda mingeid väärtusi.

Liane: Samas sa töötad üle ja lõpuks võib sul tervis üles öelda, tekib depressioon. Mina tahan küll kõigepealt head töökohta, kodu ja alles siis mõelda lastele.

Anneli: Mina arvan ka, et saab kõike elus paralleelselt teha ja leian, et väärtushinnangud on tähtsad. Tähtis on pere, lähedased – see on rikkus millele toetuda rasketel hetkedel. Inimene, kes mõtleb ainult oma karjäärile ja oma heaolule leab ükskord end üksikuna, aga siis võib-olla on juba hilja.

Kristjan: Eks tuleviku peale mõtlevad kõik ja tehakse ka plaane. Praegu ma ise ei oska öelda, millest ma puudust tunnen. Tean, et pean rõhku panema võõrkeeltele ja enese arendamisele. Kõik sõltub ju sinust enesest, kui tubli sa oled ja kuidas oma tulevikku üles ehitad.

Annex 2. Transcription of Russian students focus group interview at Audentes University: 25 April 2006

Moderator: Aksel Kirch

Assistant: Tarmo Tuisk

Duration: 14:00-16:00

Participants: Business administration 1st year students – nick names: 1. Vasja; 2. Kristina; 3. Ira; 4. Anja; 5. Irina ja 6. Deniss.

AK I küsimuste blokk: Võimalikud etnokultuurilised erisused Eestis ja kuidas vähendada nende negatiivset mõju?

AK: Mida arvate, kas Eesti EL-is olles erijooned eestlaste ja venelaste vahel vähenevad või suurenevad?

Kristina: Ma arvan, et nii pea ei muutu veel midagi.

Vasja: Ma arvan, et olukord venelaste ja eestlaste vahel muutub veel hullemaks. Kuna Eesti on EL-i liige ja ta ei seisa enam üksi Venemaa vastu. Nüüd on tal sõber EL näol ja on suur toetus ning suhted võivad tulevikus ainult halveneda.

Anja: Kõige suuremad eriarvamused venelaste ja eestlaste vahel tekkisid NL-i lagunemise ajal. Nüüd on eestlased natuke maha rahunenud ja on hakanud pisut paremini suhtuma venelastesse, selle pärast arvan ma, et erinevused venelaste ja eestlaste vahel aina vähenevad ja olukord on muutunud ainult paremuse poole.

Irina: Mina ei näe mingeid muutusi.

Ira: Tihti näen vastuseisu eestlaste ja venelaste vahel, just tööturul. Loodan et tulevikus probleemid vähenevad.

AK: Mis tuleks ette võtta, et balansseerida olukorda, et venelased saaks võrdsed võimalused eestlastega tööturul.

Kristiina: Usun, et uus haridusseadus tuleb kasuks, sest vene lapsed lähevad esimesse klassi eesti kooli ja kui nad kooli lõpetavad on neil selge kaks keelt ja neil saavad olema ühesugused võimalused eestlastega igas sfääris loomulikult ka tööturul. Probleem on praegu elanike seas vanusegrupis 30 ja vanemad, kellel on keele probleemid.

Vasja: Probleem on vene keelt kõnelevate elnike seas, kõik sõltub meist enesest, arvan et me peaks paremini integreeruma Eesti ühiskonda – õppima keelt, kultuuri.. Ja Eesti Valitsus ja eestlased ei peaks meid segama vaid vastupidi abiks olema. Ülejäänud sõltub juba meist, mitte nii, et mõni venelane nahhaalselt nõuab vene keelt. See on eestlaste maa, nad elavad siin ja kui meie elame siin, siis peaksime oskama keelt ja tundma Eesti kultuuri.

Anja: Loomulikult tuleb venelastele rohkem võimalusi anda, seadus kus vene koolid lähevad üle eesti keelele - mulle tundub aga, et eestlastel on ka vaja õppida vene keelt, sest väga palju venelasi on Eestis. Mina Valitsuse asemel ei valiks ainult riigikeeleks eesti keele vaid kaks keelt - nii eesti kui vene keele. See oleks väga õige, et kõik oskaksid nii venelased kui eestlased kahte keelt. See vähendaks erinevusi.

Ira: Tuleks rohkem teha ühiseid ettevõtmisi, kus osaleksid nii eestlased kui venelased, mitte ainult lapsed ja noored vaid ka täiskasvanud, et õpiksid üksteist paremini tundma ja mõistma.

Denis: Kõik saab alguse perekonnast, kui ümbruskonnas on eestlased, siis nad ka rohkem suhtlevad nendega. Minul on nii sõpru, kes sõbrustavad mitte venelaste vaid eestlastega. Inimene peab õigesti aru saama ja õigesti ivastu võtma ühiskonda kus ta elab. Mul on ka häid sõpru eestlaste seas.

Irina: Ma ei valda täielikult eesti keelt ja saan väga hästi aru, et kui ma tahan siin karjääri teha, ennast teostada ja tööturu sfääris läbi lüüa , tuleb mul rohkem eesti keelt õppida ja soetada eestlaste seas sõpru.

AK. Mida veel on vaja teha, et vähendada kultuurikisi barjääre.....mis on integratsioon....

Denis: Igal aastal ikka rohkem integreerub venelasi. Minu isiklik arvamus on , elan Eestis ja see on minu kodumaa. Üksteist tuleb austada.

AK: II blokk. Millised peavad olema tingimused , et noored tahaks Eestis töötada, milline peaks olema motivatsioon. Kas selleks et stabiilset töökohta tullakse Tallinnasse väiksematest kohtadest....

Denis: Praegu see just nii on, et tullakse väiksematest kohtadest ja mujalt Eestist pealinna, sest Ida-Virumaal on tööd vähe, Tallinn on suur linn ja isegi ehitustel on suur tööjõu nõudlus spetsialistidest kuni abitööliseni..

Aga mis puutub sellesse, et noored sõidavad välismaale, näiteks Inglismaal minimaalse palgaga terve suve töötades teenib nii palju, et siin saab selle raha eest tükk aega normaalselt elada. Seal minimaalne palk on 5 naela tunnis s.o. üle 100 krooni tunnis. Kui siin tahetakse noori kinni hoida, siis tuleks palgasüsteem üle vaadata.

Mulle meeldis et nn vene ajal oli koolides (tööle)suunamine, miks seda ei võiks tänapäevalgi mingil määral rakendada?

Anja: Oleks võimalused välismaale praktikale saada

Kristiina: Arvan, et pärast astumist EL-i on paljud siit juba ära sõitnud ja see hulk kindlasti veel suureneb..

Irina: Minu meelest vene elanikkonna seas on välismaale minejaid rohkem

Vasja: Kui võrrelda töökohti, kus venelane ja eestlane teevad sama tööd, tehakse vahet - eestlane saab venelasest rohkem palka. See on statistika.

AK: On vahe kuid see on väike.....Mis samme tuleks astuda.....

Denis: Kõige pealt tuleb tagada tasuta keeleõpe kõikidele elanike gruppidele, et kui on soovi, oleks kõigile sekeldusteta kätte saadav. Tean inimesi kellel on kaks kõrgemat haridust ja võiksid hästi teenida nad on inseneerid, kuid käivad prügikastides.

Vasja: Riivas väga inimeste hinge ja paljude inimeste elud pöörati pea peale, kui mindi üle eesti keelele.

AK. See on tõsine fakt....Mis peale keele probleemi....

Vasja: Kui inimesel on projekt, tuleks anda rohkem võimalusi toetusteks, pangalaenuks, et inimene saaks oma äri alustada. Sellega loob ta uusi töökohti ja toob ka riigile kasu. Tean, kes on nii alustanud ja on praegugi majanduslikult elus.

Irina: Ma ei arva et praegu tööle saamisel oleks kõrgharidus määrav, tean neid, kellel oli õmbleja elukutse, kes läksid end Hansapanka tööle pakkuma ja said ka, sest olid aktiivsed ja oskasid hästi eesti keelt.

AK: Mis võiks teha Ida-Virumaal, milliseid stipendiume, toetusi noortele

Denis: Ida- Virumaa on tööstuslik rajoon. Ettevõtted mis seal on, nad on olnud seal juba ammu ja seal lihtsalt tuleks anda inimestel võimalus töötada sest nad on tulnud sinna kätega töötama. Seal on aga kaevandusi ja palju muid asutusi kinni pandud, vanasti oli seal inimestel normaalselt tööd, palgad olid head. Noortel on kergem toime tulla ja mujal kohaneda, aga vanematel inimestel on raske ja nad küll õpivad pool aastat eesti keelt, aga eksamit ära ei tee.

Vaatasin mingit Narva programmi, käidi kaameraga mööda Narvat ja küsiti inimestelt – kus te viimati eestlast nägite nt. öeldi, et eile poes. Narvad seal elavad ainult venelased.

AK: Õige, sest eestlasi ainult 2-3%. Õigesti ütlesite, et Eesti Valitsusel strateegiline idee tihti puudub. Et lihtsad inimesed ei tea seda, mis Kohtla-Järvel, Ida-Virumaal edasi saab. Plaanidest ja regionaalse arengu finantsilistest võimalustest räägitakse vähe. Ajalehtedes küll, aga see ei too inimestele enesekindlust juurde..

III blokk. Käesoleva aasta 1. maist avanevad töøjõuliikumiseks riikidevahelised piirid ja avaneb ka tööturg EL-i liikmesriikide ja Eesti vahel. Kas aktiveerub Eestist äraminek?

Irina: Olen kuulnud, et juba praegu töøjõud lahkub Inglismaale, Saksamaale, Soome. Siin aga näiteks ehitusel objekte ei jõuta üle anda õigel ajal ja on küsimuse all on tuua töøjõudu Ukrainast ja mujalt.

AK: On see korrektne, et siin koolitatud noored ehitajad lähevad tööle Soome ...

Irina: Valitsusel tuleb palkasid tõsta...

AK: Seda ei tee valitsus, sellega peavad tegelema ettevõtjad Valitsus tegeleb sotsiaalse kindlustatusega. Praegu kasvab 10% aastas aga vaja on 20. siis jõuame soomele 10 aasta pärast järgi.

Me peame otsustama kas minna ära mõneks ajaks välismaale ja siis tagasi tulla või päriseks minna, mida arvate.....Kas venelaste seas on palju neid, kes ära läheksid....

Denis: Oleneb millisest vaatevinklist vaadata ja kuidas sellesse suhtuda.

Irina: Paljud ütlevad, et ei oska eesti keelt ja mis mul siin teha on aga see jääb jutuks, kuid ei lähe nad kuhugi.

Kristiina: Kui neid siin miski kinni ei hoia, siis loomulikult lähevad mujale, et elus edasi jõuda. Mina isiklikult küll tahaksin ära minna peale Audentese lõpetamist.

Ira: Mul on palju tuttavaid, kes tahavad mõneks ajaks välismaale tööle minna, et raha teenida ja siis tagasi tulla ning edaspidi siin elada .

Anja: Mul on palju tuttavaid, kes peale kooli lõpetamist kuhugi sisse ei astunud või need kes kooli pooleli jätsid on ära läinud. Nad kõik on ilma kõrghariduseta. Nad töötavad seal ajutistel töödel. Teenivad välismaal raha tulevad siia kulutama ja sõidavad tagasi.

Denis: Tähtis on et siin keegi oleks, perekond, et teda tagasi tõmbaks ja siin hoiaks.

AK: Usute et migratsioon kasvab Eesti ja Inglismaa vahel.

Vasja: Kui maha võtta barjäärid, siis muidugi on neid, kes varem ei saanud enesele lubada siit välja sõitu, üheks takistuseks oli keel jne. Ma arva, et nüüd on see võimalu, seda kasutatakse ära ja sõidetakse minema.

Denis: Nüüd on juba raskusi leida välismaal head töötasa hea raha eest, sest türklased ja inimesed teistest maades. Nt. Inglismaal türklased on nõus töötama söögi ja krosside eest. Nad töötavad isegi vähema raha eest kui on miinimum.

AK: On see dilemma või mitte.... Inimesed rahulikult valivad oma tee töötamiseks välismaal, et end sotsiaalselt kindlustada ja pöörduda siis tagasi Eestisse. Selleks on vaja head keeleoskust.

Vasja: Kui te töötate seal miinimumpalgal laadijana, milleks teile hea keeleoskus. Firma leiab teile töö ja elamise. Te lähete sinna nt. suveks, teenite seal 40 000 krooni, tulete tagasi ja elate siin sellest.

AK: Teie valdate keeli, tahate peale Audentese lõpetamist lahkuda Eestist.

Irana: Mul on tuttavaid, kes üldse ei osanud inglise keelt, sõitsid ära ja elavad seal normaalselt. Nad mõtlevad küll tagasi tulekule kuid kardavad. Nad tahavad seal saada hariduse ja alles siis siia tagasi tulla.

AK: Eestis on eesti keel tähtis, kas olete oma eesti keelega rahul.....

Denis: Mina veel ei ole, õpin veel. On olemas sõnavara, aga suhtustasndil on vaja veel tööd teha. On vaja praktikat ja selleks ongi eestlastest tuttavad ja sõbrad kellega suhelda.

Irina. Kui eestlased näevad et venelane tahab eesti keeles suhelda, võetakse ta omaks ja aidatakse kaasa eesti keele õppimisel.

AK: See on solidaarsuse märk, eestlased on tihti süüdi selles, et lähevad üle vene keelele. Nii ei anta mitte-eestlastele võimalust oma keeleoskust treenida.

Anja: Mul on naistuttavaid, kes on abiellunud eestlastega, õpivad eesti keelt ja väga rahul.

Denis: Valitsus peaks välja töötama programmi, et inimesed ei lahkuks siit, et neid hoiaks siin perekond, lapsed jne.

AK: Programm on....

Anja: Ma tahaks rääkida sellest, mis puudutab eestlaste ja venelaste eristumisi. Ma õppisin koolis, kus oli nii eesti kui vene õpilased, Kehras. Ma väga tugevalt nägin neid erimeelsusi eestlaste ja venelaste vahel ja märkasin seda, et täiskasvanud üle 30-ne palju halvemini suhtuvad venelastesse kui noored. Noored on huvitatud suhtlemisest vene keelt

kõnelevate inimestega Eestis, hindavad neid ja püüavad vene keelt õppida. Nad ise tahavad seda.

Kristiina: Tudengid, kes käivad eesti gruppides suhtlevad eestlastega. Eesti tudengid on väga abivalmid vene õpilasi keele õppimisel aitama.

Denis: Kui ma läksin sõjaväkke oskasin öelda TERE. Eesti keel tuli mulle ellu IV klassis, anti üks õpik kolme peale. Kellelgi polnud tahtmist joosta õpiku järgi, oodata millal teine ära õpib, huvi ka ei olnud.

AK: See oli umbes 15 aastat tagasi.

Denis: Umbes nii. Olin ju veel laps, küsisin emalt, mis teen selle eesti keelega. Ta ütles, et kui nad eesti keelt sulle tahavad anda ju siis on sul seda vaja. Loomulikult ma seda selgeks koolis ei saanud. Armees õppisin käsklused selgeks ja sain ka lihtsamatest asjadest aru, eriti ma seda ei õppinud. Aga peale sõjaväge hakkasin keelt kuulama, aru saama.

Vasja. Nüüd on hakatud koolides sellesse tõsisemalt suhtuma on programmid, varem oli see pinnapealne.

AK: Mida veel on tegemata jäetud koolides, et ei osata eesti keelt.

Anja: Õpetajad ei oska äratada huvi, et peaks õppima eesti keelt. Paljud õpetajad on venelased, minul oli eesti keele õpetaja eelanna, ta väga halvasti rääkis vene keelt, aga eesti keelt õpetas meile väga hästi. Meil ei olnud eesti keele vastu huvi, sest ta suhtus meisse halvasti, kuna me olime venelased. Ta ütles meile otse, et oleme vene sead, seda õeldi meile VI klassis. Mis huvi sai meil siis olla seda keelt õppida.

Denis: Algklassides meil oli nooruke õpetaja, tal oli ükskõik, küsis otse tahad 4 või 5 – paneme. 9-st klassist alates oli väga range õpetaja, teda küll ei armastatud, kuid meie grupis vist ainult 3 inimest ei saanud keelt selgeks. Ta tegeles kõigiga eraldi, andis ülesandeid, vestles. See oli Pärnu Vene gümnaasium.

AK: Mida veel on vaja õppida, milline on sotsiaalne pool.....Mis takistab veel peale keele oskamise tööturul olla konkurents, kas kogemused..... et saada töökohta.....

Vasja: Keel ja kogemused, järjekindlus. Sa pead oskama näidata ennast. Mul oli niisugune kogemus- 10 inimest võeti, kellel oli kõige rohkem aktiivsust, need ka said. Hiljem töödaja saadab kursustele ja küll kõik muu selgeks õpetatakse. Algul pead aga näitama ennast, et oled kõigeks valmis, oled aktiivne jne. Minu meelest venelased on ses osas aktiivsemad, aga tihti tekivad keelebarjäärid.

Denis: Paljud leiavad, et lihtsam on minna ja registreerida end TTA töötuks ja kuskil mujal lisa teenida, kui et teenida miinimumi. Naistel on keeruline leida tööd nii ka meestel.

AK: Kuidas hindate keskkoolide, kutsekeskkooli lõpetajate taset, kas noortel puudub motivatsioon või koolidel puudub initsiatiiv professionaalsete lõpetajate ettevalmistamisel . Või mõlemad pooled on süüdi et lõpetajatel puudub motivatsioon.

Vasja: Mul üks sõber lõpetas eelmisel aastal ja sai mehhatrooniku (materjaliteadus) diplomi. Ta ei leidnud kusagilt tööd ja töötab nüüd Elqotekis lihttöölisena.

Denis: Noori tuleb aidata tulevikku püüdlisel, nad lõpetavad kooli ja on dilemma ees kuhu edasi..... Mu noorem vend käib 10 klassis, just eile arutasime temaga kuhu ta edasi õppima tahab minna, arvas, et läheb kutsekooli, aga mis edasi. Elukutse saad, aga kas tööd leiad peale lõpetamist.?

AK: Kas te kõik töötate õpingute kõrvalt?

Denis: Enamus meist töötab

Annex 3 Focus group interview with leading specialists of Ministry of Education and Science: 2 June 2006

Participants:

Cilja Laud (CL) - Head of Department of National Minorities Education
Kai Kukk (KK) – Head of Department of Education of Disabled Children,
Member of Board of NAP on Social Inclusion
Aksel Kirch (AK)- Member of Research Group
Mait Talts (MT) – Member of Research Group

Place of venue: Ministry of Education and Science (Tallinn Office)

Duration: 12:05-13:20

Here we should set up a question about should Estonian school system as a whole still be divided into two on the base of language of instruction - Estonian and Russian? When we should expect real school reform in Russian-language i.e. transition into Estonian language in certain subjects.

In this interview the first glance it became evident an amazing matter of fact. Contemporary Russian younger generation is going to get their Estonia-centered (and in Estonian taught) history course in Russian Gymnasiums in 4-5 years! The reason is that there is a shortage of Estonian-speaking history teachers in Estonia, and the text-books specially prepared for Russian schools about Estonian history do not exist. At the same time the step-by-step transition into Estonian language should not be called as educational reform, it should rather be labeled 5-year transition plan.

Aksel Kirch tutvustab 5 minuti jooksul EL uurimisprojekti sisulisi küsimusi, samuti EL Flensburgi vähemusrahvuste keskuse uurimissuundi.

CL: Tõesti probleemid on olemas, vene kogukonnas on tööpuudus kõrgem, sest ma tean seda, ma tegelesin 15 aastat rahvusvahelise rahvusvähemuse foorumi koosseisus. Kui inimene valdab eesti keelt, see ei ole piisav, et saada töökohta. Selline probleem on tõesti olemas.

AK: Me tulimegi teie juurde kui oluliste ekspertide juurde.

CL: Mis abi te tahate saada näiteks minu osakonnast – rahvusvähemuste haridus? Mul on 2 alateemat meie osakonnas töös (kaks blokki), üks on see (tegevussuund), mis puudutab osaliselt üleminekut eestikeelsele haridusele ja teine mis puudutab emakeele säilitamist ja oma identiteedi säilitamist (Eestis elavatel muulastel). Et kuidas abistada ja millega osakond kasulik saab olla.

AK: Tegelikult need on ju väga vastastikku seotud küsimused. Sellel nädalal Tartu ülikooli Euroopa kolledzi vanemteadur Astrov tõstis selle küsimuse üles oma artiklis

ajalehes "MK Estonia). Ta ütleb, et me peame seda haridusreformi nõ. vene koolide haridusreformile enam avalikkuse tähelepanu pöördama

Ilse: Ma ei loe seda kollast ajalehte. Ma ei kasutaks sõna "haridusreform", vaid me toimub alates 2007 venekeelse gümnaasiumiosa osaline üleminek eestkeelsete ainete õpetamisele. Oleme haridusministeeriumis arvamusel, et see kõlab paremini ja võtab seda politiseerimist vähemaks.

AK: Te haridusministeeriumi koduleheküljel ei ole väga rikas nende osalise ülemineku materjalide poolest.

L: Praegu kinnitatakse ainekava ja õppekava, seal on praegu üleval üldosa.

AK: Millal te selle üles panete? Kas septembriks?

Ilse: See ei olene meist, meie pakkusime välja aineprogrammi, see on välja töötatud, me teeme seminari 3-6 juulil, mis on mõeldud eesti kirjanduse õpetajatele ja me loodame, et seal saab välja töötatud materjal, mida võiks kasutada edaspidi, et koostada ainemetoodika eesti kirjanduses. Millal me võime üles panna küsimused, mis puudutab üleminekut ma ei oska teile vastata, sest siiani ainekava pole kinnitatud. Lootsime et jaanipäevaks, et siis saab kasutada seda ainekava juba seminaril, aga kahjuks enne jaanipäeva seda ei kinnitata. See ei olene meist, valitsus peab kinnitama.

AK: Käib kahe õppekava vaheline võistlus..

Ilse: Ei käi, see on rohkem meediamull. Me teeme väga tihedat koostööd, me ei sega mitteeestlaste integratsiooni sihtasutust. Mis on tänapäeval tehtud? On kokkuleppe kolme asutusega, kes aitavad viia ellu õpetajate täiendõpet, need on – TRÜ, TÜ ja Tallinna Muusikaakadeemia, nad pakuvad tasuta väljaõpet, sellises järjekorras, nagu need ained on välja pakutud - eesti kirjandus, ühiskonnaõpetus, geograafia, muusika ajalugu ja eesti ajalugu. Ja need kursused algavad nüüd sügisel. Vene gümnaasiumi astmes.

Meil on erinev mentaliteet, et kui sa ütled gümnaasium, siis vene inimene saab aru et see on

esimest kui kaheteistkümnenda klassini. Kui me räägime eestlastega, siis on selge, et see on 10 –12 klass. Me võtsime pinged maha, kui me tegime lastevanemate koosoleku, saime kokku õpetajatega ning selgitasime, et esimene aasta 10-s klassis saab olema eesti kirjandus s.o. aastal 2007, siis tuleb ühiskonna õpetus 2008 jne.

AK: Eesti ajalugu on siis alles 4 aasta pärast? On viimasel kohal.

Ilse: Mida rohkem on aega, ette valmistada normaalset õpikut, valmistada ette õpetajaid, sest eesti ajalugu ei ole lihtne aine vene koolides. Me saame ajaloost erinevalt aru või tunnetame erinevalt, oleks ehk õigem öelda. Ja selle ülemineku ettevalmistamiseks on vaja aega.

AK: Tark strateegia, kuigi ajaloo huvi on praegu erakordselt terav.

CL: Terav on ta selle pärast, et on liiga politiseeritud. Rahvas on palju targem.

AK: Flensburgi projekt, kus me võrdleme Baltikumi, Kesk-Euroopat ja ka Rootsit - nende rahvuste olukordade kultuurilist kaasatust, kes on tulnud mujalt. Rootsis on palju erinevaid koole, 16 erinevat keelt on koolide programmide aluseks. Meil on kaks ja oleme hakkama saanud.

Mida me peame selles uues sotsiaalse kaasatuse uue perioodi kavas nüüd rõhutama?

CL: Tekib kolm suurt probleemi – on olemas vene koolides õpetajad, kes ei valda piisavalt eesti keeltet olla aineõpetajad aastal 2007, mis nendega teha. 2008 nagu uuringud näitavad 30 % õpetajaid läheb pensionile, aga need kes jäävad, kes on professionaalid, mis nendega teha. Kas on mingi võimalus teha koostööd, et leida materjalset toetust nendele, kellest võiks edaspidiseks saada abiõpetajad võibolla et väärtustada seda ametit või nimetada seda kuidagi teisiti nt. õpetaja assistent või õpetaja referent.

Nt. kui õpetaja saab täiendõpet geograafias ja ta valdab keelt, ta oli lihtsalt eesti keele õpetaja ja nüüd on nõus saama täiendõpet geograafias – ta ei ole ikkagi sellisel tasemel õpetaja vene koolis, et olla tõesti kõrgel tasemel professionaal. Mina näeks seda nii, et temaga paaris töötaks see sama vene õpetaja ja nad töötaks vähemalt aasta koos, et teda välja õpetada professionaalseks. See oleks suureks abiks. Me tegime uuringu, me käisime kõik 52 gümnaasiumit läbi, olukord oli väga erinev, 32 kooli on valmis selleks üleminekuks. Aga kui näiteks koolis on selline olukord, kus peaks vallandama õpetajaid selle pärast, et nad ei valda keelt on ehk targem teha teiega koostööd selles valdkonnas, et leida võimalus palgata või anda talle stipendium, et jääks kohale nagu õpetaja abi või abiõpetaja.

AK: Staatus peab tal olema suhteliselt hästi kõrge, et ei langeks alla poole tagasi.

CL: Vanemate mureks on et hariduse kvaliteet ei langeks. See on langenud igal pool k.a. ka Venemaal. Et me hoiaks seda kvaliteeti, seda enam, et geograafia nt. saab riigieksamiks valida. Ja kui õpilane läheb eksamile on tähtis, et tal oleks ka teadmisi, mitte ainult terminoloogia eesti keeles.

Siin saaks me koostööd teha.

AK: Me oleme nõus sellist empiirilist uuringut tegema kuna näen EL ekspertide heasoovlikku suhtumist, teisalt me peaksime neile enda kohta andma rohkem informatsiooni. Iga hästi organiseeritud uuring annab lisa informatsiooni riiklikule statistikale.

On veel üks nüanss, kuidas see probleem ennast ehedalt avaldab on venelaste küsimus, kas nad saavad sellesse ühiskonda, kus nad elavad täisväärtuslikult (kui nii tohib öelda) lülituda. Adapteeruvad juba keskkoolist alates sellesse ühiskonda, mis on neile suuremal määral võõras, kuna nad ei ole siin sündinud.

CL: Ma tahan teile öelda, et alustame sellest, et Eestis siiani ei ole rahvusvähemuste seadust. See, mis oli vastu võetud (kultuurautonoomia seadus) on surnud laps, see seadus ei tööta. Juba selle pärast ei tööta, et selle seaduses esimese lausena on, et

kultuurautonoomialliige võib olla eesti kodanik. Teine, mis seal oli et kultuurautonoomia võimalus antakse ainult neile, kelle kogukonnas on 3000 inimest mitte vähem. Aga meil on üle 102 seltsi ja mõnes seltsis on ainult 50-60 inimest. St. et oleks parem, kui rahvusvähemuse seadus oleks. Vähemusrahvused ei ole kaasatud riigikogus (mõni on linnavolikogus ja ka riigikogus).

AK: Neid on küll Eesti parlamendis, kes ei ole eestlased... 101-st 7 on mitte-eestlastest parlamendiliikmed.

CL: See ei ole proportsionaalne...

KK: Puuetega inimesed ei ole ka esindatud

CL: Mind ei huvita kes on kes (eestlane või muulane), minu jaoks maailm jaguneb headeks ja halbadeks inimesteks. Tänapäeval ei ole rahvusvähemused (ma ei räägi ainult venelastest) kaasatud igas valdkonnas.

Kui me tahame näidata eestit ja tahame öelda midagi positiivset, mina pakun välja sellise variandi nt. Eesti seadusandluses ei ole sellist mõistet nagu rahvuslik kool, on eesti kool ja muud – on mõeldud venekeele koolid. 15 aastat tegutseb meil juudi kool, selleks oli spetsiaalne määrus. See on väga positiivne. Kuigi see on tavaline munitsipalkool, aga neil on juudi ajalugu, hebrei keel, juudi traditsioonid jne. On makstud Iisraeli poolt ja iga aasta me saame õpetajõude sealt. See oli ka võimalus tuua sealt õpetajaid, maksab Iisrael, õpetaja saab elamisloa selleks ajaks kui ta siin õpetab.

AK: Kas gümnaasium annab nii head haridust, nii eesti keskselt, et inimene jääb siia, et ta ei rändaks välja. Palgad jäävad veel mõneks aastaks madalaks.

CL: Te peaks paremini teadma, et arstid Soomes saavad 80 000 EEK-i.

AK: Maksud maha jääb 50 000, aga elamine on 7 korda kallim kui meil.

CL: Kas Teate mida räägivad noored õpetajad kes ülikooli on lõpetanud, kui tudeng õppis 5 aastat ja ta valdab inglise keelt, mõtleb ta, kas jääda siia ja saada 5000-7000 või minna välismaale või mõnda firmasse tööle. See on reaalsus. Kui me tahame, et eesti keelt valdav inimene tuleks vene kooli (teine keskkond), siis me peame ette nägema seda, et me peame tõstma palka. Looma talle head tingimused.

AK: Kuidas me 10 aastat vastu peame? Kelle baasil me nt. tõstame õpetajate palka, kus me saame lisa raha. Me anname väga head kutseharidust vene noorele, et nad jääks Eestisse.

CL: Ma käisin Balti laevaremonditehases s.o, suurim tehas, mis annab riigile palju, see on nagu riik riigis, neil ei ole maalreid ei metallitöötajaid ja neid keegi ei valmista ette, sest eestlased ei taha minna kutsekooli õpetama.

AK: Ida-virumaa kutsekoolides valmistatakse iga aasta ette keevitajaid. Probleem on et ei taheta Ida-Virumaa keevitajat vaid kõrge klassiga Euroopa keevitajat.

CL: Neil ei ole aega oodata millal noorel töökogemused tulevad ja nii nad toovad nt. Ukrainast keevitajaid jt. töötajaid, kes on kvalifitseeritud tööjõud

Neil ei ole aega koolitamiseks.

Meie noored sõidavad nagu ehitajadki, Soome, Iirimaa ja teistesse Euroopa riikidesse. Ehk oleks mõttekas ka Tallinnas avada üks osakond, kus saaks õpetada inimesi vene keeles.

Tegelikult mina räägin sellest, mis puudutab gümnaasiume. Me teeme täiendõpet. ümberõpet, me töötame välja motivatsiooni süsteemi, meil on kavas tellida õpikuid. Me oleme selle poolt, et lisatasu peavad saama need õpetajad, kes hakkavad õpetama eesti keeles neid 5-te ainet. Kas see saab olema siis spetsiaalne grant või stipendium, see on arutusel. Nt. Ida-Virumaal võiks ette näha munitsipaalorterid, kohad lasteaias. Oli mõeldud motivatsiooni süsteemis ka sellele, et vahetada kogemusi teiste EL riikidega, kellel on ka palju rahvusvähemusi, et kuidas nemad lahendavad neid probleeme, mis on seotud rahvusvähemuste haridusega. Korraldada aineõppe seminare, kus inimesed saavad vahetada kogemusi.

AK: Te peaksite nendest plaanidest vene lehtedes kirjutama.

CL: Sellest on palju kirjutatud, oli 4 lk. Molodjoz Estonias. Mina esinesin nii raadios kui televisioonis. Meil olid koolides koosolekud nii Ida-Virumaal, kui Tallinnas. Olid kokku kutsutud lapsevanemad, meiega kaasas oli psühholoog Jelena Parfjonova. Sellest kõigest me teeme kokkuvõtte ja avaldame ajakirjanduses. Peale selle me tegime kohtumise õpetajatega, direktoritega.

AK: Oht on, kui vene lehtedes ilmuvad kriitilised artiklid, siis pannakse, et politiseeritakse. Aga ametnikud võiks rohkem tegeleda probleemi avamisega.

CL: Ma käisin läbi kõik 52 kooli, ma rääkisin nii vanematega, õpetajatega kui õpilastega, direktoritega. Meil on kavas teha dessant, teeme haridusministeeriumiga sõidu Ida-Virumaale, et kohapeal rääkida sellest üleminekust konkreetsemalt, detailsemalt omavalitsustega ja direktoritega. Me hakkame sellega tegelema sügisel sest nüüd algavad puhkused ja koolivaheaeg.

AK: Lähme nüüd sotsiaalse kasvatuse arengukava juurde. Haridusosa puudub.

KK: Eelmises arengukavas oli eraldi haridusele pühendatud peatükk eesei, seal kirjeldasime, mis peaks laste osas tegema, mis tähendab õpetajatele seda kaasamist suurendada. Aga nüüd on hoopis teine kava, haridus on jagatud mitmesse peatükki, eelmine oli parem.

CL: Nt. Tartus üleminekuks on valmis enamus koole, probleem on Ida-Virumaal, Paldiskis, Sillamäel.

Mulle tuli kiri, kus üks ema kirjutab, ta nii tahab. et lapsed õpiks eesti keelt, aga ei ole õpetajaid, saatke palun. Meil ei ole saata, kuidas aga neid meelitada sinna. Ma tahan õelda, (ei tea kuidas seadus praegu lubab), et kui sa said tasuta koha ülikoolis, siis peale seda oled kohustatud töötama 3 aastat. Muidugi me ei saa seda sel moel taastada, aga võib-olla saaks teha sellise lepingu tudengiga, et Haridusministeerium tellib ülikoolilt õpetajaid, aga see tudeng (värske õpetaja) on nõus töötama koolis Ida-Virumaal või Paldiskis jne. teatud aja. Tal peaks olema võimalus valida ka. Selline leping, et ta on nõus minema, saab korteri ja muid soodustusi.

Kui me räägime hariduskultuurist, peame unustama oma erakondliku kuuluvuse. Kas meie jaoks need rahvusühendused, kes siin elavad on väärtus. Kuidas on nad kaasatud poliitikasse, majandusse, sotsiaalsfääri, kunsti jne. Kõik on üles ehitatud rahale, televisioonis ei ole ühtegi normaalset vene keelset saadet. Hea, et Vabariigi aastapäeval Rüütli kõne oli tõlgitud vene keelde. Kas tolerantsus oleneb ainult sellest, kas ma valdan keelt või ei.

Nt. Sillamäel, kus on 17 000 elnikku ja nendest ainult 500 eestlast, ma küsisin neilt keda tuleb aidata.

MT: Kas tuleks abiõpetajatele taotleda lisaraha, et nad oleksid hästi motiveeritud. Sellist raha projekti ei võiks praegu üritada sel moel, et selleks taotleda finantseerimist Sihtasutuse NNOVE kaudu, sellisel juhul oleks avalik- õiguslikuks partneriks Haridusministeerium.

AK: Nad töötavad teil, te olete huvitatud, et inimesed jätkaksid tööd, nad õpetaksid uue põlvkonna välja. Me ei puuduta praegu keelt, me puudutame nende sotsiaalset, teil oleva kontingendi ümberõpet. Oluline on, et teie kui ministeerium annate toetuse ka neile inimestele kindla garantii, et neid ei vallandata, et on leping 3 aastaks jne.

CL: Mina räägin oma tegevuskava järgi, kus on ette nähtud täiendusõpe, mis on tasuta. Ümberõppel on praegu küsimus lahtine, kas see saab olema tasuta või ei, siiani pidi selle eest kool maksma. Küsimus on, kui meil eralda sotsiaalfondidest Sotsiaal ministeeriumile 20 %, kas sellest 20 % võib loota, et olete nõus ohverdama osa nendele vene õpetajatele, kes nt. 2007 jäävad ilma tööta, sest nad ei valda eesti keelt.

AK: Loomulikult võib ja peabki. Ka meiepoolne huvi on siin olemas, asi ei ole ainult Ida-Virumaas, kõik need kohad, kus on hädavajalik saada nooremat kaadrit, häid keeletundjaid nendele vene koolidele, kus üleminekud toimuvad. Sotsiaalministeerium tegeleb töötutega, aga need ei ole töötud inimesed, need on soliidset õpetajad.

AK: kokkuvõtteks tänan Teid väga olulise teadmise saamise eest

Annex 4 and 5

Annex 4. Focus group interview at Estonian Labour Market Board (LMB) of Ida-Virumaa 8 May, 2006

Place of venue: Labour Market Board Office in Jõhvi (Ida-Virumaa)

Participants (5):

Maie Metsalu – Head of LFB Department in Ida-Virumaa

Meeli – Vice-Head of LFB Department in Ida-Virumaa

Reet – Consultant of LFB Department in Ida-Virumaa

Aksel Kirch – Member of Research Group

Mait Talts - Member of Research Group

Duration: 11:30-13:00

In addition to this focus group interview an interview with Head of the Unemployed Persons Project Pille Kaup and with Case Manager of Youth project – Diana Semenkova was carried out.

When we are investigating unemployed youth the Tallinn and Jõhvi leading officials make the following presumptions. There is no significant difference on the level of educational potential among majority and minority nationality. At the same time the indicators of linguistic competence do differ and they determine career possibilities in ways which are clearly noticeable, especially when regional differences are taken into account.

Aksel Kirch (järgnevalt AK.)

Küsimus. Kuidas hinnata 2005. aasta jooksul oluliselt vähenenud töötuse näitajaid Ida-Virumaal? Kuidas saavutati selline tulemus? Alles oli tööpuudus Ida-Virumaal kolm aastat tagasi ligi 20%, nüüd on pea vabariigi keskmine so. 5-6%?

Maie Metsalu: (edaspidi MM) Täpsemalt Eestis on töötuse näitaja 4-5% ja Ida-Virumaal töötuse näitaja - 6,9%. Selline tulemus saavutati ikka tööga- konsultantide ja tööandjate vahelise theda koostööga. On suurenenud uute ja vabade töökohtade alase info laekumine tööandjatelt. Meil ei ole kunagi olnud saadaval niipalju vabu töökohti, näiteks aprilli lõpuks oli 100 vaba töökohta.

AK. Kuidas Eesti jätkuva majanduskasvu tingimustes tööturu muutused toimivad: kas ja kuidas jätkuvalt suurenev konkurents erinevate majandusharude vahel tekitab mõnele majandusharule kvalifitseeritud tööjõu selge puudujäägi?

Milline on majandusharude vaheline jaotus? Kas siinsed mehed saavad tööd peamiselt ehitusel?

Maie: Ilmselt on vahendusfirmad saanud tellimusi värvata töötajaid ehitusele välismaal. Näiteks Jõhvist käib üle 200 inimese (Tallinnas asuvas) Elqotekis töö. Tuleb palju uusi ettevõtteid Ida-Virumaale, kellele töötajaid vaja.

Aga võib öelda, et siit on parim tööjõud juba ära läinud. Järele siia on jäänud ainult keskmine ja madalama kvalifikatsiooniga tööjõud. Ainult iga neljas on siin parema ettevalmistusega, ülejäänud on suhteliselt madala tasemega tööjõud. Väga hea töötaja leiab kiiresti endale töökoha.

AK: Alles kaks aastat tagasi oli päris valus küsimus pikaajaliste töötute arv, et nad jäävad pikaks ajaks ikka töötuks.

Maie: Selleks ongi meil praegu projektid- see noorte projekt oli see, mis tegelikult liigutas kõik nad likuma. Siis kui meil see noorte projekt alustas oli meil 1600-1700 noort arvel, nüüd on neid tunduvalt palju rohkem.

AK. Struktuurifondide rahastatud projekt aitas just noori liigutada.

Maie: See sõltub ka palju sellest, kuidas projektis tehakse tööd.

AK. Mida see noorte töötute projekt endast kujutab?

Maie: see on noorte tööle rakendamine, noorte õpetamine, noorte täend- ja ümberõpe ja nende tööle rakendamine, tööandjate leidmine, tööle rakendamine kas siis tööturu toetusega või siis läbi praktika. See oli suur töö. Ja see oli 2004 september kuni nüüd 2006 juunis see lõpeb. Projekt on praktiliselt oma ülesande täitnud, projektist käis läbi üle 600 inimese üle Ida- Virumaa.

AK: Kas kultuurilis- keeleline tegur Eestis töötab negatiivses mõttes, et venelased tänu sellele, et nad ei saa eesti keelest hästi aru, jäävad kõrvale töökoha saamisel võrreldes eestlastega.

Maie: Jäävad sel juhul kõrvale, kui tööandja nõuab kahte keelt. Kõik oleneb ettevõtjast, uude Selverisse kindlasti ei saa ainult vene keelt kõnelev inimene. Saava nõuda keeleoskust müüalt, õmblejalt nõuda pole oluline ja kes tootmises töötavad, ka neile ei tohiks takistuseks olla. Mõnes keldripoes, kus omanik on ka venelane ei nõuta keeleoskust, aga suuremad kauplused ja klienditeeninduses on oluline eesti keele teadmine.

Meeli: Kui inimene tahab tööle minna ja valdab ainult ühte keelt, siis näiteks meie uude Selverisse tööle ei saa, mõnda väiksemasse poodi saab. Käivad kontrollid, näiteks T-marketisse tehti palju ettekirjutusi, et müüjad ei oska eesti keelt. Keeleinspeksioon käis kontrollimas ja see oli alles nüüd aprilli kuus. Teeninduses peab ikkagi oskama eesti keelt.

AK. Kliendipoolne kontroll on siin selles, et teenindaja peab olema kahe keele oskaja. Ega üheski teises sfääris sellist reeglit ei saa kehtestada?

Maie: Tootmises ei ole see oluline.

AK: Kas noored, kes oskavad inglise keelt, on neil paremad väljavaated saada mõnda paremasse ettevõttesse tööle?

Maie: Kindlasti saavad, näiteks Sillamäe sadam võttis tööle töötajaid ja oli inglise keele nõue ja siis soovitavalt ka soome keel. Nad ei võtnud laeva peale teenindavaks personaliks mitte üht kohalikku inimest. See on uus Sillamäe- Kotka liin, kohalikud inimesed sinna ei rakendunud. Kuna nad ei olnud saanud vastavat koolitust, puudusid töökogemused, keeleoskuse probleemid. Seda me ei tea kust nad laeva teenendava personali said.

Meeli: Nad otsisid omale töötajaid ajalehe kaudu, mitte TTA kaudu. Meiga nad ühendust ei võtnud. Võib-olla me oleks siit osanud pakkuda töötajaid, kuna meie noored oskavad inglise keelt, aga nad ei saatnud meile pärimisi. Sillamäel on oma büroo olemas.

Maie: Mina võin omast kogemusest öelda, hästi paljud tööandjad (neid on mitte vähe) ei otsi tööbörsilt omale töötajaid ja väga lihtsal põhjusel nad ütlevad, et inimene, kes on aldis tööle minema ei pea üldse sattuma tööbörsile. See, kes istub tööbörsil, et keegi teda ei taha ja mina ka teda ei taha. Selliseid tööandjaid on ka.

MT: Tekib küsimus, kes on siis need tööandjad, kes teie kaudu otsivad, mis tüüpi ettevõtte need on?

Meeli: Need on tootjad, siis viimasel ajal kaubandusketid, meie kaudu on isegi Tallinna firmad otsinud töötajaid. Näiteks keevitajaid on väga palju vaja, aga meil ei ole olnud anda neile. Seal on Euro sertifikaati vaja ja kes selle saavad, need leiavad ka töökoha ise. Me tegime pakkumise, aga nad ei läinud läbi.

AK: Töötajate arv on järsult vähenenud ja töökohtade arv on suurenenud, kas see on objektiivne n.ö. mehhaaniline protsess või tegelikult olete ka teie ise olnud 2005 aastal väga aktiivsed.

Meeli: Ma arvan, et meie klienditeenindajad on olnud väga aktiivsed ja nüüd on seoses uue seadusega see, et ikkagi, et töötule väga aktiivselt saab survet avaldada. Paljud võtavad ise end arvelt maha, kes mustalt töötavad. Kui konsultant kutsus ikka sind mitte üks kord kuus, et sa tule ja on vaja teha ITK (tööotsingukaart) ja tuleb käia kord nädalas ja antakse suunamisi ja ta keeldub. Osa töötuid tuleb taga ajada, tegelikult ju tead milline inimene võib kusagil mustalt teha tööd.

AK: See on tööturu aktiviseerimine riigi poolt – konkreetselt teie poolt ja see on andnud efekti, inimene kes otsib tööd ei ole passiivne vaid nüüd on ta aktiviseerunud. Kas pidevalt ajate neid taga?

Maie: Meil on vähenenud konsultantide koormus ja iga inimesega saab nüüd rohkem tööd teha. Konsultantidel on oma kindlad kartoteegid ja sealt nad näevad keda tuleb

tihedamini välja kutsuda ja kellega tuleb rohkem tegeleda. Ka see annab positiivseid tulemusi. Sa tead oma kontingenti ära, kes sul käib.

AK: Kas saate palgalisa ka kui olete inimese lõpuks väga heale ametikohale suunanud?

Maie: Me oleme riigiametnikud. Riigiametnik, kes teeb kõige julmemat tööd, ega see ei saa palka. Konsultandi palk on 24 palgaaste.

AK. Ebaühtlus on kõikides sfäärides suur. Mis te arvate nüüd on konkurentsi küsimus, majanduskasv meil toimib. Näiteks tuleb üks kaubanduskett juurde ja teie poole pöördutakse, teil ei ole anda töötajaid, mis saab kas kaubanduskett läheb mujale? Mis võiks juhtuda tulevikus? Kas tuleks rohkem koolitada?

Meeli: Tegelikult on nii, reaalses elus tuleb uus kaubanduskett, kui mina olen tööandja juures mingi teenindaja teises kaupluses nt. Selver, mina ju kohe konstrueerin – ma ei ole lojaalne tööandjale, kui ma ei ole hästi tasustatud. Ma ju tean, ikkagi kõik teavad, kes kui palju maksab, kohe konkureerin, sest mina olen sobilik, mina saan parema koha. Halvem koht jääb ju vabaks. Parem töötaja liigub kogu aeg.

Maie: Tema tööd hinnatakse, tema töö eest makstakse. Tööandjad peavad lõppude lõpuks aru saama, et kui nad tahavad head kaadrit hoida, siis peavad nad hakkama ka palka maksma. 3000 krooniga, vabandage väga ei lähe mitte ükski tööle, see on mõtetu.

AK: Kuhugi jäävad paremad pidama ja kuhugi väga vilets, kes see viletsam on, kas venelane? Ühte kohta lähevad koolist ära tulnud venelased, eestlased, teise kohta juba kutsehariduse saanud eestlased ja venelased

Maie: Kõikidel on võrdselt vaba pääs, kui sa oskad nii eesti kui vene keelt.

AK. Paljud ei oska, mis neist saab, kes neid järgi aitab? Kas teie saate neid aidata?

Maie: Meie eesti keelt ei õpeta, seda teeb integratsiooni sihtasutus, kes hakkab nüüd õpetama ilmselt kui ta võidab Euroopa sotsiaalfondi projekti, siis hakkab tema õpetama eesti keelt.

Meeli: Meie oleme oma kursuse programmidesse pannud juurde eesti keelt nii palju, moodulina, kui palju tal on vaja selle töö tegemise jaoks eesti keelt. Et ta teab oskussõnu, et ta saab aru, mis talle räägitakse ja kuidas teda suunatakse.

AK: Aga laiemalt öeldes, kas eesti keele kursuste korraldamine käib ainult siis Integratsiooni sihtasutus kaudu?

Maie: Koolid loomulikult korraldavad, nad tulevad koolist, nendel on keskase. Missugust taset me siis veel tahame.

Reet: Kas see paber „kesktase” vastab ka tegelikkusele?

Maie: Paber kesktase ei vasta tegelikkusele.

AK: Kes siin jätab tegemata, kas kool või inimene ise lööb käega?

Maie: Haridusministeerium ja inimene ise ka. Meil oli noorte projekti puhul oli ju võimalus õppida puhast eesti keelt, ainult eesti keelt – õpperühma ei saanud kokku. Keegi ei viitsinud, ütlesid et milleks neile seda vaja. Ennem õpib vene noor inglise keelt kui hakkab õppima eesti keelt. Sest nende eesmärk on kuhugi välismaale pääseda.

Reet: See eesmärk on tõesti neil praegu selline, aga kui nad seal ära käivad, sest praegu halli passiga nad ei saanud ju mitte kuhugi, nüüd muutub see situatsioon.

Meeli: Ega sinise passiga ka paljud ei valda eesti keelt, nad saavad kodakondsuse vanaemade jne. järgi. Ma võin passi järgi olla puhas eestlane, aga rääkida ei oska sõnagi. Kodakondsus Eesti, aga räägin ainult vene keelt.

MT: See sotsiaalne keskkond, mis siin valitseb, kus saab ilma eesti keeleta lihtsalt hakkama. Ei stimuleeri, ainukene mis sunnib on elu teenindussfääris, see natuke nõuab aga tootmissfääris töö, see ka enam ei nõua.

Reet: Üks töötu, kes käis meil eesti keele kursusel, ta omandas selle eesti keele päris hästi. Läks pool aastat mööda, juhtusime kokku ja ta ei osanud enam üldse, ütles et ei saa millestki aru. Ta põhjendas seda nii, kuidas ma saan seda eesti keelt rääkida, naaber on venelane, lapsed on venelased, mees on venelane, ämm venelane, kui lähen poodi hakkab vigaselt eesti keelt rääkima, hakatakse seal ka kohe otsemaid minuga vene keeles rääkima. Ja kui ma ei räägi, siis see kõik ununeb. Mina õppisib ka kunagi inglise keelt ja kuna ma ei ole seda kasutanud, ma küll saan aru ja mõistan, aga ma ei valda seda.

Meeli: Palju oleneb ka kodust, kui vanemad leiavad et elan siin ja peaksin keelt valdama ja lapsi pandaks eesti lasteaeda, eesti kooli, seisukohad peaksid väljakujunema kodust. Kui kodust tuleb surve, et sa pead ja selle surve all ta ise hakkab mõtlema, et ta peabki, selle inimese jaoks on see probleem lahendatud.

AK: Nt. kui ema on eestlane, siis natukenegi on seda moraalset toetust, et saab alati küsida ja et ka koolis oleks edusamme. Kui kodus ei ole kes aitab, siis sa ei arene edasi.

Meeli: Oli aeg, kus ei olnud häid eesti keele õpetajaid koolis, isegi direktorid võtsid ajakirjanduses selle kohta sõna, et neid napib. Nüüd ma ei tea kuidas on, vanasti oli loomulik et ei ole õpetajat ja ei saa ka eesti keelt õpetada.

AK: Te oskate öelda, et tohutu suur abi oli nendest struktuurifondidest ega need ei anna abi vaesest perest pärit venelase arendamiseks.

Maie: See on vale, kõigil on võrdsed võimalused.

AK: Meil on 25% vaesust kodudes, kui tahaks ka õppida eesti keelt, siis selleks ei jätku raha kursustele minna. Meil öeldakse et 50 % maksad raha ette ja et pärast saad tagasi, aga kui inimesel ei ole seda? Kuidas on selle sotsiaalse abiga?

Diana :Meil on kõik kursused tasuta, nad saavad stipendiumi õppimise ajal ja osaliselt hüvitatakse ka sõidukulud. Saavad kuni 1200 krooni kokku.

Maie: Eriala õppida ei saa eesti keeles (kui on venelastele) ta ei saa sellest mitte midagi aru. Seda peab õppima emaleeles. Aga ka Narvas, kus on venekeelne õpe on ikkagi üks eestikeelne moodul sees. Eriallasõnade tundma õppimine peab olema eesti keelne. Seda me ei mõtlegi, et ta saab eesti keele selgeks, aga ta peab niipalju oskama, et ta saab arutööandja nõuetest, mis on tema erialaga seotud. Tööandjad on meil ka ju venelased ja tööandjate juhendamine käib ju kõik vene keeles, nii et eestlasel on isegi raskem raskem minna sinna tööle, kus on venelasest tööandja.

AK: Ida-Virumaal on asjad vastupidi, siin on eestlastel tihti peale raskem, mis siis et nad on valitsev rahvas, aga tegelik olukord, kui me räägime tööinimesest on nagu vastupidi. Me tahame näidata oma uuringuga et regionaalne omapära Eestis on äärmiselt oluline.

Maie: Väga suureks probleemiks töö otsingul on praktika puudumine. Kutsekoolid ikka toodavad ka spetsialiste, aga seda on vähe. Tahetakse ehitajaid, neid napib, kuid tahetakse töökogemusega töötajaid. Kutsekoolist tulnu ei ole veel mingi ehitaja, sest tal puudub töökogemus. Muidugi kutsekooli õpilased käivad tööpraktikal ja kui ta on väga usin ja hakkaja ning on näha, et talt saab usin töömees on tal ka tulevikus töökoht olemas. Tööandjatele on tähtis töökogemus, nad mõtlevad, et miks ma hakkam aega raiskama kogemusteta töötajaga.

MT: Kas kutsekoolides ei pea läbima praktika, kas ei võta tööandja seda kui argumenti, et kui tuleb koolist, siis tal ei ole mingit töökogemust. Muidugi ta eelistab ka ehitusele võtta töötajat, kes on juba paar aastat töötanud.

Maie: On praktika, aga tööandja eelistab kindlasti töökogemustega töötajat.

MT. Ikkagi noorusest tulenev kogematus on faktoriks, mis heidab kergelt varju.

Maie: Kindlasti see võib olla üheks faktoriks.

AK: Kuidas teie saate aktiveerida veel oma tegevust? Edu teil on olnud, väga hea koostöö on tööandjatega.

Meeli: Meil on infopäevad.

AK: Nüüd 1. maist realselt on Soomega tööolukord teine. Uksed on avatud ja sõlmitakse järjest rohkem lepinguid. 4 korda aasta jooksul suurenes lepinguliste suhete arv. Kui oli seni 1700 lepingusuhet Sotsiaalministeeriumis registreeritud, et inimesed lähevad

mujale, siis 2005 detsember oli neid juba 7770 nii et 4x rohkem inimesi registreeris. Inimesed lähevad siit ära, millega te saate neid hoida, et nad ei läheks.

Maie: Meie ei saa millegahi hoida, seda saab ainult tööandja. Inimene läheb ja otsib, kus tema tööd väärtustatakse.

Reet: Kõik on palgas kinni, kui ma saan Eestis 3000-4000 krooni ja Soomes 15000 krooni, mis sa teeksid?

Maie: Mis on äriettevõtte põhialuseks – kasumi teenimine omanikele. Meil on ka teistsuguseid tööandjaid, kes ei saagi töötajale üle 5000 krooni palka maksta.

MT: Kui me räägime kodakondsusest, hall pass ei ole enam takistuseks, aga Venemaa pass peaks ju olema. Need kel on Vene pass ei saa siit käia nii kergelt Soomes tööl.

Maie: Tal on 2 passi. Enamustel on 2 passi, tal on soome kodakondsus punane pass ja hall pass ja midagi teha ie ole.

Reet: Ta on Venemaa kodanik tal on punane pass, ta ületab piiri väga lihtsalt ja teisel pool käib halli passiga.

Maie: Kui palgast veel rääkida, siis see keskmine palk peaks olema vähemalt vabariigi keskmise palga tasemel, tööandjad jäävad ilma töötajatest kui nad palganumbrit ei tõsta.

Meeli: Tuleks panna paika, mis on proportsioonist täiesti väljas, et mul ei ole kasulik saada miinimumpalka ja tööle minna kui sotsiaaltoetused on suuremad.

Maie: Meie karjäärinõustajal on grupis noored, üks noormees ütleb et ta käib mustalt tööl, aga tööle ametlikult minna ei saa, sest ema ei luba sest ta saab sotsiaalroetusi.

Meeli: Siin on perekondlikud põhjused. Ema, isa on töötud ja ka lapsed peavad olema töötud, et kuskilt ei tule perekonnale sisse ja nad on ühes leibkonnas. Meil oli naine, mees ja kolm last. Naine sai lastetoetust, korteri kompensatsiooni ja toimetuleku toetust 1800 krooni, meilt ta sai 400 krooni s.o. 2200 krooni. 2200 krooni, sellega 5 liikmeline pere ei ela ära. Aga tal on korter makstud ja üüri-, elektri ja sooavõlga ei ole, telefoni maksab ise. Ja see naine ütles nii, mis te tahate minust, (mees tal tööl ei käi ametlikult) aga mul on kuldsete kätega mees, kes toob nädalas 1000 ja kui on hea nädal 1500 krooni. Mees käib mustalt metsatööl.

AK: Kas karistada selle eest ei saa?

Meeli: Meil ei ole selleks õigust. Me ei tea kus ta töötab ja kui mul fakti ei ole ei saa ma midagi teha. Me ei saanud naist maha võtta tööta toetusest, kuna fakti ei olnud paljugi, mis ta ise ütles.

AK: Kui kaua nad saavad toetust?

Maie: Nad saavad 270 päeva. Kes on huvitatud leiab sel ajal tööd, need kes ei leia sel ajal tööd ja on juba pikka aega töötud olnud on enda jaoks kõik mugavaks teinud. Jälle mängivad sotsiaaltoetused, nad on leidnud omale kõik teised lahendid peaasi, et mitte tööle minna.

AK: Praegu on 53% pikaajalisi töötuid, see % jääbki sinna 50-ne peale. Tegelikult neid ju tagasi töömaailma kuidagi ei meelita ega sunni.

Meeli: See % kuigivõrd ikkagi langeb. Praeguse seaduse on et ma keeldun 3 korda mulle pakutavast tööst ja mind võetakse arvelt maha, aga homme me tulen jälle tagasi. Tal on õigus sotsiaaltoetusele.

AK: Kes rohkem sullerdavad ja kas need on eestlased või venelased?

Meeli: Venelased on rohkem harjunud, nemad ütlevad et talle on ette nähtud ja tal on õigus saada. Seadus on selline, et riik on seda ette näinud ja mul on õigus ja ma pean selle saama. Mul on õigus saada kõiki hüvesid riigilt. Eesti inimene kahjuks ei lähe rinnaga ju alati peale. Nad tunnevad seadusi niipalju, kui palju see seadus on temale kasulik. Seaduses oleks pidanud olema selline klausel sees, et kui on arvelt maha võetud ei oleks järgmisel päeval õigus jälle arvele võtta. Vahe võiks olla nt. 3 kuud, talvel näiteks on sotsiaalrahad suured ja kui inimene neid ei saaks küll siis see mõtlema paneks.

AK: EL nõuab sotsiaalset kaitstust, et ministeerium ei tohi läbi lasta seadust, kus see sotsiaalne kaitstus ehedalt puudub.

Reet: Sotsiaaltoetuste määramisel võiks olla klausel sees, mis vaataks miks nii pikka aega inimene ei ole tööle saanud ja mis on selle põhjuseks.

Meeli: Seadus soodustab töötust. Kui meil 6000 on arvel, siis 2000 s.o 30% on selliseid kes ei saa abiraha ja neid ei saa mingi väega tööle.

Maie: 1875 inimest aprillis said abiraha 6556 –ümardame need arvud, siis vahepeal on ka 30%, need on need kes on hetkel arvele tulnud või kes enam abiraha ei saa, kuid kes õpivad jne.aga 30 % on selliseid, kes tegelikult tööle ei lähe ja keda me ei saagi tööle. See on kontinget, mis ei peaks tööturul kirjas olema. Me arv oleks väiksem nii 2000 inimese võrra. Aga me peame suhtlema nendega, kui vanasti oli konsultantidel teenindada 350 – 400 inimest, siis nüüd on natuke alla 200, nii 170 – 180 inimest ja see läheb veel allapoole. Seal 2000 seas on kuskil kolmandik, kes on heidikud, kellest kunagi asja ei saa. Konsultandid saadavad neid koju et olge hea peske end puhtaks ja tulge dokumentidega tagasi (muidugi meil õigus ei ole nii öelda, aga me tunneme neid) , tuleb järgmisel hommikul pestud, aga samas inimesed ütlevad, et neil ei ole pesemise võimalusi. Suurtes ühiselamutes, kus nad elavad – sotsiaalmajades sooja vett on üks kord nädalas.

AK: Sotsiaalne puudumine- inimene pressitakse ühiskonnast välja, ta jääb täiesti marginaalseks inimeseks s.o. vaesed inimesed. Neid te tegelikult ju aidata ei saa, kes nende eest võiks hoolitseda.?

Reet: Nendega peaks tegeleme kohalikud omavalitsused. Vanasti olid vallavaestemajad ja need olidki selliste inimeste jaoks.

AK: Kas neile kursusi pakkuda ei ole?

Maie: Ta ei võta vastugi, nad on nüristunud, Tähtis on et saaks sotsiaalraha 750 krooni kätte, kui tal näiteks võlad on maksab need ära, siis ta ostab 2 pudelit viina, kilo suhkrut 5 pätsi leiba, sest riideid saab kusagilt mujalt.

AK: Meie vaesed on ikka nii heidikud, et nendega tööasjadest ei ole enam võimalik rääkida. Meil on küsimus, et peaks ütlema sotsiaalse kaasatuse programmi tuleks arvestada väga vaeste inimestega, väga vaeste noortega, narkomaanidega välja. Aga need on meil nii rasked elemendid.

Maie: Noortega peab tööd tegema, noori on võimalik sellest välja aidata. Siin pea leidma nii kohaliku omavalitsuse ühendatud võimalused, aga aitab ka ilmselt sellest, kui koolis, kui noored hakkavad lõpetama, kes põhi-, keskkeskooli rääkida kutsevalikutest.

Reet: Kutse- ja karjäärinõustamine koolides on puudulik. Nüüd seda mingil määral juba on aga 10 –15 aasta pole seda ju olnud. Kooli lõpetanu ei kujuta ette kus tema koht on näiteks 9 klassis ta eriti hästi ei tea, et ta keskkooli ei sobi, ise tahaks minna, keegi paremaid soovitusi ka anna, läheb keskkooli ja lõpetab selle kui lõpetab.

Maie: Ja kutsekoolide maine on madal ei ole paremaks läinud ehk tuleks kutsekoolid nimetada kutsehariduskeskusteks – kõik algab nimest. Noor ütleb, et mis ma lähen sinna kutsekasse. On kutsekoole, mis on väga heal tasemel.

Meeli: Mina olen ikka arvamusel, et kõik algab kodust ja perekonnast. Kui kodus on vanematel harjumus tööl käija, siis näeb ka laps et on kohustused on harjumused, siis kasvab ka temast tubli inimene.

AK: Kas nendest projektidest on abi olnud? Mis suunas neid tuleks edasi arendada? Mida struktuurifondide toetuste rahadega edasi teha? Millist kontingenti toetada?

Meeli: Kui me lähtume tööturu seisukohalt, siis keegi ei taha pikaajaliste töötutega tegeleda, võiks olla projekt mis just oleks suunatud neile, et proovida ja sellega ilmselt vist tõestab ära et nad ei ole võimelised tööle minema, kuid sellist riski ei taha keegi võtta, sest see on raha raiskamine. Tulemus on ette teada. Me saaks tõestada, et see on ühiskonnakiht, mis ei kuulu meile ja me ei saa midagi teha nendega. Aga see on ette näha, et on raha raiskamine.

Noorteprojektide puhul olid väga head näitajad ja seal on tõesti väga suur töölerakendamise %. Mitte see, et meie läbi selle uue seaduse teeme selle tööt

aktiivseks, kui inimene on ise aktiivne töötu, leidma selle seaduse nõudeta, siis ta saab tööle.

Pille: Ida-Virumaa noorte töötute 16-24 aastaste integreerimine erinevate aktiivsete tööhõive meetmetega tööturule. Me rõhutasime seda, et erinevad aktiivsed tööturumeetmed s.o, tööpraktika, koolitus, passiivne meede on ainult see riikliku abiraha maksmine.

AK: Võimalikult palju vajalikke kursusi pakkuda...

Pille: Alati ei ole koolitus see kõige tähtsam, individuaallähenedamine tegelikult on väga tähtis. Me tegime ise selle projekti enda jaoks tohutult raskeks, mängisid tohutut rolli selle noore inimese individuaalsed tegevuskavad.

Diana: Tegelikult noor tahab teha ja tal on valmisolek, tal on teadmisi on tihti oskusi, aga neid on palju kes otsivad tööd tööturul.

Pille: Tegelikult projekt nagu toetas seda noort inimest (me olime ametiasutuse esindajad) ja kui on palju vabat tööjõudu, tööandjal tegelikult ka ei ole kerge seda valikut teha. Mis oli pluss, siis kui projekt hakkas peale oli tööpraktika, nüüd ta tuli seadusega sisse. See ongi see, et tööandja tegelikult heidab noorele kogu aeg ette, et ei ole oskusi, töötamise kogemusi (praktilist oskust). Me palusime tööandjat, et annaks võimaluse noorel ennast näidata ja läbi selle tööpraktika oligi see näitamine. Aga kui ta võtab töölepinguga tööle, siis on omad riskid ja tööandja ei taha sellega tegeleda.

AK: Teie andsite soovitusi, võtta tööle täiskohaga, mitte proovida

Pille: Alguses me soovitasime ikkagi proovida seda noort inimest ja toimuski läbi tööpraktika. Tööpraktika oli planeeritud projektis kuni 4 kuud. Selle maksis kinni projekt, me maksime isegi tööandjale peale. Noor sai tavaliselt 600 krooni stipendiumi, tööandja sa 2500. Tööandja tegeles temaga. 2500 oli tööpraktika kohandamiseks, kellele osteti spetsistöörietus, firma endale ju ei saanud neid kulusid teha, aga ta kasutas seda ära.

AK: Palju inimesi läbi käis?

Pille: Planeeritud oli 80, aga käis läbi 120. Osad tööandjad ütlesid kohe, et mul ei ole vaja seda 4 kuud. Kui me tutvustasime tingimusi, ütles et kas see 600 krooni motiveerib. Praeguses seaduses pole paremini paika pandud, järk-järgult hakkab praktikas osaleja rohkem saama õppetipendiumi ja tööandja saab vähe. Meil oli projektis 4 kuud töötajale 600 ja tööandjale 4 kuud 2500 ja ikka me pidasime neid läbirääkimisi sedasi, et noor ei saaks ainult töökogenust, vaid et ta võetaks tööle. Mõni tööandja ütles kohe, 2 kuud on mulle parasjagu, sellega saab kohe teada, saab tast asja või ei saa. On ta motiveeritud või ei ole ta motiveeritud. Ütles kohe, et ma tahan endale tõesti töötajat, kes hakkab tööd tegema, aga 600 krooni ei stimuleeri.

Oli erinevat tüüpi kursusi - treialeid, freesijaid, müüijad, klienditeenindajaid, kinnisvaramaaklerid jne. Kinnisvaramaaklerite turg kohe tõusis, kõige omapärasem näide

on Viri Keemia Grupp, kus me ise hakkasime seda noort sinna noolima, sest sellel neiu olid keeleoskused ja Viru Keemia Grupil on hästi palju välispartnereid. Neiu oli lõpetanud Põllumajandus Ülikooli töökeskkonna spetsialistina. Ta võeti 2 kuuks praktikale ja talle loodi töökoht. Tööandja ise kirjutas monitoorigus, kui ennem oli juhtkonnale tõestama, et sellist spetsialisti on vaja (tavaliselt jaotas paar inimest töökollektiivist selle töö äär) siis täielikult võeti nüüd tänu sellele kogemusele see inimene tööle.

MT. Palju teil on tagasisidet selle kohta, kes praktikalt edukalt osalejatest said konkreetses kohas tööd?

Pille: Stabiilselt üle poolte kindlasti said töökoha, kuskil 75%. Noored on küllalt kangekaelsed, nad tahavad ise teha, ennast näidata. Noor tahab toetamist, talle on vaja näidata et teda usaldatakse. Mõni noor eksleb ja mõni tüdineb ära ja minu meelest just see tööpraktika oli suur asi.

Noorteprojektis oli töökohtade valikuvõimalusi ja me alati rääkisime noorele toimetuleku kursusel, et kui lähed sinna, räägi, et tahad tööle sinna minna, räägi, et on selline projekt, sellised võimalused. Las tööandja esindaja võtab asjade täpsustamiseks meiega ühendust ja väga informatsiooni vabadest töökohtadest leidsid noored ise. Andsime noorele mitu suunamist kaasa nt. mitu tööandjat otsisid kokka erinevate töötingimustega ja noor sai isegi nende vahel valida.

AK: Milliseid struktuurifondide rakendamise suundi oleks vaja praegu arendada, et noored venelased saaksid tööd, et noor ei läheks pikaajalise töötuse lainele? Se näide näitab, et saab neile pakkuda, kinni hoida, pakkuda adopteerimise võimalust. Et tööandja võtaks teda kui tulevast töötajat.

Pille: Valdavaid praktikalepinguid, läbirääkimisi me pidasime ikka sellest aspektist, et vaadake teda sellise pilguga, andke võimalus talle tulla sinna tööellu. Me maksime toetust tööandjale pool aastat – 3000 krooni maksime meie. Tööandja tahab head töötajat, aga ei taha töö eest väärttasu maksta. Pool aastat esitasid tööandjad meile ju palgatõendeid, me nägime mis palk. Meie kompenseerisime ju 3000 sellest , siin liikus noortel 8000 –10000 palku. Noorele on vaja anda stardivõimalus, anda talle tuge tööturule.

AK: Huvitab, kas keeleoskus või eestlaste poolne põlgus venelaste suhtes, et me ei võta venelasi tööle kuna nad on natuke viletsad, peab paika?

Pille: ühe tööandja käest ma küsisin, kas teie asutuses mõni töötaja töötab teil ilma riikliku toetuseta (projekte oli hästi palju), sest ma tean, et ta sai mitmest projektist raha, ta vastas ja, et mina töötan – see asutuse juht ise. Mõni tööandja läheb loheks kätte ja siis ongi, et ma vahendan sellele noorele seda töökohta, aga õnneks oli meil teisi võimalusi ka selle peamise kõrval. Mõni tööandja ei tahtnudki palgatoetust, kuna pidas liiga bürokraatlikuks iga kuu 5-ks kuupäevaks esitada pabereid. Kui oli tööpraktika, siis me tahtsime tööpraktikast osavõtugraafikut, mille alusel stipendiumi maksime ja see oli ka dokument, mis tõendas et seda 2500 saab tööandja. Kui võttis toetatud töökohale

tööandja tööle, siis et seda 3000 maksta, pidi meil ka olema dokument. Igaks 5-ks kuupäevaks laekusid aruanded, mõni tööandja pidas seda liiga suureks kohustueks. Kui on väärt tööline, me maksame ise, meil on see raha. Pean ütlema, et väga palju noori läks ka välismaale ära.

Nad ei läinud kuulutuste peale, üldjuhul oli juba keegi ees. Läksid inglismaale, Itaaliasse, Soome, Hispaaniasse. Kõik nad oskasid inglise keelt.

Avaldusi selleks et osaleda meie töötute projektis, kirjutas ligi 600 inimest, tänase seisuga on tööle läinud 300 inimest ja nende saatust me teame. Eestlasi on väga vähe, ma pean ütlema et noorteprojektis on Ida-Virumaa eestlane vene noorest laisem. Vene rahvusest noor teeb endaga rohkem tööd.

AK: Jätkate te seda projekti, taotlesite uut raha sellele?

Pille: Ma toetan ühte firmat, nõustan. Me ise ei saa ju seekord osaleda .

AK. Täna teid, kohtumiseni.

Annex 5. Focus group interview at Labour Fource Board of Tallinn and Harjumaa: 18 May 2006

Duration: 14:05–15:20

Participants:

Siim Sarapuu (SS) – Head of LFB Department of Tallinn and Harjumaa

Heiki Kandma (HK) – Project Manager at Unemployed Activation Centre

Ly Kark (LK) - consultant

Aksel Kirch - (AK) - moderator

AK: Kuidas hinnata seda, et 2005-nda aasta jooksul oluliselt vähem töötust siin Tallinnas. Millise hinnangu võite anda ja mis on selle põhjused? Töötutestatistika näitab selgelt vähenemist, aga mis selle taga on?

LK: Eelkõige uute töökohtade loomine ja kindlast see, et järjest juurde tuleb ja tööandja valivus ka klientide suhtes, et ta ei nõua niivõrd konkreetselt rahvusest - eestlast või venelast. Oli aeg, kus see oli tõeliseks probleemiks. Aga nüüd, kui on töötegija, siis inimene ise näitab ennast. See on kindlasti üheks plussiks. Ja samuti ka meie kaader, sest töökorraldus praegusel hetkel on (tööhõiveametis) selline, et iga töötuga tegeletakse konkreetselt juhtumikorralduse alusel. See eeldab seda, et sellesel juhul tekib konsultandi ja kliendi vahel teistsugune suhe, ta teenindab teda algusest lõpuni. Ja välja selgitada saab kõik tema vajadused, õppevõimalused ja see on ka suureks plussiks.

AK: Te töötate kindlasti ka tööandjatega?

LK: Kindlasti, meil on terve osakond selleks. See on juba aastaid olnud ja on osakond, kes ongi tööandjate teenindamise peal ja nende töö seismebki iga päev vabade töökohtade

hankimises, helistamises, suhete ülessoojendamises ja kõik sinna juurde kuuluv, mis puudutab saadavaid-,olevaid töökohti.

HK: Mul ei ole konkreetset statistikat käepärast, aga teada on, et majanduskasv 2005 aastal oli ligi 10%. Majanduskasv on minu arusaamist mööda tingitud EL-ga liitumisel, ettevõtteid ja tellimusi on palju, töökohti, töötajaid on juurde vaja, töökohti tekib juurde, sellega seoses töötus langeb. Tallinnas vähemalt töötus on langenud peaaegu 2 korda. Tööhõiveamet on pigem teise probleemi ees, et mitte kuidas inimesi tööle saad, vaid probleem ei ole mitte selles, et töötuid on palju, probleem on, et töökohti on liiga palju.

LK: Meil juba puudub reaalselt võimalus kõigile tööandjatele pakkuda kaadrit. Kindlasti, seoses selle vähese töötusega on jäänud väheseks ka see nimeklatuur, keda meil on saada. Näiteks tõsine põud on keevitajatest, kõigist metallitöolistest, oskustöolistest. Paremad on ära läinud.

AK: Kuidas majanduskasvu tingimustes konkurents mõnda valdkonda suretab välja, et mõne valdkonna jaoks nagu jätkub ja mõne jaoks üldse ei jätku enam töajõudu. Ka see on ju probleem ehk oskate öelda, et mõned valdkonnad maksavad kõrgemat palka ja teised n.ö. suretatakse välja. Ka see on EL-iga seonduv teema, kas seda on tunda?

LK: Seda on tunda, nt. Elqotec-i, kellele meie ei suuda enam midagi pakkuda, kuna Tallinna ümbruse inimene on muutunud valivaks. Ta tahab kõrgemat palka, kuna elu on siin kallim ja nüüd Elqotec toobki omale töajõudu Ida-Virumaalt. Organiseerib neile elamise, toob bussidega rahva siia, viib koju. Ja kuna sealsetele inimestele on see palk parem, kui mitte midagi, siis nemad nõustuvad selles töötama. Meie inimene ei taha vahetustega tööl käija. Ja teine firma, kus on väga voolav kaader on Falk. On teatu firmad kus see hakkab silma, et inimesed tulevad, lähevad, kes ütleb, et talle ei sobinud palk, kes ütleb, et tööandja alguses lubas palka lisadega, aga hiljem selgus, et seda ei ole jne. Üldiselt võib öelda, et kindlasti Tallinna ja Harjumaa inimesed on rohkem valivad kui mujal. Ja vakantside arv on meil ju tegelikult kõige suurem, meil on valiku võimalus.

AK: Eriline vakants on et tahetakse keevitajaid, keda veel väga tahetakse?

LK: Metallitöölisi, ehitajaid, praegu ehitajad lähevad üle lahe, sest meie töötasu vahe on niivõrd erinev.

HK: Eelkõige on suur nõudlus on oskustöölisele.

AK: Kas aktiveerimiskeskuses on see teema kursuste näol esindatud? Teete neile kursusi juurde? Kuidas keskus tegelikult läks tööle?

HK: Meil on üles ehitatud niimoodi, sihtgrupiks on pikaajalised töötud, need kes on olnud vähemalt aasta töötud. Vene keelsetele pakutakse eesti keele õpet 120 tunni ulatuses, aktiveerimiskursus kõigepealt õpetab mida tööandja endast kujutab, mida tööandjalt oodata, kuidas ennast esitleda, kuidas tööturu situatsioon praegu on kuidas CV

kirjutada jne. Siis on eesti keele kursus venelastele ja arvutikursus. Kujunenud on nii, et 1,5 aasta jooksul me oleme nendel komplekskursustel läbi lasknud 400 inimest. Nendest 400-st on umbes 80% vene keelt kõnelevaid inimesi. Nende jaoks on see aktiveerimiskeskus küllalt populaarne. Populaarseks on muutunud just eesti keele pärast. Kursus on tasuta. Komplekskursus kestab umbes kokku 2,5 kuud, 8 tundi päevas, nad saavad selle eest õppetipendiumi, tasuta toidu, tasuta 50% transpordikulu. Kursuste ajal on veel kutsenõustamine, psühholoogi teenus. Kursustel käijad on kuni 40 aastat, kõige paremas tööeas olevad inimesed. Viimasel ajal on meile rohkem hakanud tulema noori emasid, kes on lastega kodus olnud aasta, paar või kolm. Eesti Keel on neile tööle minekul väga vajalik.

AK: Eesti keel on väga vajalik, sest nad muidu ei saa kuhugi minna kus on eestikeelne töökeskkond ja nad jäävad sellega rahule, kuna see on väga hea intensiivne eesti keele kursus.

LK: Ma tahaks siia juurde tuua ühe kontrasti, kuna ma olen pikka aega siin juba töötanud, paraku tuleb meelde see aeg, kui 1993 aastal tehti kohutavalt palju eesti keele õpet ja tegelikult iseenesest need töötud suhtusid sellesse väga pinnapealselt. Neil ei olnud huvi, see oli nagu nalja tegemine ja nüüd nagu öeldakse, et see rong on läinud, siis nüüd nad vähemalt käivad, kas me saame eesti keele kursust. Tegelikult on see praktiliselt aega võtnud 13 aastat, et endale teadvustada seda, et meil nüüd on seda vaja. See kõik oleks ammu toimunud, kui ka nemad oleks teinud mingeid järelandmisi, aga nende poolt seda ei tulnud. Siin on see suure rahvuse eripära, et kuna kõik on rääkinud minuga minu keeles, siis mina pean teiega nüüd rääkima teises keeles. Ja nüüd alles jõub see neile kohale.

SS: Osa on kes tahavad keelt õppida, et see on vajalik tööle saamisel, et aru saada, mingi osa on neid, kes tahavad lihtsalt eesti keelega euroopa kodakondsust saada, et ma saan kodakondsuse kätte ja ma olen siit läind. Neid võiks olla ehk umbes viiendik.

LK: Meil noorte puhul on see, et meie noortest ei oska eesti keelt need, kellel on kas algpõhiharidus, need kes tulevad kesk-, kõrg-, kutseharidusega vene perekonna lapsed, nad tegelikult valdavad eesti keelt, inglise keelt ja saksa keelt. Nad panevad väga perfektselt igat keelt. Mina toaksin näite, et meil isiklikult on probleem eesti keelsete inimestega, et omale tööjõudu leida on see, et noored ei oska vene keelt. See on nagu tagurpidi käik, kõik õpivad saksa keelt, inglise keelt kus juures geograafilise asendi tõttu on väga vajalik ka vene keel – kus me asume, mis on me ümber ja see paraku on pronleemiks. Eestlastele võimaldame õppida vene keelt, näiteks nõustaja ei saa teha oma tööd, kui ei oska vene keelt, see on spetsiifiline keel ja kui nad üksteist ei mõista siis räägivad nad üksteisest mööda ja võib juhtuda et klient ei saagi abi ja see on pigem häving.

AK: Riskirühmadest teil kõige suurem huvi on pikaajalise töötasu suhtes, nende jaoks on raha tellitud, projekt on tehtud, aga oskate te öelda näiteks, mis puudutab puudega inimest, kas seda ei puudutata, et puudega inimesed saaksid paremini ja rohkem tööd?

LK: On täitsa toimiv projekt puuetega inimestale, meil tuli ka neid juurde, tugiisikuga tööle rakendamine ja seal keegi saab lisatasu selle eest, et ta selle inimese välja õpetab

või esialgu ta kõrval on. Siis ostetakse puudega inimestele selle õppe kaudu transporti, et kui inimene ei pääse liikuma. Konsultantide puhul on tulnud ilmsiks puuetega inimeste puhul on see, et kellel on füüsiline või väike vaimne puue, temaga on lihtsam toime tulla kui psühhiliste puuetega inimestega. See oleks seltskond, kes peaks kuuluma Vaimsetervise keskuse alla. Ei suuda ükski tööandja toime tulla skisofreenikuga, tal on meeolud nii vahelduvad. Ma leian et need on vales kohas, tuleks teha väikest selekteerimist, et kes tõesti on tööturu klient, miks me kulutame seda raha sinna, mis on nagu nõtetu. Siis saaks üks grupp rohkem rakendust kui see teine, kellele pole seda vaja.

AK: Mida sotsiaalse kaasatuse riiklik programm, mis ettevalmistamisel on, võiks veel sisaldada. On teil ettepanekuid?

LK: Omal ajal Elqotec-iga oli suur diskussioon, kui ta tahtis, et ta võtaks noori tööle, seal on vahetustega töö ja paljudele noortele emadele tekitas see probleeme, et lasteaiad töötavad ainult tööpäeviti. Kes siis lapse toob ja viib, kui tööl tuleb olla keset päeva või öösiti. Vikerlase tn. Lasteaias oli aktiviseerimiskeskus ja see oli vana lasteaed, me käisime seal, siis ma tegin Elqotec-le ettepaneku, et teil on tööjõupuudus, aga kas te pole mõelnud et teha oma lasteaed, olgu see ööpäevane ja te garanteerite oma töötaja lapsele hooleta koha. Elqoteci-i inimesed ütlesid, et oi me pole selle peale mõelnud. Me ütlesime et sellest tulekski alustada, et kõik need vahetustega töökohad, üksikvanem jääb sellest kõrvale, sama on ka kaubandusega. Ilmselt me jõuame tagasi sinna aega, kus asutustel olid omad lasteaiad. See oleks ehk ka väljapääs, sellistele kohtadele, kus ei ole väga kõrge palk, aga kus on muud hüved toovad selle kasu silmale välja ja inimene mõtleb seal rohkem oma pere seisukohalt kui et läheb puht rahalise väärtuse peale. Sellele tuleks tähelepanu juhtida. Meil riskirühma inimesed kuuluvad ju samuti sinna, kes on noored (16–24 aastat kuuluvad riskirühma), siis väikeste laste emad, vanglast vabanenud samamoodi. See on grupp, kellega tuleb väga palju tööd teha.

AK: Need on ka venekeelsed sinna nimetatud, ja ma lugesin et noored emad on lahustatud noorte töötute rühma. Tegelikult tuleb mitmed sotsiaalsed valdkonnad panna ühte kokku ja mõelda, et me saame tööjõu kätte siis kui me tema sotsiaalsed probleemid samal ajal lahendame ja tervikliku mõttega.

HK: Individuaalne nõustamine, individuaalne töökava on vajalik, praegu seda küll tehakse aga nii lühikest aega, et praegu on raske sellest kokkuvõtet teha. Aga oluline on selle juures, et see ei muutuks formaalseks ja et see oleks tegelikuses ka ikka tegevuskava, aga mitte nii et ajame mingeid näitajaid taga.

AK: Kas praegu on oht, et läheb formaalseks? Kuidas seda takistada?

HK: Kipub minema formaalseks, mulle tundub nii. Igal inimesel võivad omad probleemid olla, me võime neid tinglikult lahterdada. Ta tuleb siia, ta on kõik võimalikud probleemid, et ta ei saa tööle minna, siis tema probleem tuleb personaalselt ära lahendada ja ni tuleb järgmine jne.

LK: See ongi ametniku eripära, et nüüd kui neid töötuid jääb nii väheks, siis nüüd on meil reaalne võimalus välja selekteerida milline ametnik õigustab oma olevust ja milline mitte. Ametnik peab suutma jääda oma rollis iseendaks, ta ei tohiks töötü muret omale võtta, vaid sellega tegelema, kui aga hakkab seda endale võtma ülekantud tähenduses, siis see asi läheb upakile. Siin tulebki mängu kutseeetika ja kindlasti iga inimene selleks ei sobi, just selliseks poolpsühholoogiliseks nõustajaks. See ei ole küll psühholoogi eriala, kuid see klienditeeninduse koolitus peab olema kõva.

AK: Tegelikult neid personaalseid nõustajaid tuleb rohkem harida spetsiaalsete teadmiste juurde andmisega. Et nad ei võtaks töötü muresid personaalseks, vaid jääksid neutraalseks, ja ei närveeriks liiga kaasa. Kas teile tehakse pidevalt täienduskursusi?

LK: Nüüd on hakanud neid olema, siiani neid palju ei ole olnud.

AK: See võiks ka olla üks ettepanek sotsiaalkasvatuse programmi – rohkem koolitada professionaalsemaks neid nõustajaid, kes on juhtumi nõustajad, aga juhtumid on nii spetsiifilised, et sa pead sügavalt olema oma soovitustes, sest sa pead olema arst, psühhiaater, sots.töötaja, sotsioloog jne.

LK: Kindlasti peaks meil tulevikus olema see, et hakkaks rohkem see võrgustik toimima sotsiaalhoole kandega, praegu on liiga eraldi need kõik, seal tegeletakse, siin tegeletakse, aga mis ta vahepeal tehakse seda keegi ei tea ja olgem ausad see kõiki ka ei huvita ka see, millega tegeled. Kui aga üks nagu täiustaks teist, siis oleks see tulem kindlasti parem. Loomulikult meil on ka selliseid kliente, et vaatad talle otsa ja tead, et ta tegelikult on sotsiaalhooldajate klient. Aga nüüd, et see on seotud meiega, et kui sina seal arvel ei ole, siis sina meilt ei saa ja see on väga vale. Siin on algupärased mööda laskmised, meie ei ole sotsiaalhoolekanne, meie saame lähtuda sellest seisukohast, et see klient tahab tööle minna, ta teeb kõik selleks et sinna saada, mitte see, et kuidas tema elus hakkama saab. See ei ole meie asutuse prioriteet, meie asutuse prioriteet on töökohad, tööle rakendamine. Need kaks on kuidagi läbi põimunud, nad veidi on läinud paremaks aastatega, aga mitte veel päris, paraku ikka ta veel annab tunda.

AK: Siin on vist aktiveerimiskeskusel võimalik seda rolli täita, ta loob kompleksema, terviklikuma vaate inimesele.

HK: Me ostame koolitusi sisse teenusena, me oleme ka mõelnud, et aktiveerimiskoolitust me võiksime ise juba paremini teha. Me püüame läheneda suhteliselt individuaalselt, inimesi on liiga palju ka meie jaoks, meid on ju ainult 3-4 inimest. Arvestades, et 1,5 aastaga on 400 inimest meie juurest läbi käinud, kõik loomulikult ei vaja individuaalset lähenemist. See kogemus on näidanud - me tegutseme gruppide kaupa, grupp on kuni 20 inimest ja sellest umbes pooled vajavad individuaalset lähenemist, sellega me saame hakkama.

Veerand on, kes saavad ise hakkama, nad on juhuslikult meie hulka sattunud, nad käivad kohusetundest ja tegelikult leiavad nad ise tööd ja me ei pea nendega palju tegelema. Üks veerand on kellega tuleb pidevalt kogu aeg tegeleda ja ülejäänud pooled on vahepealsed, natuke annad neile nõu, aitad kokkusaamisel tööandjatega. Tööandjale on

alti hea, kui keegi teine inimene töötu eest kostab, üks asi on kui inimene ise ennast kiidab, teda ei võeta nii reaalselt. Peab tunnistama, et meil on suhteliselt hästi läinud. Sellest 400 inimesest, kes on projektist läbi käinud on sadakond tööle saanud.

AK: Kas mujal maakondades on ka selliseid aktiviseerimiskeskusi?

HK: Jõgeval ja Pärnus on samuti töötute aktiviseerimiskeskused loodud, aga nad tegutsevad natuke teistel alustel.

LK: Uue seaduse põhjal, kui tuli juhtumikorralduslik töö on suure plussi andnud kliendikesksus. See, kes lihtsalt siia nalja tuleb tegema, kaob areenilt ja ei tule siia enam tagasi, ta näeb et tal ei lasta lihtsalt siin igavleda, et tal peab olema tõsine soov ja tahtmine tööle minna, ta kaob ja tule enam tagasi. Osa on kes on tõsiselt huvitatud tööle minekust.

AK: Kas venelastel on praegu raskem, kuna nad ole nii julged tööle minevad, et nendel tuleb rohkem eesti keele oskuste omandamisega tegelda. Või nii ei saa öelda, et kui ta kursuse ära läbib, siis on juba ükskõik (kas ta on eestlane või venelane), sest ta saab kindlasti tööle.

LK: Naistel on veidi raskem, mehed löövad kergemini läbi ka ilma keeleoskuseta. nt. kui ta on keevitaja, see eriala on väga nõutud ja kui on hea töömees, ei ole keel takistuseks.

SS: Naistel on raskem, kuna nad on seotud lastega.

AK: Aga mis erialad teie kursustel on naistele mõeldud ?

LK: Õmblemine, kokandus, juuksurid, me oleme uuest aastast läinud sellele (oli juttu koolitusosakonnaga), et ei hakata enam niivõrd suuri gruppe koolitama. See ei tasu ennast ära, me hakkame tähelepanu pöörama rohkem individuaalõppele. Iga isik on individuaal, iga isik on erimev, igal ühel on omad oskused, oma eripära ja omad võimed. Meil ei ole mõtet kursust teha, et ootame kuni saame 10-20 inimest kokku, see grupp võib olla ka 5 inimest. Me ei taha minna nagu öeldakse masstoodangule, sellel kindlasti ei ole mõtet. Eesti paraku jääb selliseks, kus naistele on pakkuda tööd teenindusfääris. Me ei suuda isegi hotellide koristamisteenuseid niivõrd palju anda, kui on tööpakkumisi. Paraku neid on, aga seal on üks aga, kes on vanem inimene, ta ei taha sinna minna, sest nimetame seda hooajaliseks tööks. Töö on märtsist – oktoobrini. Aga oktoobrist – märtsini, aga kui ta on keskealine inimene, tal puudub sel ajal haigekassa, ei ole sissetulekut, millest ta elab.

Sekkub osakonnajuhataja Siim Sarapuu. (Tuli hiljem kohale)

SS: On rendifirmad, inimene, kes on rendifirmast, tal näiteks võib olla kaks eriala, üks eriala on Elqotekis koostaja, mida võib talvel teha ja teine on näiteks Külmhooones jäätise valmistaja, mida võiks suvel teha. Talvel on Elqotecis suurem töönõudlus töötajate järgi, suvel aga Külmhooones.

LK: Samas on need inimese diskrimineeritud olekus. Sina lähed panka saad laenu, aga see sama Elqotec-i inimene seda ei saa, sest temaga iga kuu tehakse lepingut, tal ei ole ajaline töö vaid ajutine ja milline pank seda aktsepteerib. Tööandja tegelikult manipuleerib nendega liiga palju. Ta pigistab inimese 6 kuu jooksul tühjaks ja ütleb et nüüd võid ära minna, leping lõppes.

SS: Aga tööandja tahab ju poole aasta pärast teda uuesti tööle

LK: Tihtipeale ta osasid ei võtagi tagasi. Tean mõnda inimest, nad tegid ametiühingu ja asi läsksi nugade peale, et tööandja juba vaatas et vastane on tugevam kui tema ja ta ei tahagi sellist töötajat, kes võib ässitada tema töötajaid ka üles.

AK: Ega siis EL ei saa elatuda ainult hooajast, EL sotsiaalpoliitika ikkagi ju kaitseb töötajat, aga samas tööandjate surve on ju väga tugev. Kas teie amet kaitseb rohkem tööandjaid või tegelikult seisate te hea töötaja eest?

LK: Me peame pakkuma tööandjale kaadrit, et ta oleks rahul ja see töö peaks olema kahepoolne. Loomulikult meie mure on see, et töötü saaks tööle.

AK: Töötajate ettevalmistus peab olema perspektiivne, tööandjad ei tohiks marodeerida. Et Tööandjate liit ei ütleks, et nad ei suuda meile töötajaid valmistada ja me hakkame Hiinast tööjõudu sisse tooma. Riik on palju kulutanud inimeste koolitamisele ja nüüd on ta töötü ja ta on sunnitud Soome tööle minema, aga ressursid on ju kulutatud n.ö. meie jaoks, meie maksumaksja maksab ja nüüd me anname ta Soome üle. Ise aga hakkame transportima mujalt maailmast siia tööjõudu.

SS: Mujal tehakse ka ju kulutusi.

AK: See ei saa olla meie õigustus. Kui me toome teisest klassist inimesi, varsti tulevad nende pered, kas me peame siis uue koolivõrgu looma 16- keelse nagu on Rootsis.

SS: Mina oskan öelda, punkt üks on see, et meie töötulemus sõltub sellest, kui hästi meie saame läbi tööandjatega ja kui hästi me saame läbi töötajatega. Me tegelikult ei saa võtta nüüd niimoodi, et me töötajatele pöörame rohkem rõhku ja selle võrra tööandjatele vähem. Meie tulemus igat pidi kannatab, üks kõik kumbale poole me selle teraviku suuname. Praegu paratamatult majandusolukord on selline, et tööandjad ise meie poole juba pöörduvad, see on nüüd viimase 2 aasta jooksul kardinaalselt muutunud.

Kui me räägime võõrtööjõu sissetoomisest, siis me saame jälle võtta puhtnimlikku mõtlemist, mis on ettevõtjal. Ettevõtja ei mõtle sellele, kas meil Eestis on hea elu 50-ne või 100 aasta pärast või mitte, hakkame pihta keskkonnatemaatikast ja jõuame ka tööjõutemaatikani. Temal on hetkel oluline saada poole odavamalt tööjõudu. Teda ei huvita, kas see on Koreast, Hiinast, Valgevenest, Ukrainast, temal on hetkekasum. Riik on nüüd see, kes peab vaatama pikemas perspektiivis, et me rahvastik ennast taas toodaks.

AK: Riik olete ju teie. Tööturuamet on see sama riik, kes selle sama kontingendiga tegeleb, vaat et kõige intensiivsemalt.

SS : Just nii see on.

AK: Aga milline on teie vastutusemäär, kas te kiidate heaks hiinlaste sissetoomise. Varsti hakkate hiinakeelseid kursusi tegema, et nende naised ja lapsed saaksid siin olla, nad ei lähe ju tagasi. Ja siis varsti 10 aasta pärast on teil juba hiinakeelsete kursuste organiseerimise kohustus, sest te olete riigi esindaja. Nt. nad tulevad teie juurde ja ütlevad, et miks ma ei saa hiinakeelset keevitaja-alast kursust. Kas te kujutate seda ette? See on tõsine tragöödia vaesele riigile, sest ka 10 aasta pärast oleme me veel vaesed, me ei ole rikas Rootsi.

SS: Ma arvan, et nii kiiresti see ei pruugi muutuda. Eesti on niivõrd väike selleks, et siia teha nii suuri investeeringuid.

AK: Kui palju teeb Eesti investeeringuid, kui palju teevad Saksa, Rootsi jt. riigid investeeringuid?

SS: Siia ei investeerita, sest meil pole lihtsalt tööjõudu. Aga mis puutub sellesse, et kas riigi esindajana mina seda pooldan või mitte, siis mina saan öelda seda, et selleks on vastav protseduurireeglistik, mida mina pean järgima, kui tuleb tööandja ja taotlebki praegu näiteks hiinlasi siia tööle, siis meie saame üle Eesti enda andmebaasist ära tõestada, et me tegelikult sellise spetsialiseerumisega ametikohale ei leia inimesi. Ja siin seadus meile volitusi rohkem ei anna. Me oleme küll riigi esindajad, aga me oleme riigi esindajad, kes täidavad seadusi. Meie seadusi ei muuda, ei vääna.

AK: Kas me mõtleme sellele, kui palju meil on Itaalia kööke koos itaaliakeelsete köögiabiliste tüdrukutega ja peakokkade abilisi, kas me neid koolitame juba Tallinnas. Kas mõtlete sellele, et kokaabilised, nad peavad saama hiinakeelset, portugali keelset või siis itaaliakeelset hariduust, sest neid vajatakse ja see on tõsine probleem.

SS: Ma arvan, kui me räägime mingist kitsast spetsialiseerumisest, mis puudutab rahvusköögi kokka, siis ma ei näe probleemi. Eesti Vabariigi riigikeel on ikkagi eesti keel ja see on juba tööandja enda küsimus, kas ta koolitab kohapeal siis hiina keeles seda inimest. Siin ma seda ei näe, küll aga ma näen probleemi, kes on suuremad valdkonnad: ehitus, elektroonika. Meie võime siin ju selle peale mõelda, aga võin ka öelda et suurettevõtete tasandil käib mäng nii, et räägitakse juba ministritega. Sest seal käib jutt juba sadadest.

AK: Suurettevõtja on erakompanii ja tal on see õigus. Aga riigi probleem, see sotsiaalse kaasatuse programm või arengukava on riiklik kava. Me peame oma riigi tervikust säilitama, peame mõtlema väga rasketele juhtumitele, mis paisuvad, kumuleeruvad nt. 10 aasta jooksul (mis on kohe siinsamas, sest aeg läheb väga kiiresti). Millised sotsiaalsed negatiivsed tagajärjed on läbi mõtlemata või vähem mõeldud. Me oleme saavutanud venelastega väga hea efekti, nad ei lahku meilt, nad on väga hea tööjõud, nad löövad

rohkem läbi, trotsiga löövad läbi. Kas te saate venelasi näiteks mõjutada olla solidaarsemad eesti Vabariigile?

HK: Saab mõjutada küll ka läbi koolituste ja põhiline on majanduslik aspekt, kui inimesel läheb elus hästi, siis ta on ka keskkonnaga rahul.

SS: Ma olen mõelnud, et tegelikult peaks TTA olema see, kes kujundab mingis mõttes poliitikat. Kuigi ametlikult on poliitika kujundamine ministeeriumi teha. Meie, kes me oleme sellega otseselt seotud saaksime seda ehk rohkem teha. Puht majanduslikult kui mõelda, mida see tähendab, ma ütlen tööandjatele, et tõstke palkasid, tööandjad hakkavad palkasid tõstma, mis tähendab seda, et see on ju majanduse ring, nõudlus selle võrra ju väheneb, ja ta hakkab vähem tootma. Oletame, et kui ta on sunnitud palka tõstma, siis see tähendab seda, et ta mingil hetkel jälle koondab osa tööjõust, vähendab tootmist ja meil on selle võrra rohkem töötuid juures.

HK: Ehituses on see protsess praegu hästi näha. Tööjõudu praegu napib, tõstetakse hinda, ehitushinnad kallinevad. See kindlasti läheb mööda, sest hinnad kogu aeg kasvavad ja ehitust varsti ei jõuta osta.

Ma tahaks veel lisada, et majandusliku kiire kasvu juures ja töökohtade tohtu pakkumise juures, töötus on vähenenud ja need kes on jäänud, need on kehvem kontingent ja aina kehvemaks jääb, kellega tuleb aina rohkem tegeleda. Kui alustasime 2 aastat tagasi, siis meie jaoks oli ka valik märksa suurem. Nüüd see valik on jäänud kitsamaks ja kontingent meie jaoks on jäänud kehvemaks. Nendega tuleb põhjalikumalt tegeleda. Nende seas on alkohoolikuid ja kes peaksid kuuluma sotsiaalsesse sfääri.

SS. Me ei saa keelduda ühtegi inimest arvele võtmast. Et meie oma tööd hästi teeks, peame me tööandjatega hästi läbi saama. Ei saa ju saata purjus inimest töökohale.

AK. Suur tänu Teile kõigile.

Annex 6

Instrument of sociological study "Work and unemployment 2006" (in Estonian)

Töö ja töötus 2006

Lugupeetud vastaja!

Palume Teid osalema küsitluses, mis käsitleb nii inimeste tavaelu kordaminekuid kui ka raskusi. Küsitakse samuti töökoha saamisega seotud probleemide kohta. Palume Teid olla avameelne ja loodame, et suhtute tõsiselt meie poolt esitatavatesse küsimustesse. Teie isik jääb anonüümseks. Küsitluse käigus saadud andmeid kasutatakse statistiliselt üldistatud kujul.

Palun tõmmake vastamisel ring ümber Teile sobiva vastusevariandi ees seisvale numbrile või kirjutage juurde!

Täname Teid ette osavõtu eest!

Audentese Ülikooli Euroopa Instituudi
uurimisrühma nimel
Aksel Kirch

A osa. Küsimused Teie tööst ja tulevikust

A1. Kellena Te praegu töötate või millisel ametikohal te viimati töötasite?

1 ma pole töötanud viimasel paaril kuul → edasi küsimus A2

A2. KUI TE EI TÖÖTA, siis millega Te tegelete?

- 1 töötu ja mulle makstakse töötutoetust
- 2 töötu, aga ei maksta töötutoetust
- 3 õpilane või üliõpilane
- 4 muu

A3. Mis põhjustel pole te saanud stabiilset töökohta?

mul pole nõudmistele vastavat eriharidust
mul pole vajalikul tasemel eesti keele oskust
olen oma tööandjale liiga kogenematu töötaja
mõni muu põhjus (kirjutage palun)

.....
.....
.....

A4. Milline on Teie tulevik, mida kavatsete teha (palun valida üks variant)

leian ise kindlasti uue erialase töö
ootan, kuni mulle pakutakse uut tööd
kavatsen ümber õppida või isegi vahetada eriala
hakkan tegelema ettevõtlusega
esialgu elan ära ilma kindla töökohata
kavatsen sõita teise kohta Eestis, et tööd leida
kavatsen Eestist lahkuda. Et tööd leida
ei oska midagi ette võtta, olen väljapääsmatus olukorras
Muu vastus

.....
A5. Kas olete huvitatud sellest, et päriselt elama asuda mõnda teise riiki.

1. jah → edasi küsimus A6
2. ei → edasi küsimus A7
3. raske öelda

A6. Mis on peamine põhjus, et tahaksite minna välismaale elama?

- 1 tasuvam töö kui Eestis
- 2 lootus leida erialast tööd
- 3 Eestis suhtuvad tööandjad alluvatesse halvasti
- 4 anda oma lastele hea haridus
- 5 midagi veel? – kirjutage)

.....
.....

A7. Kui Te ei taha minna, siis mis on selle peamine põhjus? Kuni kaks vastust

- 1 välismaal on raske kohaneda
- 2 siin on minu kodumaa
- 3 raskused kohaliku keelega välismaal
- 4 kohapeal ei ole kedagi, kes abistaks
- 5 muu põhjus (palun kirjutage)

.....
.....

A8. Kas Te lähete tööle mõnda Euroopa Liidu või teise riiki, kui Teile pakutaks seal
erialast tööd?

1. jah, ka pikemaks ajaks või päriselt
2. jah, kuid lühemaks ajaks (aasta või paar)
 3. võib-olla hooajalisteks töödeks
 4. vaevalt küll
 5. mitte mingil juhul

A9. Kas Te lähete tööle mõnda Euroopa Liidu või teise riiki, kui Teile pakutaks seal kvalifitseerimata tööd (koristajaks ehitusel)?

1. jah, ka päriselt

2. jah, kuid lühemaks ajaks (üks-kaks aastat)

3. võib-olla hooaja töödeks

4. vaevalt küll

5. mitte mingil juhul

A10. Milliseks te hindate oma tervist üldiselt?

väga heaks

heaks

ei heaks ega halvaks

üsna halvaks

väga halvaks

B osa. Sotsiaalsed kontaktid ja keelteoskus

Oletagem, et Teil oleks võimalus töötada Eestis (Pärnus, Tartus) mõnes firmas, kus töötab väga erinevast rahvusest inimesi.

B11. Kuidas Teile tundub, millisest rahvusest inimestega oleks kerge leida üksteisemõistmist ja edukalt koos töötada, kellega mitte?

	Väga kerge	Üsna kerge	Ei oska öelda	Üsna raske	Väga raske
	1	2	3	4	5
venelastega	1	2	3	4	5
eestlastega	1	2	3	4	5
lätlastega	1	2	3	4	5
leedulastega	1	2	3	4	5
sakslastega	1	2	3	4	5
ukrainlastega	1	2	3	4	5
soomlastega	1	2	3	4	5
rootslastega	1	2	3	4	5
ameeriklastega	1	2	3	4	5
inglaste/iirlastega	1	2	3	4	5

B13. Milliseid keeli Te oskate?

	valdan vabalt	tulen toime	saan aru, ei valda kuid ei räägi üldse	
vene keel	1	2	3	4
inglise keel	1	2	3	4
saksa keel	1	2	3	4
soome keel	1	2	3	4

rootsi keel 1 2 3 4
 1 2 3 4
 Veel mõnda, kirjutage)

B14. Kas Teie vene keele oskus on viimasel ajal paranenud või jäänud samaks ?

- 1 Ei ole paranenud
- 2 Veidi on paranenud arusaamine, rääkida veel ei oska
- 3 Arusaamine on natuke paranenud, rääkimine vähem
- 4 On tunduvalt paranenud nii rääkimine kui arusaamine
- 5 Olen alati osanud hästi vene keelt

B15. Allpool on toodud mõned väited, mis puudutavad keelte õppimist ja kasutamist tänases Eestis. Palun märkige, kuivõrd Te nõustute nendega:

	Täiesti nõus	Pigem nõus	Pigem ei ole nõus	Üldse ei ole nõus	Ei oska öelda
Võõrkeelt on vaja eestlastel osata selleks, et saada head töökohta	5	4	3	2	1
Kui oled hea spetsialist või omad tutvusi, saad hea töökohta ka võõrkeelt oskamata	5	4	3	2	1
On normaalne, kui Eesti venelane ja eestlane räägivad omavahel inglise keelt	5	4	3	2	1
Kui eestlane õpib ära vene keele, suurendab see eelkõige vastastikust usaldust	5	4	3	2	1
Eestis elavate venelaste keskel tunnen ennast nagu omade keskel	5	4	3	2	1
Venemaa venelased tunduvad teistsugused võrreldes Eesti venelastega	5	4	3	2	1

B16. Kas te toetate Eesti kuulumist Euroopa Liitu?

toetan täielikult
 pigem toetan
 ei oska öelda
 pigem ei toeta

üldse ei toeta

B17. Eesti on Euroopa Liidu liikmesriik. Kuidas on arenenud suhted eestlaste ja venelaste vahel Eestis viimase kahe aasta jooksul – kas nad on paranenud või halvenenud?

1 pigem on paranenud

2 pigem on halvenenud

3 on jäänud samasugusteks

Milliste massiinfokanalite kaudu saate kõige enam infot Eestis toimuva kohta?

B18. Nimetage, palun, kuni kolm kõige olulisemat TV kanalit:

.....

.....

.....

B19. Nimetage, palun kolm kõige olulisemat ajalehte või ajakirja, mida kõige sagedamini loete:

.....

.....

.....

B20. Millised on Teie arvutikasutamise võimalused, kas Teil on olemas?

On olemas	Ei ole, kuid kavatsen	Rahapuudusel ei ole, ei saa seda	ei taha ka muretseda	endale muretseda
-----------	-----------------------	----------------------------------	----------------------	------------------

Personaarvuti	1	2	3	4
---------------	---	---	---	---

Internetiühendus	1	2	3	4
------------------	---	---	---	---

C osa. ISIKLIKUD KÜSIMUSED

C21. Teie sugu

1. mees

2. naine

C22. Kui vana Te olete (täisaastates)

C23. Milline on Teie praegune haridustase?

- 1 Algharidus
- 2 Põhiharidus
- 3 Kutseharidus (ilma keskhariduseta)
- 4 Üldkeskharidus (ka keskkool, gümnaasium koos kutseõppega)
- 5 Kutsekeskharidus (kutseõppeasutus pärast keskkooli)
- 6 Rakenduslik kõrgharidus
- 7 Kõrgharidus

C24. Kas Te olete õppinud või praegu õpite Tööturuameti juures täienduskursustel?

Jah, olen sellise kursuse lõpetanud

Jah, praegu õpin

Ei

C25. Teie rahvus:

- 1 eestlane
- 2 venelane
- 3(kirjutage)

C26. Milline on Teie kodakondsus?

Eesti

Vene

muu.....kirjutage juurde

kodakondsuseta

praegu taotlen Eesti kodakondsust

praegu taotlen muu riigi kodakondsust

C27. Milline on Teie perekonnaseis?

- 1 üksik (pole olnud abielus)
- 2 ametlikult abielus
- 3 vabaabielus
- 4 lahutatud

Siin läheme edasi Teie ja Teie leibkonna elamistingimuste juurde

Leibkonna hulka loeme kõiki neid isikuid, kellega koos on Teil vähemalt üks söögikord päevas.

C28. Mitu inimest elan Teiega koos ühes leibkonnas, Teie kaasa arvatud

Kirjutage inimeste arv -----

C29. Kui suur oli kogu leibkonna sissetulek viimasel kuul ühe liikme kohta (kogu sissetulek ja toetused jagada leibkonna liikmete arvuga)

- 1 kuni 1500 krooni
- 2 1501-3000 krooni
- 3 3001-4500 krooni
- 4 4501-5000 krooni
- 5 5001-6500 krooni
- 6 üle 6500 krooni

C30. Kas viimase aasta jooksul on olnud raskusi eluasemekulutuste eest tasumisel. Kas seda on juhtunud sageli, harva või mitte kunagi?

- 1 mitte kunagi
- 2 jah, kuid harva
- 3 jah, mõnikord
- 4 jah, sageli

C31. Palun öelge, kui võrd rahul Te olete oma elamistingimustega.

Kas Te olete...

- 1 täiesti rahul
- 2 põhiliselt rahul
- 3 olen rahul ja ei ole ka
- 4 põhiliselt pole rahul
- 5 üldse pole rahul

C32. Palun öelge, kui kaua Te olete elanud selles linnas(külas)?

- 1 kuni 5 aastat
- 2 6-10 aastat
- 3 11-20 aastat
- 4 üle 20 aasta
- 5 olen selles linnas (külas) sündinud

C33. Mis rahvusest on Teie vanemad?

estlane venelane muu rahvus

- 1. ema 1 2 3
- 2. isa 1 2 3

C34. Kus Te praegu elate?

Tallinnas

Tallinna lähistel, Harjumaal

Narvas

Kohtla-Järvel
Jõhvis
Sillamäel
mujal Ida-Virumaal

D osa. Lõpuks küsimused Teie kodukohast ja omavalitsusest

D35. Kuidas on kohaliku omavalitsuse ametnikud suutnud noorte töötuse probleeme lahendada? Kuidas hindate nende inimeste tööd?

- 1 Jään sellega väga rahule
- 2 Enam-vähem võib rahule jääda
- 3 Ei saa üldse rahule jääda

D36. Mida peaks omavalitsus ja riik ette võtma töötuse vähendamiseks?

.....
.....
.....

Sellega on küsitlus lõppenud, suur tänu Teile!

Correlations

		A8. Kas välismaale tööl välismaale tööl	A9. Kas välismaale tööl välismaale tööl	0. Tervislik olukord	B11_1. Koos venelastega	B11_2. Koos eestlastega	B13_2. Keelt inglise keel	4. Kas Teie keele oskus samas?	B16. Kas Teie keele oskused jäävad Euroopa Liitu?	C29. Elukohas muutmine	C30. Elukohas muutmine	C31. Elukohas muutmine	2. Paik asustus	5. Hinnatase Võrreldes muudega	
Keeleoskus3 Pearson Correlation	1	-,014	-,030	-,054	-,026	-,229*	-,210*	,935*	-,121	,160*	,189*	,034	,026	,039	-,067
Sig. (2-tailed)		,827	,648	,409	,688	,001	,002	,000	,063	,013	,004	,606	,684	,551	,310
N	241	235	233	239	233	227	225	241	239	240	234	238	241	240	230
A8. Kas lähel välismaale tööl välismaale tööl	-,014	1	,432*	,065	-,011	-,008	,294*	-,017	,131*	-,069	-,135*	,064	,027	,033	-,024
Sig. (2-tailed)	,827		,000	,320	,863	,901	,000	,794	,042	,285	,039	,329	,671	,607	,715
N	235	241	233	239	233	226	227	235	239	240	234	238	241	240	229
A9. Kas lähel välismaale tööl välismaale tööl	-,030	,432*	1	-,049	,213*	-,077	-,086	-,041	,104	,130*	,236*	-,010	-,189*	-,079	-,180*
Sig. (2-tailed)	,648	,000		,447	,001	,254	,203	,530	,111	,045	,000	,880	,003	,225	,006
N	233	233	239	238	231	224	223	233	237	238	232	237	239	238	228
A10. Tervislik Pearson Correlation	-,054	,065	-,049	1	,085	,180*	,050	-,075	,038	,028	-,130*	,005	,019	,031	,059
Sig. (2-tailed)	,409	,320	,447		,190	,006	,447	,251	,560	,667	,045	,936	,771	,631	,370
N	239	239	238	245	237	230	229	239	243	244	238	242	245	244	233
B11_1. Koos venelastega Pearson Correlation	-,026	-,011	,213*	,085	1	-,252*	-,236*	-,037	,137*	,146*	,212*	,104	-,009	-,148*	-,054
Sig. (2-tailed)	,688	,863	,001	,190		,000	,000	,570	,036	,025	,001	,112	,885	,022	,413
N	233	233	231	237	239	228	223	233	237	238	233	236	239	238	228
B11_2. Koos eestlastega Pearson Correlation	-,229*	-,008	-,077	,180*	-,252*	1	,298*	-,251*	,023	-,156*	-,196*	-,057	-,016	,031	,110
Sig. (2-tailed)	,001	,901	,254	,006	,000		,000	,000	,733	,018	,003	,393	,807	,644	,100
N	227	226	224	230	228	232	220	227	230	231	226	229	232	231	223
B13_2. Keelt inglise keel Pearson Correlation	-,210*	,294*	-,086	,050	-,236*	,298*	1	-,255*	,031	-,360*	-,390*	,120	,141*	-,039	-,046
Sig. (2-tailed)	,002	,000	,203	,447	,000	,000		,000	,638	,000	,000	,072	,032	,554	,498
N	225	227	223	229	223	220	231	225	229	230	224	228	231	230	219
B14. Kas Teie keele oskus samas? Pearson Correlation	,935*	-,017	-,041	-,075	-,037	-,251*	-,255*	1	-,133*	,222*	,211*	-,022	,016	,043	-,037
Sig. (2-tailed)	,000	,794	,530	,251	,570	,000	,000		,039	,001	,001	,740	,807	,510	,581
N	241	235	233	239	233	227	225	241	239	240	234	238	241	240	230
B16. Kas Teie keele oskused jäävad Euroopa Liitu? Pearson Correlation	-,121	,131*	,104	,038	,137*	,023	,031	-,133*	1	-,058	-,100	,181*	,290*	-,074	,035